

ÚJ

KÖZNEVELÉS

ÉRTÉKTEREMTŐ OKTATÁSI TÁJÉKOZTATÓ HAVILAP

70. ÉVFOLYAM / 4. SZÁM | 2014. ÁPRILIS

ÚJ GENERÁCIÓS
TANKÖNYVEK

BEJÁRHATÓ
MAGYARORSZÁG

TEHETSÉGGONDOZÁS

CSÉPE VALÉRIA,
CHESTER E. FINN,
BONIS BONA DÍJASOK

KEREKES BARNABÁS

„TISZTELEM AZT A SZÁNDÉKOT,
AMIKOR VALAKI VALAMIBEN
JOBBRA TÖREKSZIK”

OFI
OKTATÁSKUTATÓ
ÉS FEJLESZTŐ
INTÉZMÉNY

Az OFI kiadványainak megrendelése

Új Köznevelés

ÉRTÉKTEREMTŐ OKTATÁSI TÁJÉKOZTATÓ HAVILAP

Megjelenik évente 10 alkalommal

- egy lapszám ára: **600,-Ft**
- előfizetés egy évre: **6 000,-Ft**

Új Pedagógiai Szemle

Megjelenik évente 6 alkalommal

- egy lapszám ára: **600,-Ft**
- előfizetés egy évre: **3 600,-Ft**

Educatio

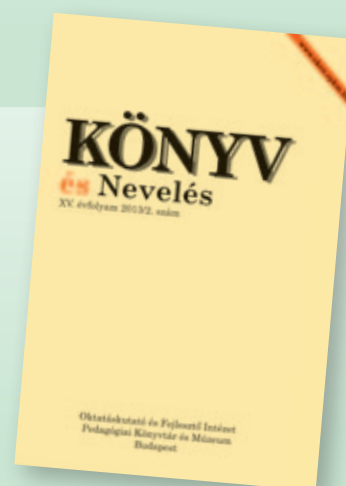
Megjelenik évente 4 alkalommal

- egy lapszám ára: **1 490,-Ft**
- előfizetés egy évre: **5 960,-Ft**

Könyv és Nevelés

Megjelenik évente 4 alkalommal

- egy lapszám ára: **500,-Ft**
- előfizetés egy évre: **2 000,-Ft**

Beköszöntő

Dr. Kaposi József főigazgató

Ha baráti vagy szakmai körben szóba kerül a tehetség fogalma, akkor előbb-utóbb elhangzik az az állítás, hogy „Magyarország tehetségekben gazdag ország”. Ezt követően, vagy emellett annak is hangot ad valaki, hogy „hazánk az eltékozolt, kallódó tehetségek országa”. Örömkre-bánatunkra mindkét állítás igaz. Pedig milyen jó volna, ha csak az első volna az! Ahhoz, hogy idáig eljussunk, számos akadály leküzdésére van szükség.

Gondoljuk végig, hogy kiket tartunk tehetségeknek? Akik megdöbbentő tudományos eredményeket érnek el, váratlan és jelentős felfedezéseket tesznek (olyan úton-módon, amelyre más nem is gondolt volna). Vagy ha művészes, akkor meghökkentő, netán csodálatos, és leginkább lélekemelő alkotásaikkal juttatnak el minket ahhoz a felismeréshez, hogy „változtasd meg az életed”!

Vegyük sorra, mit értünk ma tehetséggondozáson. Alapvetően azt a sokrétű feladatot, amely abból indul ki, hogy mindenki egyedi és valamiben tehetséges, és a tehetség csírájának felismerésével folytatódik. Olyan magatartásformát jelent, amely időt és teret ad az új gondolatoknak, a problémák újszerű megközelítésének, és magától értetődően a sokirányú kreativitásnak.

Tegyünk egy gondolatkísérletet arra, hogy az első bekezdésben felvetett paradoxon feloldásához milyen szükséges és lehetséges teendőket kellene elvégezni!

Rögzítsük, hogy a tehetség felfedezésében, gondozásában kulcsfontosságú szerepe van a pedagógusnak, aki figyeli a gyerekeket minden jó és rossz cselekvésük közben. A folyamatban úgy kell a pedagógusnak dolgoznia, mint a jó kertésznek, aki, ha kell, öntözi a fát, lenyesegeti a vadhajtásokat, alátámasztja a lekonyuló ágakat és távol tartja a kártevőket. Annak szellemében végzi a munkáját, hogy egyetlen tehetség sem veszhet el! Ha mégsem így történik, kudarcként éli meg.

Fogadjuk el, hogy társadalmi szemléletváltásra van szükség. Ráadásul olyanra, amelynek eredményeként elfelejtődik az egymásra mutogatás és annak hangoztatása, hogy kinek mit kell, vagy kellett volna tenni. Kialakul és általánossá válik az a társadalmi attitűd, hogy a tehetségek támogatása mindannyiunk egyéni felelőssége és egyben a nemzeti közösségünk közös küldetése is.

Barátkozzunk meg azzal a gondolattal is, hogy az igazán tehetséges fiatalok és felnőttek nem mindig a könnyen kezelhető embertársaink közé tartoznak. Nem egyszerű felfedezni a megszokottól eltérő gondolkodás, magatartásforma és kifejezőmód mögött rejtőzködő tehetséget. Nem mindig boldogító elviselni a tehetség súlyát viselőktől a meg nem értettségből adódó sértettséget, néha agresszivitást. Talán ebben segíthetnek Illyés Gyula alábbi sorai (*Óda a törvényhozóhoz* – részlet):

*„Jogot tehát az árnyalatnak,
melyben a holnap rajza áll
s a kivételnek
mely holnapra talán szabály”*

Felelős szerkesztő: Pálfi Erika • **Főszerkesztő:** Balatoni Kinga Cecília • **Szerkesztőbizottsági tagok:** Aczél Petra elnök, Gloviczki Zoltán, Horváth Vanda, Indri Gyula, Ötvös Zoltán • **Tanácsadó testület:** Bagdy Emőke, Gáspár Mihály, Lányi András, Lévai Balázs
Szerkesztő: Indri Dániel • **Layout tervek:** Salt Communications Kft. • **Tördelés:** Pattantus Gergely • **Olvasószerkesztők:** Dobos Zsuzsanna, Gyimesné Szekeres Ágnes, Juhász Zsuzsanna • **Megrendelés/hirdetés:** Takács Brigitta, Telefon: (06-1) 235-7220, E-mail: kiado@ofi.hu
Felelős kiadó: Kaposi József

Szerkesztőség: 1055 Budapest, Szalay utca 10-14. VI. 644., Telefon: (06-1) 235-7276, E-mail: koznevel@ofi.hu, Internet: ofi.hu/koznevel
Kiadja: Oktatókutató és Fejlesztő Intézet • **Nyomda:** Séd-Nyomda Kft. (1037 Budapest, Montevideo u. 9.) • **Terjesztés:** Magyar Posta Zrt.
Előfizetés: az Oktatókutató és Fejlesztő Intézet címén. Az Új Köznevelés lapszámait minden iskola egy példányban ingyenesen megkapja.
További példányszámok rendelése, illetve egyéb megrendelések esetén egy lapszám ára 600 Ft • **Címdalton:** Kerekes Barnabás (Fotó: Szabó Ivett) • **Fotók:** Europress Fotóügynökség

Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza. Meg nem rendelt cikkekért nem áll módunkban honoráriumot fizetni.

Terjedelem: 3 ív • **Készült:** 4700 példányban • **ISSN 2064-0625**

BEKÖSZÖNTŐ

- 1 Kaposi József: Beköszöntő

AKTUÁLIS

HELYI TANTERVEK

- 3 Segítség a helyi tantervek alkalmazásához

ÚJ GENERÁCIÓS TANKÖNYVEK

- 4 Fischerné Dárdai Ágnes: „Bízom az új generációs tankönyvek sikerében”

Bemutkoznak az új generációs tankönyvek:

- 6 Alsó tagozat: magyar nyelv és irodalom, matematika
- 10 Alsó és felső tagozat: környezetismeret, természetismeret
- 12 Felső tagozat: magyar nyelv és irodalom

VAN ÚJ A NAT ALATT

BEJÁRHATÓ MAGYARORSZÁG

- 14 Bejárható Magyarország – Beszélgetés Balatoni Monikával
- 18 Magyar Természetjáró Szövetség

OKTATÁS-NEVELÉS

- 20 A „Segítő diákok” pályázat nyertesei
- 23 „Nyitott Bíróság” program
- 24 A Kíváncsi láda fejlesztő eszköz bemutatása

A HÓNAP TÉMÁJA: TEHETSÉGGONDOZÁS

- 26 Csépe Valéria: „A jövő mindig az iskolapadban kezdődik!”
- 30 Chester E. Finn: A tehetséggondozásról amerikai szemmel
- 31 Bonis Bona díjátadó és az életműdíjasok bemutatása
- 34 Kerekes Barnabás – A cím, a rang nem érdekel, a szolgálat annál inkább
- 38 „Kettős különlegességű” tanulók tehetségfejlesztése

VÉLEMÉNY

- 42 Aczél Petra: Faktoriáz
- 43 Balázs Géza: Szikrázó tehetség

A MI VILÁGUNK

- 44 eLEMÉR – Előtérben az iskolai informatika
- 45 BETT Show 2014
- 46 Évfordulók: Április
- 47 Programajánló
- 48 Iránytű: Közlemények, hírek, pályázatok

Segítség a helyi tantervek alkalmazásához

Szöveg: **Pintér Balázs** | Fotó: Nagy Gábor

A kerettantervek elkészítése után az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet (OFI) az új helyi tantervek bevezetéséhez és azok alkalmazásához is támogatást nyújt. A folyamatosan bővülő segédanyagok kapcsán **Dr. Dobszay Ambrust**, az Intézet Tartalomfejlesztési és Módszertani Központjának igazgatóját kérdeztük.

> Miután a Nemzeti alaptanterv (Nat) nyomán elkészültek a kerettantervi csomagok, az OFI az új helyi tantervek bevezetéséhez és alkalmazásához szeretne segítséget adni a pedagógusoknak. A TÁMOP 3.1.1. projekt keretében az Intézet **ofi.hu** címen elérhető honlapjára folyamatosan kerülnek fel az újabb és újabb segédanyagok: az egyes tantárgyakhoz kapcsolódó óravázlatok, az akár két-három tanórán áthúzódó modulok, a speciális, projektszintű feladatok és akár konkrét helyi tantervre szóló ajánlások. Dr. Dobszay Ambrus, az OFI Tartalomfejlesztési és Módszertani Központjának igazgatója azt mondja, elsősorban azokra a területekre figyelnek, amelyeken az új kerettantervek a korábbihoz képest nagyobb mértékű változásokat hoztak.

A változások közül kiemeli az új tantárgyak megjelenését, amilyen például az erkölcstan. E tárgyhoz érhető el talán a legtöbb és leggazdagabb anyag: az 1–8. évfolyamnak szóló számos óravázlat mellett módszertani segédanyagok, szakmai háttéranyagok, irodalomjegyzék és linkgyűjtemény. További változás, hogy egyes tantárgyakon belül új tartalmak jelentek meg, másoknál pedig a tartalom rendeződött át. Néhány esetben új szemléletmódot és tantárgyi felépítést írt elő a Nat, amire jó példa a természettudományos tantárgyak kerettantervének „A” változata: a feldolgozás, a tanulási folyamat kiindulópontját itt általában hétköznapi problémák, a bennünket körülvevő modern technikával, technológiával kapcsolatos kérdések alkotják, akár a szigorú diszciplináris felépítés rovására. Dobszay Ambrus szerint fontos fókuszpont az is, hogy bizonyos fejlesztési célok hangsúlyosabban vannak jelen az új kerettantervekben: a gazdasági-pénzügyi nevelés például sok más tantárgy mellett különösen a matematikán belül kerül előtérbe. „Ezekhez az

újdonságokhoz mindenképpen kell valamiféle segítséget nyújtani a pedagógusoknak. Természetesen nem arról van szó, hogy ezeket az anyagokat kötelező lenne használni. Ezek csak minták, amelyeket a tanári kreativitással jól ki lehet kiegészíteni” – fogalmaz Dobszay Ambrus. Kifejezett érdeklődések is találhatók az anyagok között, hiszen például a testnevelés tantárgy esetében módszertani ajánlást tettek közzé a görkorsolyázáshoz és a frizbizéshez.

Dobszay Ambrus az alaptantervben átfogó célkitűzésként megfogalmazott médiaismeretre és médiatudatosságra nevelésre is kitér. Fontos ugyanis, hogy a fiatalok kritikusan álljanak a médiában közölt tartalmakhoz, hogy felismerjék a manipulációt vagy annak kísérletét. „Határozott célkitűzés, hogy az oktatás tartalma sokkal közelebb álló legyen a mai világunkhoz, ne elvont, hanem konkrét és gyakorlatias legyen, a mindennapi életből vegye a példákat. Ebben feltétlenül helye van a médiaeszközök felhasználásának, a médiatartalmak elemzésének és kritikájának” – mondja.

A közzétett segédanyagokat a pedagógusok egyénileg beépíthetik a saját tanmenetükbe, de – ha a munkaközösség vagy a nevelőtestület úgy dönt –, akár a tavaly elkészített helyi tanterveket is „felülírhatják”. „A kerettantervek módszertani szempontból nem kötötték meg a pedagógusok kezét, módszertani szabadságot biztosítanak. Ez az előnye volt egyszerre mind a hátránya is, mert olykor eszköztelennek érezhették magukat a tanárok” – hívja fel a figyelmet Dobszay Ambrus.

A már eddig is bőséges kínálat tovább bővül, a pedagógusoknak tehát érdemes böngészniük az ofi.hu oldalon a „Kerettanterv, helyi tantervek” menüpontot.

„Bízom az új generációs tankönyvek sikerében”

Szöveg: **Gerner András** | Fotó: Gerner András

A jó tankönyv alapot adhat a későbbi szakmai karrierhez, a rossz viszont egy életre elveheti a kedvet a tanulástól. De milyen szempontok szerint tehetünk különbséget jó és rossz kötet között? Hogyan tájékozódhatunk az információs társadalom korában? E kérdésekről beszélgettünk **Dr. Fischerné dr. Dárdai Ágnes** egyetemi tanárral, tankönyvkutatóval, a PTE Egyetemi Könyvtár főigazgatójával.

– Évtizedekkel korábban mást jelentett a jó tankönyv fogalma, mint manapság. De mennyit változtak a megítélés szempontjai?

– Induljunk ki a tankönyv fogalmából! A tankönyv a tudományos ismereteket redukált, strukturált formában, pedagógiai szempontok szerint rendezti egy adott célcsoport számára, és a tartalmak minél hatékonyabb elsajátítását a tankönyvet használók igényeihez igazodó pedagógiai és könyvszerkesztési módszerekkel segíti. A „jó tankönyv” mint minőségi leírás abszolút értelemben nem létezik. Amikor azt vizsgáljuk, miért jó egy tankönyv, figyelembe kell vennünk, hogy ezek a művek be vannak ágyazva egy többrétegű kontextusba, amelynek változása a tankönyvre is automatikusan kihat. Akkor tekinthető rossznak vagy nem megfelelőnek a tankönyv, ha az nincs tekintettel a többi tankönyv pedagógiai beágyazottságára, összefüggéseire, a kontextus változásaira.

– Mit jelent a kontextus ebben az összefüggésben?

– A legtágabb értelemben a kontextus az a kulturális közeg, amelyben mindannyian élünk. Ha koncentrikus körökkel ábrázoljuk mindezt, a kör közepén áll a tankönyv, majd kifelé haladva következnek a tanulási módszerek, majd a tanulás, az iskolai tanterv, az iskola, végül a társadalmi elvárások és a kulturális közeg. Hogy egy tankönyv hasznosságát, „jóságát” megítéljük, elsőként annak célrendszerét, majd a tudáshoz való viszonyát kell görcső alá vennünk.

Természetesen ezek a szempontok, a tankönyv felé irányuló elvárások az idő folyamán nagyon sokat változtak. A középkortól a XX. század elejéig a tananyag- és tanárközpontú szemlélet volt jellemző az európai kultúrkörben. A reformpedagógia mutatott rá, hogy az oktatásnak más célja is lehet a tananyag átadása mellett: a felnőtt életre való felkészítés. Ehhez képességekre, kompetenciafejlesztésre van szükség. Annyi bizonyos, hogy minél fiatalabb életkorúak a

célcsoport tagjai, annál nagyobb szerep jut a szelektált, tudáskanonba szervezett ismerethalmaznak.

A tankönyvekről szóló mai diskurzusok leginkább azt emelik ki, hogy a tanulásról és a tudásról vallott koncepció szem előtt tartása nélkül nem igazán lehet a tankönyvek releváns tartalmáról, jóság-mutatóiról beszélni. Az is egyértelmű, hogy a pedagógiai rendszerek programcsomagjait, taneszközeit – akár hagyományos, akár digitális, vagy akár egyszerre mindkét médiumról van szó – csak rendszerszerűen lehet vizsgálni.

Gyakori kritika a tankönyvkutatók részéről, hogy kevés az olyan taneszköz, amelyekben felfedezhetők a legújabb pedagógiai (tanulásméleleti, tanulásmódszertani) kutatások eredményei. Mivel a tantárgyi követelmények, a tantárgymódszertani reformok és a tankönyvek tartalmának megújulása között szoros kölcsönhatás van, ezért a tankönyvek koncepcionális megújítása csak akkor következhet be, ha minden érintett fél (tudományos szakértők, tantárgydidaktikusok, tankönyvszerzők és -szerkesztők, a tankönyvet használó tanárok) szisztematikus együttműködése megvalósul. Hiába mondható szaktudományi és pedagógiai szempontból korszerűnek egy tankönyv, ha a diákok a tanórán egészen más tanítási módszerekkel találkoznak, valamint nem tudják használni az egyébként jó tankönyvet.

A tankönyvkutatók konkrét szövegelemző kutatásokra támaszkodó megállapításai arra hívják fel a figyelmet, hogy a tankönyvi nyelvhasználat nem, vagy csak esetlegesen alkalmazkodik a korosztály nyelvhasználatához. Égetően szükség van tehát a tankönyvkutatók által már régóta hangoztatott – normatív jellegű kritériumrendszeren és számszerűsíthető adatokon nyugvó – beválás- és hatásvizsgálatokra. Szükség van empirikus, osztálytermi kutatásokra, a tankönyvpiac analitikus vizsgálatára, valamint a tankönyvi jóváhagyásnak – egy széleskörű szakmai diskurzust követő – folyamatos megújítására.

– Mennyire képesek a tankönyvek követni ezeket a változásokat?

– Éppen most veszek részt egy kutatásban, amely e területet vizsgálja. Kutatótársaimmal megállapítottuk, hogy sajnos számos esetben maradnak évtizedek óta elavult, pontatlan információk a tankönyvekben. A történelem tankönyvekben számtalan példa hozható mára súlytalanná vált témák továbbélésére, és az új kutatási eredmények mellőzése szintén tetten érhető jelenség.

Hatalmas felelősség terheli a tankönyvek szerzőit, szerkesztőit. Ha például a környezetszennyezés, a szén-dioxid-kibocsátással kapcsolatos problémák nem kerülnek be a műveikbe, később nehezen kérhető számon a társadalmi aktivitás, összefogás, a konstruktív gondolkodás hiánya. Mindezt csak azért említettem, mert a jelenlegi tankönyv-jóváhagyási rendszerbe néhány éve a nemzetközi tapasztalatok alapján sikerült bevenni a környezet és az élet védelmének kritériumát a tankönyvek megítélésakor.

– Mennyire számít az, hogy a befogadó (a tanuló) milyennek ítéli a tankönyvet?

– Természetesen ez az egyik legfontosabb szempont. A jelenlegi tankönyvminősítő rendszer „felhasználóbarát”, tehát a befogadókra és a befogadás hatékonyságára is fókuszál. A nemzetközi sztenderdek közül kiemelkedő a célcsoport életkorának való megfelelés, valamint az emberi jogok tiszteletben tartása. Egy tankönyv nem lehet rasszista, uszító, előítéletekkel terhelt. Ezek evidenciák ma már, az viszont nem, hogy a felhasználók (tanulók, tanárok, szülők) mit tartanak „jó tankönyvnek”; nincsenek ilyen kutatásaink.

– A PTE Egyetemi Könyvtár főigazgatójaként Ön napi szinten látja az olvasói trendek változásait. Véget ér-e a Gutenberg-galaxis a tankönyvek területén?

– Erre a kérdésre nem lehet egyértelmű választ adni. A tudományos kutatásban érdekelt látogatóink számára az általuk kívánt információk egy része már kizárólag online formában érhető el. Az elmúlt években több tízmillió forint értékben mondtunk le nyomtatott folyóirat-megrendeléseket, mert a kutatók inkább az online formákat keresik. A kiadók is alkalmazkodtak a trendekhez, manapság már rengeteg olyan adatbázis létezik, amelyek a világhálón akár egy mobiltelefonos alkalmazással is hozzáférhetőek, használhatóak. Egyetemi könyvtárként mi is igazodtunk a korszerű technikai kihívásokhoz: számos szolgáltatásunk kizárólag online érhető el. Az érdeklődők kutathatnak online katalógusunkban, a nyitvatartási időben online kérhetnek szaktájékoztatót könyvtárosainktól, továbbá internetes előjegyzésre, kölcsönzésre, hosszabbításra szintén mód nyílik. Emellett természetesen vásárolunk nyomtatott könyveket is, mert a papíralapú kiadványokra nem szűnt meg az igény. Gyakori látvány olvasótermeinkben a laptopját használó egyetemista, aki közben bele-belelapoz a számítógép mellé tett nyitott kötetbe.

– Hogyan vélekedik az információs társadalom kihívásairól?

– Jómagam szakkönyvtáros munkatársaimmal részt veszek az informatikus könyvtáros szakos hallgatók képzésében. Felfogásunk szerint olyan információs szakemberek vagyunk, akik rendelkezünk azzal a képességgel, hogy segítsük az információs áradatban való eligazodást. Ez egyaránt kiterjed az információ keresésére, a forrás hitelesítésére, a pontos hivatkozások elsajátítására, sőt a felhasználók képzésére is. Az egyetemen belül fontos mentorszereppel rendelkezünk, hiszen a szakdolgozatot író diákok, a disszertációját előkészítő doktoranduszhallgató és a profi kutató egyaránt a könyvtárosoktól kér segítséget, amikor szakirodalmat kutatnak.

– Mi a véleménye azokról a célokról, amelyeket a hazai oktatáspolitikai a tankönyvkiadás területén kitűzött?

– Bízom benne, hogy az új generációs tankönyvek igazodnak azokhoz a már említett változásokhoz. Abban viszont nem hiszek, hogy ez az átalakulás egyik napról a másikra, automatikusan végbemegy. Az a tapasztalatom, hogy az életben is azok az igazán sikeres és tartós változások, amelyek kiérlelt, organikus fejlődés eredményeként jönnek létre. Remélem, hogy a pedagógiai, tankönyvkutató szakma hozzásegíti a magyar oktatás világát a további minőségi előrelépéshez. Magam kutatóként a háttérelmzések készítésében veszek részt. Sokunknak és sokat kell dolgoznunk ahhoz, hogy diákjaink könnyen tanulható, korszerű, szakmailag hiteles tankönyvekből tanulhassanak, a tanárok pedig pedagógiai tevékenységükhöz mind tartalmában, mind módszereiben folyamatosan megújuló eszközöket kapjanak segítségként.

Alsó tagozat: magyar – matematika

Az érdeklődés felkeltése és a figyelem ébren tartása

Szöveg: **Stöckert-Kozák Annamária** | Fotó: Oláh Gergely Máté

Minden tantárgy esetében arra alapozunk, amit már ismernek a gyerekek. Az előzetes ismereteiket aktiváljuk játékos és nevelési lehetőségre is alkalmas formában, hogy felkeltsük az érdeklődésüket a megszerezhető tudás, a tanulás iránt – hangsúlyozza **Kóródi Bence**, az új generációs alsó tagozatos magyar és matematika tankönyvek vezetőszerkesztője.

– A Nyelvtudományi Intézet munkatársaként dolgoztam közel másfél évtizedig. Közben az egyetlen pár évig angol funkcionális grammatikát tanítottam angoltanár-jelölteknek. Utána, 1999-ben szerkesztőként az Akadémiai Kiadóhoz kerültem. Itt kezdődött kiadói pályafutásom. Innen érkeztem meg az alsós gyerekek és taneszközök világába. Alsós tankönyvfejlesztésben már két alkalommal is részt vettem felelős szerkesztőként, először a SuliNovánál, majd a Műszaki Kiadónál. Munkánkat a szakma Hundidac Nagydíjjal és Szép Magyar Könyv oklevéllel is elismerte. Az ezekben a munkálatokban szerzett tapasztalataim tovább erősítették bennem, hogy minden az alsó tagozaton dől el, minden az iskolába lépő gyerekek folyamatos és komplex készségfejlesztésén, illetve a tanítók gondos, áldozatos munkáján múlik. Azóta is azon vagyok, hogy rangján kezeljük ezt a nevelési szakaszt.

– Mekkora csapat dolgozik az alsós taneszközökön?

– Én az alsós matematika és magyar fejlesztést fogom össze két alkotószerkesztő kolléganóm, *Fülöp Mária* és *Farkas Andrea* segítségével. Jómagam az elsős olvasást, írást és a másodikos nyelvtant, írást szerkesztem ebben a fejlesztési szakaszban. A matematika taneszközeit nyolc szerző fejleszti. A magyar nyelv és irodalom szerzői csapata jelenleg hat főből áll. A fejlesztési csapathoz tartozik még nyelvi lektor és olvasószerkesztő is. Munkánkat műszaki szerkesztő, digitális fejlesztők, grafikusok és gyártás-előkészítő kollégák is segítik. A közös és a tantárgyspecifikus koncepciók kialakítása után megkezdjük a tevékeny, érdemi munkát. Zömében olyan tapasztalt szakemberek dolgoznak itt együtt, akik már bizonyítottak. Célunk, hogy szeptemberre a gyerekek kezébe használható taneszközöket adjunk. Mivel kipróbálásra előkészített, úgynevezett „kísérleti” tankönyvekről beszélünk, lesz mód a tapasztalatok

összegyűjtésére és a korrekcióra is a tanév során. Tudjuk, hogy majdnem ugyanannyi idő kell egy minőségi tananyagot kifejleszteni, mint „letanítani”. Ezért várjuk majd az iskolák visszajelzését, hogy mit kell módosítanunk, miből kell elvenni, vagy épp hozzátenni. Így válik teljessé ez a fejlesztés, és lesznek jól és eredményesen használhatók a taneszközök.

– A taneszköz kifejezés pontosan mit takar?

– Magyarból és matematikából is három pillére van a taneszköznek: alaptankönyv, munkafüzet és digitális tananyag. Újdonság, hogy lesznek olyan tananyagok, amelyeket digitális formában dolgozunk fel, papíralapon csak munkafüzet tartozik hozzájuk. Ilyen a másodikos nyelvtan-helyesírás, vagy az olvasástechnikai tananyagok egy-egy differenciálásra alkalmas része.

– A gyerekek óriási különbséggel kerülnek az iskolába. Ezt figyelembe veszik az új taneszközök?

– Fontos látni, hogy a különböző tantárgyakhoz szükséges kompetenciák mennyire összefüggnek, mennyire egymásra épülnek. Ezt kapcsolódási pontok beépítésével erősítjük. Emellett alapvető feladatunk a komplex készségfejlesztés, amelybe a részképességek fejlesztését is hangsúlyosan beleértjük, hogy egyik gyermek se maradjon le. A felzárkóztatás és a tehetséggondozás mellett azonban nem szabad elfeledkeznünk a többségről: az átlagosan fejlődő gyermekekről sem. Azt is tudjuk, hogy a gyermekeknek önálló fejlődési ütemük van, és különböző fejlettségi szintekkel rendelkeznek. A komplex fejlesztéssel azt szeretnénk megvalósítani, hogy a gyerekek minél szívesebben és tevékenyebben vegyenek részt az órai munkában, és önmagukhoz mérten a legmegfelelőbb ütemben fejlődjenek.

- Az új tankönyvekben felhasználnak valamit a régiekből?

- Természetesen. Azt kell most aktualizálnunk és továbbfejleszteni, ami eddig jó volt. Abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy a fejlesztés tisztán szakmai jellegű, így módszertanilag szintetizálói lehetünk az eddigi évek, évtizedek komoly eredményeinek. Például az olvasástanítási módszerek és a matematikai iskolák közül is számos mondható sikeresnek. Ezekből azokat válogatjuk ki, használjuk fel és építjük össze egy saját koncepcióvá, amelyek eredményesek voltak, hozzátevé a magunkét. Mindezt úgy, hogy ne sértsük az eredeti módszereket, és egy magasabb minőség jöjjön létre.

- Ezek szerint lesznek új típusú feladatok is?

- Ez egyértelmű. A kicsiknél például a szövegértés kulcsa, hogy kapjanak olvasástechnikai segítséget az olvasandó szöveg előtt. Ha a betűk nem állnak össze szótagokká, azok szavakká, sérül a megértés. Fontos még, hogy szövegértési, kommunikációs segítséget is nyújtunk. Az ismeretlen jelentésű szavak értelmét szinonimasorba helyezve fedeztetjük fel a gyerekekkel, vagy mondatokkal kell egyeztetniük szavakat, szólásokat – száraz meghatározások helyett. A második olvasókönyvben azzal, ahogy előkészítjük az olvasandó szöveget, és ahogy feldolgozzuk azt, a gondolkodást fejlesztjük, az elmeműködést modellezzük, de a tanítási folyamatot, az óravezetést is segítjük. A passzív befogadás helyett a figyelem aktiválása, a tevékenykedtetés a célunk a feladatokkal,

mert ez az elsajátítás és a sikeres alkalmazás kulcsa is véleményem szerint.

Elsőben olyan betűtanulási sorrendet állítottunk össze, amely a részképesség-problémával küzdő gyerekek számára is jó. Azaz a könnyen téveszthető betűket, beszédhangokat egymástól távol tanítjuk, hogy ne tudják azokat keverni. A hangoztató-elemző-összetevő módszerre alapozott betűtanulásunk elkerüli egyúttal a homogén gátlás kialakulását, lehetővé teszi a stabil hang- és betűfelismerést, a megfelelő hangösszevonást és összeolvasást, ráadásul az átlagos fejlődésű gyermekek számára se túl gyors, se túl lassú tempóban halad.

- A tanítóknak milyen újdonsággal fognak szolgálni az új tankönyvek?

- Meggyőződésem, hogy a jó pedagógus tankönyvek nélkül is tud tanítani. Mi nem kívánjuk a módszertani szabadságot korlátozni, annál inkább kiszélesíteni. A pedagógusi kézikönyvekben a tanítók számára változatos módszertani, élménygazdag feldolgozási ötleteket adunk, javaslatokat teszünk a differenciálásra, és bejárású utvonlatot nyújtunk a tananyagrendszerhez.

Ezeket a könyveket minden pedagógus haszonnal tudja majd használni, az is, aki hagyományosabb, és az is, aki újabb módszerekkel tanít. Az olvasásórán is lehet énekelni, játszani, mozogni vagy rajzolni, hajtogatni. Keresztkapcsolódásokkal kötődünk a többi tantárgyhoz. Ha a játékos módszertani változatossággal ébren tudjuk tartani a gyerekek figyelmét, és sikerélményhez is juttatjuk őket, már komoly eredményt értünk el.

The image shows a page from a reading primer book. On the left, there is an illustration of a classroom with a desk, a computer, a lamp, and a boy sitting on a chair. On the right, there is a large illustration of a lion and a clock. Below these illustrations, there are several exercises for learning the letter 'o' and 'ó'. The exercises include: 1. A list of words starting with 'o' and 'ó' (o, a, ó, l, m, ó, o, m, a, o, ó, l) and their corresponding letters in uppercase and lowercase. 2. A list of words starting with 'ol', 'ól', 'lo', 'ló', 'om', 'óm', 'mo', 'mó' and their corresponding letters in uppercase and lowercase. 3. A list of words starting with 'lo', 'mó', 'mo', 'ló', 'ol', 'óm', 'om', 'ól' and their corresponding letters in uppercase and lowercase. 4. A list of words starting with 'om' and 'óm' and their corresponding letters in uppercase and lowercase. The page is numbered 14 and 15.

Olvasókönyv, ami több egy szöveggyűjteménynél

Tanulni szeretnénk megtanítani a gyerekeket – hangsúlyozza **Farkas Andrea**, az alsós magyar nyelv és irodalom tankönyvcsalád alkotószervezője.

A könyv felépítése gyakorlatilag egy-egy óra anyagát, szerkezetét is meghatározza majd.

– A Nemzedékek Tudása Tankönyvkiadó (korábbi nevén Nemzeti Tankönyvkiadó Zrt.) Alsó tagozatos szerkesztőségének felelős szerkesztőjeként dolgozom hetedik éve. Eddig több mint 60 könyv fejlesztési munkálataiban vettem részt. A tankönyvek menedzserszerkesztői feladatait látom el a kiadónál, új fejlesztések, átdolgozások koordinálását végzem, aktívan részt veszek a digitális tananyagfejlesztésben is.

– Az új generációs alsós olvasókönyv készítésénél miből indultak ki?

– Alapvető célunk felkészíteni a gyerekeket arra, hogy a mindennapi életben értelmezni tudjanak egy ismeretlen szöveget. A mi alapozó szakaszunk azt célozza, hogy a kerettanterv által előírt ismereteket készségszinten is elsajátítsák a gyerekek.

– Az olvasókönyvi szövegek kiválasztásánál mit vettek figyelembe?

– A másodikos olvasókönyvben változatos szövegtípusokat szerepeltetünk. A válogatásnál igyekeztünk figyelembe venni, hogy a klasszikus értékek mellett a kortárs irodalom is közel kerülhessen a gyerekekhez. Hétköznapi szövegeket is beszerkesztettünk a könyvbe: például ismeretközlőt, sms-t, interjút, plakátot, dokumentum típusú szöveget.

– Milyen módszerek jelennek meg az új olvasókönyvben?

– Mindig a konkrét valóságból kiindulva építkezünk az absztrakció irányába. Minden olvasmányt megelőz egy előkészítő feladatsor, egy beszélgetés, ráhangolódás. Ezzel előhívjuk a gyerekek előzetes ismereteit. Másodikban az olvasási rutin kialakítása az elsődleges feladat, emellett szeretnénk kedvet csinálni az olvasáshoz. Az olvasás stratégiai módszertanával megalapozzuk már másodiktól azt a struktúrában gondolkodást, ami már a tanulás tanulását készíti elő, és nagyon fontos lesz felső tagozatban és később is. Ezt a célt szolgálják az új elemként megjelenő, a szövegfeldolgozást segítő kártyák. Ezek a kártyák a szövegeket kísérik: működhetnek memóriafogasként, de aktívan használhatóak az absztrakciós folyamatban is. Szeretnénk, ha a gyerekek hosszabb szövegeket is olvasnának. Kisebb részegységre tagoljuk a szöveget, beiktatunk megállókat, ahol a tanítók megbeszélhetik a gyerekekkel, hogy mi történt eddig, és mi következhet ezután. Ezeket a megállókat a szöveg végén összegezzük, és megpróbáljuk rendszerbe foglalni.

Olvasókönyv 2. (mintaoldal)

Szerethető matematika

Tevékenységek központúság és szemléletesség jellemzi majd az új generációs alsós matematika taneszközöket. A tevékenységből, a képi világból kiindulva fog eljutni a gyermek az absztrakcióig – hangsúlyozza **Fülöp Mária**, az alsós matematikakönyv alkotó szerkesztője.

– Tanító és matematika szakos tanár vagyok. Az Apáczai Kiadónál 22 éve dolgozom tankönyvszerzőként, a nyelvtan- és fogalmazástankönyvek egyik szerzője vagyok. Tapasztalataim szerint szoros kapcsolat van a matematika és a nyelvtan között. Mindkettő egy rendkívül logikusan felépített tananyagot közvetít a gyerekek felé. A tantárgyak közötti kapcsolódási pontok hangsúlyosak a kerettantervben is.

– Hogyan épül fel a tankönyv?

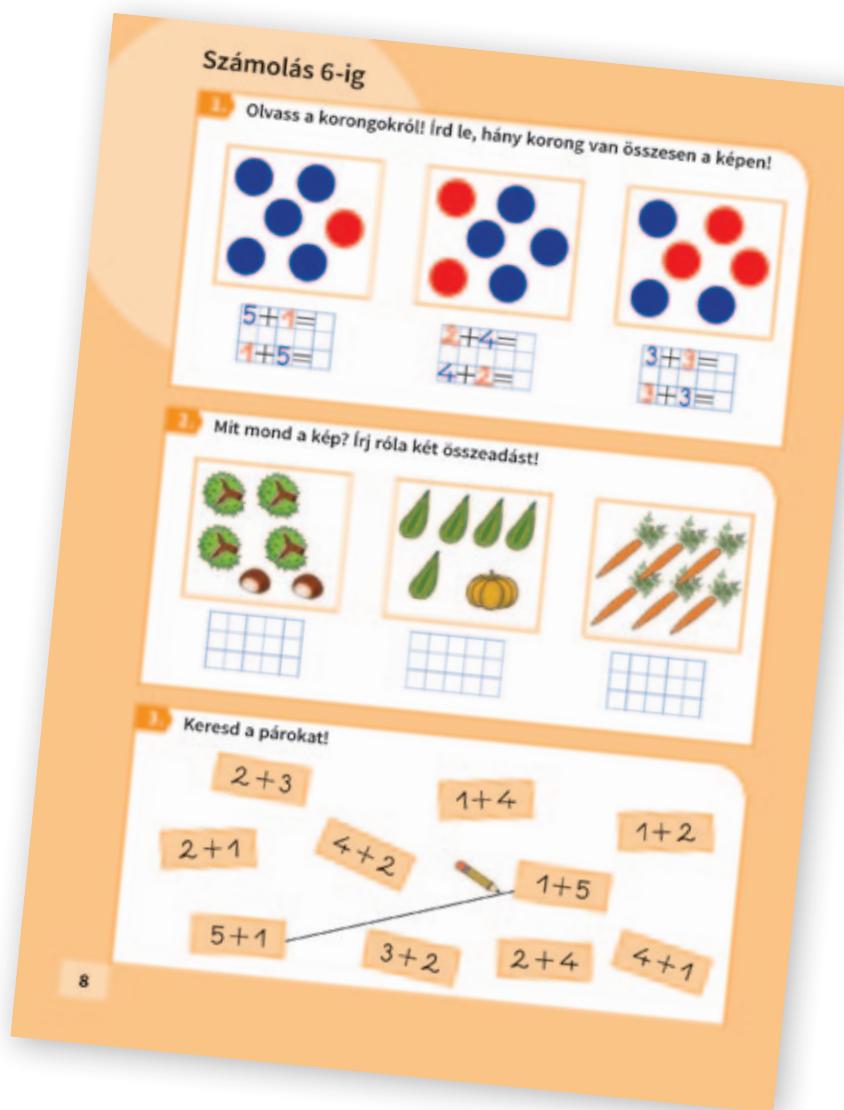
– Az első és a második évfolyamon lineárisan építkezünk, a tananyagot a számkörbővítés köré csoportosítva építjük fel. Újdonság azonban, hogy a műveletek, így az összeadás, a kivonás, a szorzás és az osztás közötti kapcsolat nagyobb hangsúlyt kap. Már az első évfolyamon megkezdjük a szorzás és az osztás előkészítését. Természetesen az absztrakcióig nem jutunk el. A második évfolyam újdonsága, hogy tízesével bővítjük a számkört. A korábbi matematikakönyvek általában úgy épültek fel, hogy az első évfolyam első felében az összeaddal és a kivonással foglalkoztak, a második felében pedig a szorzással és az osztással. A mi fejlesztésünkben minden számkörben megjelenik mind a négy alapművelet. Így mindig minden ismeretet felszínen tartunk, ugyanakkor mindig egy magasabb szintre lépünk a műveletvégzésben.

– A tankönyv mellett lesz munkafüzet, vagy négyzetrácsos füzetet használnak majd a gyerekek?

– Az alaptankönyv mellett lesz egy munkafüzet is, ez segíti majd a gyakorlást. A csapatomban több olyan pedagógus is van, akik több évtizede magas szinten foglalkoznak a differenciált oktatással. Terveink szerint a tankönyvhöz kapcsolódó interaktív tananyagban megjelenik a háromszintű differenciálás.

– Találkoznak a tanárok majd módszertani újdonságokkal is?

– Természetesen igen, bár úgy vélem, hogy a tanárok módszertani kultúrája a matematikaoktatás terén igen magas. Az a célunk, hogy megtaláljuk az egyensúlyt a rutinműveletek és a gondolkodás műveletek között. Ha már az első évfolyamtól kezdve ugyanolyan hangsúlyt kap a gondolkodás, mint a matematikai rutinműveletek elsajátítása, reményeink szerint szerethetővé, élvezhetővé tudjuk tenni a matematikát.

Matematika, 1. évfolyam (mintaoldal)

Környezetismeret és természetismeret

A nyugodt, alapos tanítás tankönyve

Szöveg: **Stöckert-Kozák Annamária** | Fotó: Oláh Gergely Máté

A környezetünkben megfigyelhető jelenségekre építenek, és közérthetően fogalmazzák meg a tananyagot az új generációs környezet- és természetismeret tankönyvek, melyekről

Demeter László vezetőszerkesztőt kérdeztük.

– A Műszaki Egyetemen és az ELTE-n végeztem, az előbbi biokémia tanszékén tanítottam is. Budakeszin a Prohászka Ottokár Katolikus Gimnáziumban biológiát és kémiát oktattam, és az intézmény igazgatója is voltam. Később tíz évig a Műszaki Kiadóban, majd a Nemzeti Tankönyvkiadóban dolgoztam. Hozzám tartozott a két kiadó kiadványainak jó része, de az igazán hozzám közelállóak mindig is a természettudományos kiadványok voltak. Biológia, kémia, fizika és földrajz tárgyút magam is szerkesztettem.

– Az OFI-ban milyen csapat segíti a munkáját?

– Még alakul az itteni munkatársi közösség. Ami megnyugtató, hogy a szerzők nagy tapasztalattal rendelkező tankönyvírók, van köztük olyan, aki 25 éve ír tankönyvet. Elsősorban a „műszak” új, de ők is hamar beletanulnak. A környezetismeret könyvet hárman, a természetismeret könyvet pedig hatan írják.

– Hány tankönyv készül?

– Első-második és ötödik-hatodik osztályos diákok részére környezet- és természetismeretből, azaz két tárgyból készülnek taneszközök, tantárgyanként két tankönyv és két munkafüzet. Emellett besegítünk a digitális tananyag összeállításába is. Szeptemberre elkészülünk a kipróbálható, használható könyvekkel. Úgy látom, most végre sikerül elérnünk, hogy a könyv és a munkafüzet egységet képezzen. Elképzelésem szerint a két eszközt együtt kell használni. A tankönyv támaszt ad, a leckék rövidek és szűkszavúak. Dolgozni a munkafüzetben kell majd, amiben bőségesen lesz feladat, a tanárok tudnak válogatni közülük, így az idővel is tudnak gazdálkodni, de a differenciálást is meg lehet oldani. A tanárok munkáját természetesen tanári segédkönyv is segíti.

– A digitális tananyag és a tankönyv kiegészíti egymást?

– Abszolút összeépülnek. A digitális tananyag rengeteg olyan dolgot tartalmaz, ami a könyvben – helyszűke vagy funkcionalitása miatt – nem szerepel. Például

a biológia könyvben rövid lecke szól valamelyik magyarországi élőhelyről, amit legfeljebb 5-6 képpel tudunk illusztrálni. Ha a tanárok kiviszik a természetbe a gyerekeket, a helyi adottságok miatt nem biztos, hogy azokat a növényeket tudják megfigyelni, mint amelyek a tankönyvben szerepelnek. A digitális képnézegetőbe viszont akár 20-30 képet is összegyűjtünk, amik közül a tanár ki tudja választani az adott helyszínen fellelhető növényeket. Így a tanár akár azt is meg tudja tenni, hogy a környékre jellemző növényeket a természetben mutatja be a diákoknak, míg az ott nem honosakat kivetíti a számítógép, a digitális tábla segítségével.

– A korábbi tankönyveket felhasználják? Építenek ezekre, vesznek át tartalmat, módszereket?

– Természetesen. Eleve úgy vállaltam ezt a feladatot, hogy tudtam, kik lesznek a szerzők, magam is őket választottam volna. Ráadásul a szerzők néhány éves természetismeret és környezetismeret könyvére erősen tudunk alapozni. De ez nem jelenti azt, hogy egy az egyben ugyanolyan lesz az új könyv, mint a régi volt. A kerettantervnek megfelelően máshova tesszük a hangsúlyokat, és van olyan rész is, amit teljesen át kell írni. A mostani általános iskolás természettudományos tankönyvek már vizuális szempontból is nagyon jók, szinte képeskönyvek.

– A könyv szerkesztésénél van olyan szakmai név, irányzat, akit, amit követendőnek tartanak?

– Vannak olyan tankönyves és nem tankönyves szakemberek, akikre odafigyelünk. De ez nem visszaemlékezés jellegű, hogy mit mondtak, inkább a stílusukat tartjuk szem előtt. Olyan tankönyvet kell készítenünk, ami megszólítja a mai általános iskolások zömét, ami mindenki könyve.

– A természetre nyitott gyerekekből zömmel környezetükre nem figyelő felnőttek lesznek. Célja az új tankönyvnek, hogy fenntartsa a gyerekek figyelmét, szeretetét a természettudományok iránt?

– Ez nagyon nyíltan célunk, de ez a legnehezebb feladat egyben. Mert kicsi gyerekkortól kezdve

érezhető a természettudománytól való ódzkodás. Meglátásunk szerint azzal lehet leginkább fenntartani az érdeklődést, ha a könyvekben a való életből vett példákkal mutatjuk be a természettudomány jelenségeit. A jelenlegi könyvek ennél elvontabbak. Ha például fizikai törvényszerűségről van szó, azt két gömb segítségével igyekeznek leírni. Pedig lehet, hogy a tanuló sokkal könnyebben megértené azt, ha mondjuk két autós segítségével magyaráznák el. A természettudomány bemutatásakor sem szabadna elrugaskodni a valóságtól, és akkor a gyerekek is jobban szeretnék ezeket a tárgyakat.

- A tankönyvekben tárgyalt tananyagban mire teszik a hangsúlyt?

- A kerettanterv világosan előírja, hogy mit kell tartalmazniuk a tankönyveknek. Nekünk arra kell vigyáznunk, hogy ne legyen túl sok a tananyag. Mi nem a tíz legerősebb iskola diákjainak készítjük ezt a könyvet, hanem a sokkal nagyobb „átlagnak”.

- A tankönyvben megjelenik valamilyen differenciálás? Például törzsanyag, amit mindenkinek meg kell tanulnia, de az érdeklődőbb diákok bővebb ismereteket is találhatnak?

- A tankönyvben nem érdemes differenciálni, mert a lelkes tanárok mindent megtanítanak az összes gyerekeknek. Elképzelésem szerint ez úgy működne igazán jól, ha a tankönyv szigorúan az átlaghoz íródna, de a digitális tananyagban el lehetne menni a csillagos égig.

- A diákok milyen újdonságokkal találkoznak majd a könyvekben?

- A munkafüzetek alkalmazásával lehet differenciálni, mert abban sok feladat van, bár nem kell mindegyiket megoldani. A tankönyvben sokkal egyszerűbb szövegek lesznek, azok is közérthetően, magyarul. Például a prokarióta és a sejtmag nélküli közül én az utóbbit használnám az alaptankönyvben. Nagyon vigyáznunk arra, hogy a szerzők egy mindenki számára érthető, használható tankönyvet írjanak, és ne kicsi fizikusokat, biológusokat akarjunk megszólítani.

- A tanárok milyen újdonságokra számíthatnak?

- Részben ugyanarra, mint a diákok. Hogy ez egy olyan tankönyv lesz, amit meg lehet tanítani. Aminél nem kell rohanni, hogy minden leckét feldolgozzanak. Ezzel a tankönyvvel lehet órát szánni összefoglalásra, esetleg lemaradás behozására. A nyugodt tanítás tankönyve lesz ez.

- Milyen módszereket, feladatokat ajánlanak a tanároknak?

- Nagyon szeretnénk elérni, hogy a pedagógusok merjenek munkáltatni. Az a legjobb, ha a tanári előadás és kísérletbemutatás helyett a gyerekek kísérleteznek. Tudjuk, hogy korlátozottak az anyagiak, de meg lehet oldani olcsó dolgokkal is ezt. Szeretnénk, ha a tanárok inkább kevesebbet, de azt alaposan tanítanának a gyerekeknek, hogy erre a szilárd tudásra később lehessen építeni.

Az anyagok jellemzése

1

Igaz-e az az állítás, hogy a víz folyékony halmazállapotú anyag?

?

Az anyagok tulajdonságai

Életlen és élő környezetünk nagyon sokféle anyag építi fel. Hogyan tudjuk ezeket megkülönböztetni egymástól? Milyen jellemző tulajdonságok vannak? Képzeld el, hogy ott állsz a konyhában, és porckukort szeretnél tenni a sütéményedre. De a dobozotól lelopotolt a felirat. Nem tudod, melyik dobozban van a porckukor, melyikben az ételsűrítésre használható keményítő, melyikben a csipős fehérbors. Gondold végig, mit teszel!

A folyékony halmazállapotú anyagokat cseppfolyósnak is nevezzük. A gáz halmazállapotú anyagokat pedig légneműnek is hívjuk. A képeken látható anyagok közül szilárd halmazállapotú a szén, a konyhasó és a keményítő. Folyékony a víz, az étolaj és a tinta. Végül a levegő és a kőr a gázok közé tartoznak.

Az anyagok másik jellemző tulajdonsága a szín. Színük alapján megkülönböztethetjük például a szent, a konyhasótól, az étolajat a tintától, a levegőt pedig a klórgáztól. A következő szempont lehet, hogy a vizsgált anyagoknak van-e valamilyen szaga vagy illata. A felsorolt anyagok közül csak az ecetnek és a klórgáznak van jellegzetes szaga. A többinek nincs, ezeket tehát szagtalanok.

Az anyagokat elkülöníthetjük vízben való oldódásuk alapján is. A konyhasó vízben jól oldódik, míg a keményítő és a szén nem. A tinta és az ecet elkeveredik a vízzel, de az étolaj nem.

Az anyagok tulajdonságait sokféleképpen vizsgálhatjuk. Legegszerűbb, ha először szemügyre vesszük őket. Az alábbi felvételeken különböző anyagokból készült képeket látsz (1-3. ábra). Próbáld meg jellemezni, majd csoportosítani ezeket az anyagokat.

DEFINÍCIÓ

Az anyagokat csoportosíthatjuk halmazállapotuk alapján. Háromféle halmazállapotot különböztetünk meg. Ismerünk szilárd, folyékony és gáz halmazállapotú anyagokat.

Foglaljuk össze a vizsgált anyagok tulajdonságait egy táblázatban!

	Halmazállapot	Szín	Szag	Oldódás vízben
Szén	szilárd	fekete	nincs	nem
Konyhasó	szilárd	fehér	nincs	jól
Keményítő	szilárd	fehér	nincs	nem
Víz	folyékony	színtelen	nincs	-
Ecet	folyékony	színtelen	nincs	jól
Étolaj	folyékony	sárgás	szúrós	nem
Tinta	folyékony	kék	enyhe	jól
Levegő	gáz	színtelen	enyhe	gyengén
Klórgáz	gáz	sárgászöld	szúrós	gyengén

A táblázatból jól látható, hogy az anyagokat csak akkor különböztethetjük meg egymástól, ha több tulajdonságukat is megvizsgáljuk. Hiszen a konyhasó és a keményítő a felsoroltak közül csak egyetlen tulajdonságukban különböznek. Halmazállapotuk, színük és szaguk alapján nem különböztethetők meg egymástól. Ugyanez a helyzet a víz és az ecet esetében is.

Halmazállapot-változás

Tapasztalatból tudjuk, hogy egy anyag mind a három halmazállapotban előfordulhat. Gondoljunk csak a vízre (4. ábra)! Ha lehűtjük, megfagy, és jéggé alakul. A jég nem más, mint szilárd halmazállapotú víz. Amikor a jéget melegítjük, megolvad, a víz folyékony halmazállapotú lesz. A vizet tovább melegítve, a folyadék párologni, gőzölni kezd. A vízgőz a víz légnemű halmazállapota.

DEFINÍCIÓ

Az anyagok halmazállapota nem állandó, hanem a körülményektől, például a hőmérséklettől függ.

Amikor egy anyag halmazállapotáról beszélünk, vagyis azt mondjuk, hogy a víz folyékony, a vas szilárd, akkor ezt egy értjük, hogy szobahőmérsékleten milyen az adott anyag halmazállapota. A szobahőmérséklet 20-25°C-ot jelent.

RÖVID ÖSSZEFOGLALÁS

Az anyagokat halmazállapotuk, színük, szaguk, oldódásuk alapján jellemezhetjük, illetve különböztethetjük meg egymástól. Egy anyag a körülményektől függően szilárd, folyékony vagy légnemű lehet.

- Sorold fel néhány olyan tulajdonságot, amelyekkel jellemezhetjük az anyagokat!
- Keresd az említettekén kívül más sajátosságokat is.
- Hasonlítsd össze a konyhasót és a keményítőt! Miben hasonlítanak egymásra? Miben különböznek?
- Tervezz kísérletet arra, hogyan különbözteted meg a keményítőt és a porckukort egymástól! Nem kösöltheted meg az anyagokat.
- Foglald össze a víz halmazállapot-változásait!

Mindennapi életünkben leggyakrabban a víz halmazállapot-változásával találkozhatunk, de szép számmal ismerünk más példákat is. Szobahőmérsékleten a vas szilárd halmazállapotú, de magas hőmérsékleten megolvad, megolvad. A vaskohóban megolvasztják a vasat, hogy különböző tárgyakat készítsenek belőle. A fémek közül elég alacsony hőmérsékleten olvad meg például a forrasztó és az ólom.

Visszolvasztás

Magyar nyelv és irodalom

Az irodalom nem múzeum

Szöveg: **Stöckert-Kozák Annamária** | Fotó: Oláh Gergely Máté

Az új generációs irodalomkönyvekben a klasszikus olvasmányok mellett mindig szerepel egy témájában vagy motívumában illeszkedő, kortárs mű. **Valaczka András** vezetőszerkesztővel beszélgettünk.

– A budapesti bölcsészkaron végeztem, olyan tanáraitam voltak, mint *Wéber Antal*, *Rónay László*, *Szabad György*. Azóta is folyamatosan tanítok, éppen 25 éve, de a legérdekesebb talán az az öt év volt, amikor siket és hallássérült gyerekeket bíztak rám. Persze nagyon sok írásos anyagot kellett készítenem nekik, sőt összebarkácsoltam számukra egy szókincsbővítő munkafüzetet is. „Akkor még nem sejtettem”, talán ez a kifejezés illene ide, ez volt ugyanis az első taneszköz, amit kifejlesztettem. A gyerekek lelkesedése örökre a fejlesztések megszállottjává tett. Persze tanítok is. Most épp nyolcadikosaim vannak: küzdünk a többszörösen összetett mondatokkal meg a feladott olvasmányok „behajtásával”. Semmire sincs idejük szegényeknek, ilyen világba születtek bele.

– Mi tesz jól használhatóvá egy taneszközt?

– Először is el kell döntenünk, hogy a tanárnak, vagy a diáknak szánjuk. Hiszen a gyerek kezében van, ő forgatja, az ő neve lesz ráírva, ugyanakkor a tanári munkát is szolgálnia kell, elvégre a szikét sem a beteg igényeihez igazítjuk, hanem az orvoséhoz. Azt hiszem, itt kezdődik a jó tankönyv: hogy meg tud-e felelni mindkét igénynek. A gyerekek azt szeretnék, ha képregények sorakoznának benne, a tanárok viszont kompetenciafejlesztő feladatokkal zsúfolnák tele. Két új szolgálójának lenni – ez egyáltalán nem könnyű feladat. A szövegek tartalmára is érdemes figyelni. Legyenek „célolvasmányok”, mint az *Ábel* vagy az *Antigoné*, de legyenek „eszközolvasmányok” is, amilyen az *Adrian Mole* vagy a *Gyerekrablás a Palánk utcában*. Az egyiknél maga a műismeret a célunk, a másikat meg eszközként használjuk az olvasási kedv felkeltésére. Otthon is több könyvespolcunk lehet, nem igaz? Még egyszer sem kaptak hajba a Proust-köteteim a gyerekek kevésbé cizellált Twilight-opusaival.

– Hogy zajlik a tankönyv elkészítése? Több munkatársa is van; ki mit hozott magával, miként tudnak együttműködni?

– A fő célunk az, hogy a tanárok alkossák meg maguknak a taneszközt. Magyarból vagy negyven ember dolgozik párhuzamosan. Ki képet keres, ki ábrát rajzol, ki a szöveggyűjteményt lábjegyzeteli, ki a kérdéseket, feladatokat, ki a kooperatív tevékenységeket

állítja össze. Közben készülnek az oktatási portálon megjelenítendő elektronikus tartalmak is, gyűjtjük az ötleteket, a prezentációkat, az animációkat, a nyomtatható röpdolgozatokat. Csupa fiatal kollégával, csupa gyakorló tanárral dolgozom együtt, ez máshogy nem is lenne lehetséges. S ami a legnagyobb örömöm: szeptembertől még több pedagógus kapcsolódik be a projektbe. Kollégák sokasága gondoskodik majd róla, hogy csakugyan beépüljön a könyvbe, amit a tanári tapasztalat fehéren-feketén megmutat.

– Milyen kiadványokból áll az új taneszköz?

– Munkafüzetek és szöveggyűjtemények egészítik ki a tankönyveket, s közben arra törekszünk, hogy minél többértéket kapcsolják egybe ezeket valamiféle hipertextek. Nyelv és irodalom egy és elválaszthatatlan, így hát a nyelvi kötetekben egy olyan állandó modult viszünk végig, amely mindig az irodalomórán tanult műszövegből veszi a példát. S mindezt valamiféle felhőként veszi majd körül a számtalan digitális kiegészítő.

– A régi tankönyvekből hasznosítottak valamit?

– Magyarból nem használunk fel korábbi tankönyveket. Ebből a tantárgyból különösen is fontos a tananyag frissessége. A frissen beemelt szemelvények egy kicsit talán a megfáradt tanárt is fölvilványozzák. Nem akartuk, hogy századszor is ugyanazok a művek szerepeljenek a tankönyvben. Kivéve persze nemzeti műveltségünk alapjait. A *János vitéz* és a *Toldi*, az *Ábel* és az *Iskola a határon* – ezek megunhatatlanok, ezeken nincs mit frissíteni.

– Hoz új módszereket a tankönyv?

– Nagyon jó módszertani kultúra alakult ki az elmúlt 10-15 évben, nincs szükség különösebb újításra. Talán annyiban vagyunk magyarból egyediek, hogy nem az interaktív tábla használatát szorgalmazzuk elsősorban, hanem a gyerekek produktumának bemutatását. Sokkal jobb, ha a gyerekek maguk készítik a bemutatókat, maguk gyűjtenek érveket, vitatkoznak, mikroszövegeket alkotnak. Nem az a célom tanárként sem, hogy a magam felkészültségét csillogtassam, hanem hogy a gyerekeket szóhoz juttassam végre.

Talán a fogalmak tanításában hozunk még újat: ezek egymásra épülésében. Magyarazzuk el először a gyerekeknek, hogy minden, ami körülvesz bennünket, voltaképpen jel. Ha elolvass egy mesét, az is egy jel, ami valamilyen üzenetet küld nekünk. És aztán ez bontakozzon ki évek folyamán, lássák meg a jeleket a mű metaforáiban, fedezzék fel a jelentés sorozatos megváltozását egy-egy új történelmi közegben, vegyék észre, hogy nekik maguknak is mást jelent a *Füstbement terv* hatodikosként és tizedikesként. Egyetlen hólabdát szeretnének összegyúrni a fogalmakból, nem pedig apró hógolyók sokaságával bombázni a gyerekeket.

– Milyen újdonságokra számíthatnak a diákok?

– Nagyon sokra. Az ötödikesek például nem az olvasmánnyal kezdenek, hanem egy-egy szempontsort, kérdéssort találnak a lecke elején. Előbb megbeszélik a mindennapi élet itt felvetett kérdéseit, s csak azután jön a mese, amelyben, lám, ugyanezek a kérdések merülnek fel. Azt kellene észrevenniük, hogy az irodalom mindig tud adni valamiféle választ a dilemmáinkra.

A középiskolások talán annak fognak örülni, hogy egy leckében három vagy négy helyen is előadhatják a véleményüket. Ismerjük ezt a korosztályt: nem áll tőlük távol a filozofálás. Remélhetőleg örülni fognak a sok kortárs szövegnek is, amelyek az általuk is látott világba vezetnek, s az általuk beszélt nyelven íródtak. Mi több, a napjainkban futó kommersz, szórakoztatóipari filmekből is ajánlunk nekik kis

részleteket, amelyekből kiindulva szívesebben kezdenek bele a szövegalkotási feladatba.

– Milyen újdonsággal találkozhatnak a tanárok?

– Praktikus apróságokkal, amelyek azonban a mindennapokat igencsak megkönnyítik. Közzé fogjuk tenni például a tankönyvek szerkeszthető szövegét, a kollégák nemcsak passzív olvasóként férnek hozzá a tankönyvszövegekhez, hanem alkotótársként, átalakíthatják röpdolgozattá, összefoglalássá, projektmunka kiindulópontjává. A legegyszerűbb példát mondom: kiemelek a szövegből egy bekezdést, kitörölöm belőle az adatokat, pontsorokkal helyettesítem, ahová a diák írja be a hiányzó szavakat. A tankönyv többé nem a kiadóé, hanem mindannyiunké. Nem zárjuk el, és nem kell titkos kódokat váltani a használatához. Minél többen dolgoznak vele, dolgoznak rajta, annival gazdagabb lesz a közös bázis. A jelszó a megosztás.

– Tanári segédkönyv készül a tankönyvhöz?

– Természetesen készül. Ezzel is mentesíteni szeretnénk a tanárokat, hiszen a diákok számára rengeteg olyan feladatot készítünk, ahol utána kell járni valaminek. Ezt nem kívánjuk a tanároktól, van elég dolguk anélkül is. Teljes komfortot szeretnénk biztosítani, s ha valamelyik rugó mégis kiugrana a helyéről, a próbaév alatt épp elég jelzést fogunk kapni a kényelmetlenségről.

Hogyan alakulhatott ki az írás?

Hányadán állsz a témával?

Mit gondolsz, miért lehetett szükségük az embereknek az írásra? Gyűjts össze 2-3 szempontot, ami miatt hasznos az írás!

Mit szólnál, ha egy napra régész lehetnél? Gondolkodtál már azon, hogyan alakult ki az írás? Gyere, eredjünk együtt a nyomába! Vajon mit és hogyan akartak közölni őseink?

Az írás története voltaképp a **képirással** kezdődött, ami majdhogynem rajzok sorából állt. Őseink leegyszerűsített ábrákkal – mai szóval piktogramokkal – rögzítették a mondanivalójukat. A képeket bárki megérthette, aki rájuk nézett, hiszen a valósághoz hasonló ábrákat rajzoltak. Nem is kellett hozzá olvasni tudni. Nem véletlen, hogy piktogramokat ma is használunk (gondolj csak a tömegközlekedési eszközökön elhelyezett, különféle szabályokat közlő ábrákra). Ezeket, akárcsak őseink képirását, bárki megérti, aki rájuk néz.

► Szerinted mivel rajzolták a barlang falára?

A képirás ábrászerű elemeinek a megrajzolása időigényes folyamat. Idővel azonban az emberek egyre több mindent és egyre pontosabban akartak rögzíteni, hírlót adni, közölni. Mind több és több jelet kellett volna kitalálni és persze megérteni is. Azért, hogy gyorsabbá és könnyebbé tegyék ezt a folyamatot, a képirásnak is egyszerűbbé kellett válnia. A különféle népek egymástól viszonylag nagy távolságra éltek, így nem meglepő, hogy az ókori népek szinte mindegyike kidolgozta a maga írásrendszerét.

Az írás történetében a következő jelentős lépéscsofok a **szó- és szótagírás** kialakulása.

A **sumérok** például a bonyolult rajzokat leegyszerűsítve ék alakú jeleket véstek a puha, majd kiegészített agyagtáblákba: így született meg az **ékírás**.

► Tudod, miért építették a piramisokat?

Biztosan láttál már képeket az egyiptomi piramisokról és az azok falát díszítő, gyönyörű ábrákról. Ezeket a rajzos írásjeleket hieroglifikának nevezzük. A Kr. e. 4000 körül keletkezett **egyiptomi hieroglifik** embereket, állatokat, tárgyakat ábrázolnak, amelyek szavakat, szóta-

► A rosette-i [rosetti] kő. Nézz utána, miért fontos ez a lelet!

► Tudod-e, hol éltek a sumérok?

gokat is jelölhettek. Megfejtésükre sok kutató tett kísérletet, de még nem mindnek ismerjük a jelentését.

Ha kicsit messzebb utazunk, **Kínába**, akár a helyszínen is tanulmányozhatjuk a 4000 évvel ezelőtt kialakult írásukat. Persze csak akkor, ha elég elszántak és kitartóak vagyunk, ugyanis kb. 40 000 írásjelük van, amelyek szavakat jelölnek, nem pedig betűket. Na, nem kell megjedni, mert általában „csak” pár ezer jelet használnak a mindennapi életben. Az olvasóstanulás a kínai gyerekek számára ezért több évig is tarthat. (Neked ehhez képest egyszerű dolgot volt.)

A **japánok** az írásrendszerüket a kínaiaktól vették át, így nem meglepő, hogy sok közöttük a hasonlóság. Ugyanakkor az írást **szótagírás** egyszerűsítették, így lényegesen kevesebb jelet használnak.

A szó- és szótagírás után következett a **betűírás**. A szótagok ugyanis hangokra bonthatók, és többnyire minden hangot le tudunk írni egy-egy betűvel (innen ered az elnevezés: hangjelölő írásrendszer). A világ legtöbb országában ma is a betűírást használják. Az egyes nyelvekre jellemző ábécék kialakulása hosszú folyamat eredménye volt. Úgy tartják, a betűírás „hazája” Fönícia: az ókori föníciaiak által kialakított, 22 mássalhangzóból álló ábécé formálódott és terjedt el. Ebben gyökereznek ma használatos ábécék, így például a **latin**, a **görög**, az **arab** és a **cirill**.

► Melyik írás betűi tetszenek neked a legjobban?

Jobban érted most már?

Böngéssz az interneten! Keresd meg, merre éltek-élnek a leckében szereplő népek! Hol van Egyiptom, Kína, Japán, merre éltek a sumérok és a föníciaiak?

FELADATOK

- Engedd szabadjárá a fantáziádat, és tervezz saját jelekkel ábécét! Alkoss meg legalább 5 jelet! Írd és rajzold le őket a füzetedbe, majd a padtársaddal beszéljétek meg egymás munkáját!
- Gyűjts példákat a szavak, utasítások nem betűkkel való jelölésére a mindennapi életünkből! Megnézted már például a ruhádba bevarrt címkéket? Hogyan jelölik, ha nem szabad vasalni a ruhadarabot? Keresd legalább 5 hasonló 5 hasonló a környezetedben! Írd melléjük azt is, mit jelentenek! Dolgozz a füzetedben!

Bejárható Magyarország

Szöveg: **Balatoni Kinga Cecília** | Fotók: Burger Zsolt, Nagy Gábor

A Bejárható Magyarország Keretprogram (BMP) a testmozgást, természetjárást és hazánk megismerését kívánja népszerűsíteni a belföldi turizmus fejlesztése és fellendítése által. **Balatoni Monikával**, a program végrehajtásáért felelős Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium (KIM) társadalmi kapcsolatokért felelős államtitkárával arról beszélgettünk, milyen fejlesztések várhatók, s mindez milyen új lehetőséget kínál a gyermekek, fiatalok számára a köznevelés keretein belül.

Fotó: Burger Zsolt

EGY ÁTFOGÓ PROGRAM

– Mi indokolta, hogy egy átfogó programban kapcsolták össze a különféle fejlesztéseket?

– Az elmúlt időszakban egymástól függetlenül indultak el programok, úgymint „A természetjáró és kerékpáros turizmus, úthálózat és közlekedés-fejlesztési koncepcióról szóló”, vagy a Kincsem – Nemzeti Lovas Program, de említhetném a Festetics György Programot is, amely a magyar vitorlázás mint verseny- és szabadidősport társadalmi elismertségét, fellendítését és fejlesztését célozza meg.

Ezeknek a programfejlesztéseknek önállóan is megvan a létjogosultságuk, mégis, ha összehangoljuk őket, akkor sokkal hatékonyabban valósíthatók meg, ezáltal az elért eredmények is többszörösen és jobban hasznosulnak, mintha egymástól

elszigetelten kezelnénk őket. Erre jött létre a Bejárható Magyarország Keretprogram.

Már a 2010-es kormányprogramban is külön megfogalmazódott a mezőgazdaság és turizmus kiemelt szerepe, a vidék fenntarthatósága, ez pedig csak úgy lehetséges, ha ezeket a területeket egységes koncepció mentén fejlesztjük.

– A stratégiából úgy tűnik, hogy a program keretében nemcsak a belföldi turizmus fejlesztéséről van szó.

– Valóban, a Bejárható Magyarország Keretprogram több mint egy egyszerű turisztikai fejlesztés, ugyanis egy sokkal átfogóbb szerkezetben szeretné a belföldi turizmust fellendíteni: szeretnénk a magyar családoknak lehetőséget adni közös kirándulásokra, de arra is, hogy meg tudjanak élni a belföldi turizmusból. Azt szeretnénk elérni, hogy ha egy magyar család hazai üdülést tervez, akkor változatos, elérhető, izgalmas útitervek és programok, kevésbé ismert útvonalak, barangolási módok közül tudjon választani. Fontos, hogy a magyar emberek szeressék a hazai programokat, vágyják felfedezni Magyarországot. Mindez a nemzeti identitást, a közösségek összetartozásának vágyát is erősíti.

Az itthon eltöltött szabadidő pedig itthon elköltött pénzt is jelent, mely támogatja a vidéki turizmust, a falusi, agro- és ökoturisztikai fejlesztéseket, az infrastrukturális és szolgáltatási beruházásokat, valamint a munkahelyteremtést. Így kapcsolódik össze a turizmus- és a gazdaságfejlesztés.

– Mégis milyen fejlesztendő elemekről beszélhetünk?

– Példaként említhetném, hogy a nevesített öt ügynevezett jármód – azaz a gyaloglás, a kerékpározás, a lovaglás, a vitorlázás és a túrakenuzás – esetében, a hatékony megvalósítás érdekében érdemes volt összehangolni a jogalkotással kapcsolatos teendőket, a kommunikációt, a kedvezményrendszert, a képzési és oktatási programokat, a tájékozódást szolgáló informatikai alkalmazásokat, valamint az infrastrukturális fejlesztéseket.

- Ezek a fejlesztések több ágazatot érintenek, tehát sokrétű együttműködésre van szükség. Milyen szervezetek vesznek részt a programban?

- Több minisztérium és civil szervezet is együttműködik a program sikerének érdekében. A Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium (KIM) kormányhatározatban megfogalmazott feladata elsősorban a koordináció, azaz, hogy az érintett tárcákkal és civil szervezetekkel hangoljuk össze a keretprogramhoz kapcsolódó feladatok végrehajtását, s vizsgáljuk meg a fejlesztéshez rendelkezhető európai uniós forrásokat.

Fontos szerepe van a Nemzetgazdasági Minisztériumnak (NGM), ők a szabadidő-gazdaság és a turizmus révén kapcsolódnak a Bejárható Magyarország Keretprogramhoz, ők készítették el a 2024-ig tartó turizmus-stratégiát. Az Emberi Erőforrások Minisztériuma (EMMI) pedig az oktatás- és képzésfejlesztés oldaláról kapcsolódik be.

- A szakmai szervezetek csupán véleményt formálhatnak, vagy tevőlegesen is részt vesznek a megvalósításban?

- Mivel a Bejárható Magyarország Keretprogram társadalmi kezdeményezés hatására indult, ezért társadalmi egyeztetés nélkül, az érintett szövetségek és szakmai szervezetek képviselőivel történő folyamatos egyeztetések nélkül nem lehetséges a BMP sikeres megvalósítása. Arról nem is beszélve, hogy a szakmai szervezetek kedvezményezetteként, forrásfelhasználóként is szerepelnek, tehát elengedhetetlen, hogy aktívan részt vegyenek a fejlesztési koncepciók kidolgozásában.

- Mely szervezetek ezek?

- Az egyes jármódokon belül számos civil szervezetet, érdekképviseleti szövet lehetne említeni. A teljesség igénye nélkül csupán a legfontosabb stratégiai partnereinket említeném meg, mint a Magyar Természetjáró Szövetség, a Kerékpáros Magyarország Szövetség, a Magyar Lovasturisztikai Szövetség, a Magyar Vitorlás Szövetség, a Duna-Régió Víziturisztikai Szövetség vagy a Magyar Szabadidősport Szövetség, de a lista folyamatosan bővül.

CÉLOK ÉS EREDMÉNYEK

- A program tavaly áprilisi indulásakor milyen célokat és feladatokat fogalmaztak meg, és miket sikerült azóta megvalósítani?

- Közös célunk, hogy egészségesebbek és fittebbek legyünk, ennek érdekében népszerűsíteniünk kell a természetjárást, hogy az emberek a szabadidejüket inkább a szabadban töltsék, ott mozogjanak, sportoljanak. Ebbe belefér a gyaloglás, a kerékpározás, és szeretnénk megteremteni annak a lehetőségét is, hogy ez a jövőben kiegészülhessen a lovaglással, a vitorlázással és a kenuzással is. Jó lenne elérni, hogy az aktív - de

BEJÁRHATÓ MAGYARORSZÁG KERETPROGRAM (BMP)

A program célja **a belföldi turizmus fellendítése, az egészséges életmódra nevelés ösztönzése, a természetjárás és természetjárás népszerűsítése**. Kiemelt cél a szolgáltatási minőség javítása, mint például a vendéglátóhelyek és szálláshelyek fejlesztése, illetve új, attraktív tematikus túrák bevezetése.

Általános célok:

- A természetben megvalósuló szabadidős tevékenységek feltételeinek javítása
- Oktatás- és képzésfejlesztés
- Turizmusfejlesztés
- Gazdaságfejlesztés

Konkrét célok:

- Országos szintű, összehangolt infrastruktúra-fejlesztés: vándortábori táborozóhelyek kialakítása; a turistaház-hálózat feltámasztása és fejlesztése; a jármódok turisztikai útvonalainak fejlesztése, bővítése
- Turistajelkép-rendszer kialakítása
- Országos digitális szabadidőtérkép létrehozása
- Szervezeti és humán erőforrás fejlesztések a szakági szervezeteknél, civil szervezeteknél
- Hálózati együttműködések létrehozása

Nevesített ágazatok: **túrázás, kerékpár, lovaglás, vitorlázás, túrakenu, zárandokutak.**

Főbb résztvevők:

- Belügyminisztérium (BM)
- Emberi Erőforrások Minisztériuma (EMMI)
- Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium (KIM)
- Nemzetgazdasági Minisztérium (NGM)
- Nemzeti Fejlesztési Minisztérium (NFM)
- Vidékfejlesztési Minisztérium
- Magyar Természetjáró Szövetség
- Kerékpáros Magyarország Szövetség
- Magyar Lovasturisztikai Szövetség
- Magyar Vitorlás Szövetség
- Duna-Régió Víziturisztikai Szövetség
- Magyar Szabadidősport Szövetség

Főbb kapcsolódó fejlesztések:

- Gyógyító Magyarország (2010-)
- Természetjáró és kerékpáros turizmus, úthálózat- és közlekedés-fejlesztés (2011-)
- Kincsem - Nemzeti Lovas Program (2012-)
- Festetics György Program - vitorlázás (2012-)
- Nemzeti Fejlesztések 2020 (2014-2020)

Jogszabályi háttér:

1184/2013. (IV. 9.) Korm. határozat

A BMP ÉS A KERETTANTERV

A Bejárható Magyarország Program céljaival szorosan összefügg az oktatáspolitikai több törekvése is, mint például a mindennapos testnevelés bevezetése, vagy hogy a Nat része lett a lovas kultúra oktatása.

A Bejárható Magyarország koncepció keretében **hazánk természeti kincseinek és ember alkotta értékeinek** összetett, ökoturisztikai szemléletű feldolgozása történik.

Cél a **természetbaráttá nevelés**, mely nem csupán a természettel való barátságot jelent, hanem nyílt személyiséget, a túratársak iránti tiszteletet és barátságot is takar, amely optimális esetben életszemléletté, életformává alakulhat.

Az EMMI feladata olyan **nevelési-oktatási program** készítése, amely az egészséges életmódra nevelést, a természetben megvalósuló testmozgást, valamint hazánk természeti és kulturális örökségének, épített kincseinek megismerését célozza.

A **kerettantervekbe** szervesen beépült az a fejlesztési terület, amelyet a BMP is megjelenít, így:

- 3–5. évfolyamon a **Nemzeti lovaskultúra**,
- 3–4. és 5–6. évfolyamon a **Bringa Akadémia**,
- 5–8. évfolyamon a **Bejárható Magyarország, a kajak-kenu – vízijártasság ismeretek, a vitorlázás – vadvízi ismeretek**

tantárgyi kerettantervek választhatók a szabadon felhasználható órakeret terhére.

Ezek forrására szükséges, hogy az iskolák igyekezzenek fenntartható együttműködések kiépítésére szakmai és civil szervezetekkel.

Jogszabályi háttér:

23/2013. (III. 29.) EMMI rendelet

a nem motorizált útvonalakat használó – turisták száma megduplázódjon 2020-ig. Ezzel párhuzamosan csökkenteni szeretnénk egyes turisztikailag kedvelt helyek túlterheltségét azzal, hogy más, még kevésbé ismert helyszínekre hívjuk fel a figyelmet és azokat népszerűsítjük.

A kormányhatározat rendelkezik arról is, hogy egy olyan nevelési-oktatási program készüljön a köznevelés számára, mely nemcsak az egészséges életmódra nevel, mozgásra ösztönöz, de közben lehetőséget teremt hazánk természeti és épített kincseinek megismerésére.

A Kerettantervek bevezetése mellett például a természetjárás területén is több olyan kiemelt fejlesztés indult el, melynek már látható, mindenki által használható, élvezhető eredményei vannak.

A Magyar Természetjáró Szövetség uniós támogatás felhasználásával közel 2000 km turistaút felmérését végezte el, megkezdődött a szakaszok felújítása, jelzésfestése, kitáblázása, pihenőhelyek kialakítása.

A fennmaradó 562 km felmérése, jelzésfestése, útjelző/információs táblák elhelyezése – a Középmagyarországi és a Nyugat-dunántúli régiókban – 2014 végére várható. Felmérik továbbá a Budai-hegységet és a Pilist, valamint az összes erdei kisvasutat is. A Nemzeti Turistaház-fejlesztési Programnak vannak talán a leglátványosabb eredményei. A természetjárók által jól ismert menedékházak, turistaszállások újultak meg nagyon magas színvonalon, ugyanakkor elérhető, mérsékelt áron várnak mindenkit. Tavaly az első ilyen ház a Som-hegyi kulcsosház volt, mely a megnyitása óta óriási népszerűségnek örvend. A felújítási programban az idén 15 turistaház teljes körű felújítását tervezzük, döntő többségük a turistaszezonra készül el.

– Mindezt miből fogják finanszírozni?

– Elsősorban uniós forrásból, a soron következő 2014-20-as időszak operatív programjaiból, mint például a Gazdaságfejlesztési és innovációs operatív program (GINOP), vagy a Terület- és településfejlesztési operatív program (TOP).

– A célok megvalósulásával milyen eredményeket várnak gazdasági, társadalmi szinten?

– A Bejárható Magyarország Program segítségével megvalósulhat egy egész országra kiterjedő, összehangolt infrastruktúrafejlesztés, ide értve például a turisztikai útvonalak és a turistaház-hálózat fejlesztését.

Ehhez kapcsolódóan kialakíthatóvá válik az európai standardoknak megfelelő turistajelkép-rendszer, valamint létrejöhet egy országos, digitális szabadidőtérkép mind az öt jármódhoz, amellyel egyrészt könnyebbé válhat a szabadidős programok tervezése, valamint komfortosabbá, élvezhetőbbé maga a tevékenység. De ennek van egy másik vetülete is, hiszen nemcsak felhasználók vannak, hanem szolgáltatók is, így a turizmus fellendítése jelentős mértékben hozzá tud járulni a magyar vállalkozások fejlesztéséhez. Mindezek tehát a kapcsolódó szolgáltatók, illetve szolgáltatások minőségének és mennyiségének javulását generálják, amely szintén gazdaságélénkítő hatással bír.

OKTATÁSI PROGRAM

– Hogyan kapcsolódik mindehhez a nevelési-oktatási program? Kiegészítő eleme vagy szerves része?

– Kezdetől fogva része a koncepciónak, hiszen hiába újítunk fel minden turistaházat, vagy teremtjük meg a feltételeit a kerékpározásnak, ha nem lesz senki, aki élni szeretne hazánk természeti adottságaival, ha nem tudják azt értékelni. Az infrastrukturális fejlesztésen túl a szemléletformálás is feladatunk, aminek a legjobb terepe az oktatás.

A végső cél a Bejárható Magyarország nevelési-oktatási program kidolgozása. Az alap gondolat egy olyan rendszer, ami kiterjed az egész oktatási-nevelési

folyamatra, tehát pl. a közismereti tantárgyakban – nyilván adekvát helyeken – megjelennek a Bejárható Magyarország-ismeretek, tartalmak.

– A szemléletformálást hogyan és miként lehet megvalósítani? Nyilván kevés az, ha mostantól máshogy szervezzük az osztálykirándulást.

– A Bejárható Magyarország kerettanterv egy rendszerbe foglalt, komplex ismeretanyag, tehát többről szól, mint csupán a túrázás. Ez a kerettanterv csak az első lépés ahhoz, hogy az iskoláknak átadjuk a programot, melyet jelenleg a szabadon tervezhető órakeret terhére vezethetnek be, ugyanakkor nemcsak tanórai keretek közötti felhasználásra alkalmas, hanem szakkört, szabadidős tevékenységet is lehet szervezni a mintájára.

A tanterv tematikája alapján felépíthető egy egész éves komplett program, amelyet bármelyik iskola beilleszthet akár délutáni tevékenységei közé is. Heti egy órára terveztük a programot, így más is befér mellé, anélkül, hogy a tanulókat túlterhelnénk. A kerettantervek két-két évfolyamra készülnek, de az ajánlott órakeret mellett az iskolák szabadon dönthetnek az időbeosztásról, s igazíthatják azt a helyi adottságokhoz.

Bizonyára számos iskola van, ahol évek óta lelkes pedagógusok viszik a gyerekeket túrázni, kajakozni, biciklizni. Feltehetően ezek az iskolák az elsők között lesznek, akik örömmel fedezik fel az új kerettantervet és építik be helyi tantervükbe, pedagógiai programjukba.

– Milyen más szabadon választható kerettanterv áll az iskolák rendelkezésére?

– A Bejárható Magyarországon (5–8. évf.) kívül a Nemzeti Lovas-kultúra (3–5. évf.), a BringaAkadémia (3–4. vagy 5–6. évf.), a Vitorlás-vadvízi ismeretek (5–8. évf.), valamint a Kajak-kenu – vízi jártassági ismeretek (5–8. évf.) kerettanterv is létezik. – Nincs tehát akadálya, hogy bármely általános iskola, amely ezt ambicionálja, a szabadon választható órakeret

terhére, tantárgyként beillesse a helyi tantervébe a Bejárható Magyarország tárgyat, vagy az öt jármód valamelyikének tantárgyát.

– De a lovagláshoz, vitorlázáshoz, kenuzáshoz speciális ismeretek kellene, ki fogja ezeket biztosítani?

– Itt van például nagyon nagy szerepe azoknak a szakmai és civil szervezeteknek, akikkel kapcsolatban vagyunk, s akiknél megvan a speciális tudás. Őket, akik ugye alapvetően a köznevelési rendszeren kívül léteznek, be kell kapcsolnunk az oktatásba. Szükséges az érintett szolgáltatók és a szakági szakemberek ezirányú felkészítése, képzése, szakmai, módszertani tapasztalatainak kölcsönös megosztása, hálózatos együttműködésük kialakítása. Fontos a jó gyakorlatok megosztása is, ezért arra kérjük az iskolákat, hogy minél szélesebb körben – honlapjukon, rendezvényeken, eseményeken – tegyék közzé tapasztalataikat. Cél, hogy minél többen élni tudjunk a lehetőségekkel.

– Egykor a természetjárásnak komoly hagyományai voltak hazánkban. Államtitkár Asszony szerint elképzelhető, hogy a gyerekek a képernyő és a monitor helyett ismét a természetet válasszák?

– A magyarok szeretnek a szabadban lenni, szeretik a szabadidős programokat, főleg, ha egybe tudják kötni egy kis kinti sütés-főzéssel, ráadásul mindezt nagyon kevés pénzből lehet megvalósítani. Magam is, hacsak tehetem, kimegyek a természetbe – és másoknál is azt látom, hogy van rá igényük. A mi célunk az, hogy ez váljon természetessé és mindennapossá, és ha valaki túrázni szeretne, megtehesse akár lovon, vízen, gyalog vagy kerékpáron.

A gyerekeknek pedig arra lenne szükségük, hogy már kiskoruktól részesei legyenek a közös családi kirándulásoknak, úgy nőjenek fel, hogy ismerik és szeretik a természetet. Ezt családi közegben kell elkezdni, de később az iskola és a pedagógus is sokat tehet az érdeklődés fenntartásáért.

Fotó: Nagy Gábor

Kirándulás? Újratervezve!

Szöveg: Nagy Gábor | Fotó: Nagy Gábor

Győri Tamás Józseffel, a Magyar Természetjáró Szövetség igazgatójával a Bejárható Magyarország Programról és a jövőben várható fejlesztésekről beszélgettünk.

– Akárcsak havi egy tematikus kirándulással, és annak feldolgozásával Ön szerint tantárgyi szintre emelkedhet a Bejárható Magyarország Program?

– Véleményem szerint a BMP kiválóan illeszkedhet abba az oktatási koncepcióba, ahol komolyan veszik a kompetenciák fejlesztését és képesek holisztikus szemlélettel megközelíteni a valóságot. A természetjáráshoz jól kapcsolható sokféle tantárgy követelményrendszere, és az erdőt, vidéket járva az ismereteket könnyen lehet élményszerűen, érdekesen és látványosan továbbadni. Ha helyet kap a tárgyak között a BMP, az semmiképpen nem lesz kidobott idő, hiszen itt könnyedén összekapcsolhatók olyan – hagyományosan – egymástól messze helyezkedő témakörök is, mint például a biológiai, történelmi, kémiai, irodalmi ismeretek vagy a testnevelés.

– A BMP elsősorban az iskolákat célozza meg. Mik azok a feladatok, melyeket a teljes programból az Önök szervezete vállal fel?

– A programhoz közvetve és közvetlenül is kapcsolódunk. Először is a Magyar Természetjáró Szövetség (MTSZ) koordinálja mindazok munkáját, akik a természetjárás feltételeinek megteremtésén dolgoznak. Olyan szervezeteket fogunk például össze, akik karbantartják a turistautakat, elvégzik a jelzések felfestését. Ugyanakkor felmérjük és nyilván is tartjuk a gyalogos, kerékpáros és vízi turistautakat, és gyűjtjük, rendszerezzük azokat az ismereteket, melyek a természetjárást segítik, ahhoz kapcsolhatók. Emellett szakmai szervezatként különböző fórumokon képviseljük a természetjáró turisták érdekeit. Ugyanakkor oktató munkát is végzünk túravezetőket képezve, és túrákat, versenyeket is szervezünk.

– Építenek fel módszertant, amit akár tréning keretében betanítanak a tanároknak?

– Készült egy képzési tematika, mely a 7–8. évfolyamosok között használható, *Taníthatjuk a természetjárást* címmel, melynek kidolgozásában az MTSZ is részt vett. Emellett kidolgoztunk egy pedagógus-továbbképzési programot is, melyet kísérleti jelleggel, már több helyen is kipróbáltunk a gyakorlatban.

– Milyen kommunikációs eszközökkel épülnek be az iskolákba?

– Az infokommunikációs eszközeink mellett legfontosabb a *Turistamagazin* offline kiadása, mely havonként immár 88 oldalon és 15.000 példányban készül a Bejárható Magyarország Program jármódjaira (gyalogos, kerékpáros, lovas, vízi és vitorlás) tematikusan felfűzve. Bár a magazin nem csak iskoláknak készül, nem titkolt célunk, hogy minél több oktatási intézménybe eljussunk vele.

– A négy támogatott természetjáró műfaj alapinfrastrukturái a turistaház, a csónakkölcsönző, a kerékpárlölcsönző és a lovarda. Létezik-e, vagy terveznek-e olyan térképet, amely csak ezeket a tartalmakat jeleníti meg, hogy támogassák a programtervező tanárok tájékozódását?

– Jelenleg egy térinformatikai rendszer kifejlesztésén dolgozunk, mely a Természetjárók Térinformatikai Rendszere (TTR) nevet viseli. Ez nem csupán térkép lesz, hanem egy olyan komplex portál, mely egy helyen, teljes körűen teszi lehetővé a túrák és kiránduló programok megtervezését, illetve támogatja lebonyolításukat. Itt egy helyen megtalálni majd mindent az útvonalterv nehézségétől a látnivalókon, programokon, szálláson át az időjárásig vagy a menetrendekig, és mindezt jármódokhoz igazítva. Persze kinyomtathatjuk majd túratervünket, de akár okostelefonon is magunkkal vihetjük. A jövő iskolai kirándulásai valószínűleg itt fognak kezdődni.

” Ha helyet kap a tárgyak között a Bejárható Magyarország Program, akkor könnyedén összekapcsolhatók lesznek olyan egymástól messze helyezkedő témakörök is, mint például a biológiai, történelmi, kémiai, irodalmi ismeretek vagy a testnevelés. ”

- Az említett műfajok közül hazánkban a természetjárás a legnépszerűbb, már ha csak a költségvonzatait nézzük. Milyen alapvető változásokat fogunk idővel tapasztalni a hazai erdőkben a kirándulások során?

- Ha sikerül megvalósítani mindazt, amin most dolgozunk, akkor például azt, hogy rendezett körülmények között, egyformán jó minőségű jelzésekkel ellátott utakon túrázhatunk, ahol tájékoztató táblák segítik a környék megismerését, és megfelelő sűrűségben található pihenőhelyek, illetve a kirándulásokon megfizethető, ugyanakkor korszerű és magas színvonalon megújított turistaházakban szállhatunk meg.

- Tervezik eddig turisták által nem járt területek bevonását a turistautak hálózatába, hogy a jelenleg turistautaktól messze fekvő iskoláknak is legyen jelzett erdei ösvény a házuk táján?

- Első körben azt tervezzük, hogy a meglévő turistaút-hálózat kevésbé látogatott szakaszait kapcsoljuk be a vérkeringésbe. Magyarországon nagyon sok olyan, elvileg meglévő, rengeteg értéket és szépséget rejtő gyalogos útvonal van, melyet az emberek nagy többsége nem is ismer, és ezért ma szinte teljesen kihalt. Bár hozunk létre új utakat is, de elsősorban nem gyalogos, hanem kerékpáros, lovas útvonalakat. Ezekben jóval nagyobb a hiány.

- Szomszédos országokban már elterjedtek az interaktív erdők, ahol különböző tartalmakkal teszik még élvezetesebbé a természetjárást. Például mezítlábas ösvények, zenélő-mesélő erdők stb... Terveznek ilyeneket megvalósítani a hazai erdőkben, vagy akár városi parkokban?

- Ilyen nálunk is sok helyen van már most is, s ezek közül több meg is újul a közeljövőben, vagy tovább fejlődik. Hazánkban inkább az hiányzik, hogy ezek egyszerűen megtalálhatóak legyenek. Hiába a sok jó ötlet, kínálkozó lehetőség, ha csak szűk kör tud róla. Ezért fontos a TTR portál fejlesztése. Abban egy csapásra látható lesz, hogy mennyi értékes és kipróbálásra érdemes úti cél, program van.

- Hazánkra jellemzően a kerékpárutak egyelőre regionális szerepet töltenek be. Részt vesznek Önök olyan fejlesztésekben, melyek elősegítenék az ország teljes átbiciklizhetőségét, a szinte hungarikumnak számító Kéktúra példáját követve? Gondolok itt Budapest és a Balaton összekötésére, a Dunakanyar, vagy éppen a Tisza-gát folyamatosan kerékpározhatóvá tételére.

- Természetesen igen. Hamarosan itt is sok minden megváltozik, komoly fejlődés lesz látható kerékpáros vonalon. Az Országos Kékkör (OKK) fejlesztésének jelenleg is része egy Kerékpáros Kékkör létrehozása – így Magyarország 2015-ben körbeciklizhető lesz. Emellett több régióban is dolgozunk azon, hogy hosszú szakaszok végigkerékpározhatóak legyenek, különösen települések között.

Éppen egy turistaház átadójáról érkezett, szobája falán mint egy stratégiai térképen a hazai turizmus állomásai és vonalas infrastruktúrái. A hazai turizmus újratervezésének fedőneve Téry Ödön Nemzeti Turistaház-fejlesztési Program, zászlóshajója a Kéktúra, egyik vezetője Györi Tamás József.

- A vonalas infrastruktúra-fejlesztés másik oldalán ott vannak a pontszerűen elhelyezkedő szolgáltatók, mint például a turistaházak. Most zajlik a hazai turistaházak „újratervezése”. Várható-e, hogy lesznek sátorozóhelyek a turistaházak közelében, vagy olyan erdei szálláshelyek, melyek direkt a BMP-re épülnek?

- Az, ami ma a turistaházak környékén zajlik, ilyen volumenben utoljára 100 évvel ezelőtt volt látható. A fejlesztések pedig nem csak a gyalogosokra vannak kihegyezve. A Galyatetőn megépülő menedékházban például kerékpárszerviz és kerékpármosó is várja majd a két keréken érkezőket.

- Milyen víziót lát maga előtt, milyen legyen egy hazai erdő, vagy egy folyópart a BMP-vel harmóniában mondjuk 5-10 év múlva?

- Mindenképpen tele emberekkel, akik különböző módon járva egymás mellett, de mégis békességben tudnak rácsodálkozni Magyarország szépségeire.

Díjazták a Segítő diákokat

Szöveg: Mizsei Bernadett | Fotók: Oláh Gergely Máté

Lezárult az OFI „Segítő diákok” címmel meghirdetett pályázata, amely az Iskolai Közösségi Szolgálat programot volt hivatott népszerűsíteni. A szakmai zsűri két kategóriában értékelt a benyújtott pályamunkákat: a diákok közül a Premontrei Szent Norbert Gimnázium két tanulója, **Lichner Roland** és **Horváth Bence** nyerte az I. díjat, míg a pedagógusok közül a budapesti Szinyei Merse Pál Gimnáziumból **Kárpáti-Kladiva Krisztina** munkáját értékelték a legkiemelkedőbbnek. Velük beszélgettünk.

„Rendkívül jó érzés jót tenni”

Lichner Roland és Horváth Bence is azt vallja: a közösségi szolgálat építi a jellemet, felelhetetlen élményeket nyújt, és összekovácsolja a résztvevőket.

– Miért vettetek részt az iskolai táboroztatásban?

Roland: – Mogyoródon a Segítő Szűz Mária Leányai szalézi nővérek nyaranta négyhetes Oratóriumot – napközis tábort – szerveznek, amelynek már kisgyermek korom óta lelkes résztvevője voltam. Ahogy múltak az

Horváth Bence

évek, résztvevőből lassan önkéntes animátorrá lettem. Nagyon szerettem ide tartozni, így nem volt kérdés, hogy segítőként tevékenykedjem tovább.

Bence: – Mindenkinek javára válik az ilyen szolgálat. Mivel a programon kívül már korábban is végeztem hasonló tevékenységet, jó lehetőségnek találtam, hogy csatlakozzam.

– Milyen feladatok vártak rátok?

Roland: – Eleinte kisebb feladatokkal bíztak meg, például a foglalkozások vezetésével, játékok szervezésével, vagy azzal, hogy beszélgessek a gyerekekkel. Vigyáztam rájuk, és ebédeltettem is őket. Később már a szervezésben, a programok összeállításában, a délutáni játékok vezetésében, lebonyolításában is számítottak rám.

Bence: – Sokrétű volt a munkánk, ugyanis nem csupán figyelniük kellett rájuk, hanem foglalkozniuk kellett velük, és adott esetben megvigasztalni, felvidítani őket, segíteni nekik. Ez nem könnyű feladat, mégis igazán színes és felemelő tevékenység volt a sok nehézség mellett is.

– Hogyan készültetek fel?

Bence: – Legfőképpen a Segítő Szűz Mária Leányai szalézi rend nővérei foglalkoztak velünk. Ők készítették fel a megpróbáltatásokra, és részletesen bemutatták, hogyan is kell ezt a feladatot jól és felelősségteljesen ellátni. Ezen kívül természetesen az idősebb segítők is bármikor szívesen válaszoltak, ha kérdéssel fordultunk hozzájuk. Sőt nagyon sok tanáccsal láttak el minket, amire később szükségünk is volt, és rendkívül sokat segítettek a fizikai munkában is.

– Mi volt a legnehezebb a táborban?

Roland: – Körülbelül kétszáz gyermek részére négy héten keresztül olyan programokat szervezni, amelyekből tanulnak, amik lekötik a figyelmüket, és mindeközben vidáman töltik az időt, fejlődnek testben és lélekben egyaránt. Minden segítőknek hatalmas kitartásra, türelemre van szüksége, hogy felelősségteljesen végezhesse a rábízott feladatot.

Bence: – A legnehezebb talán a fáradtság és a jókedv lankadásának leküzdése volt, hiszen a tábor négy hetet ölel fel. Azonban a gyerekek közé nem mehetünk szomorúan vagy fáradtan, szóval elengedhetetlen az akaraterő. A gyerekek mosolya persze mindenért kárpótol.

– Mi volt a legnagyobb élmény, amit a tábor ideje alatt mint szervezők átéltetek?

Roland: – Amikor éreztem a gyerekek önzetlen szeretetét, azt, hogy felnéznek rám, és ez által példát adhatok nekik. Szeretettel elnyerhetjük a bizalmukat, de ez nagyon drága kincs, vigyázni kell rá. Élmény egy olyan közösségbe tartozni, amely a rábízott gyermekekért fáradhatatlanul, szeretettel dolgozik.

Bence: – A legnagyobb élmény egyértelműen a gyerekek öröme, amelyhez mi szervezők nagyban hozzájárulhattunk, valamint az a befogadás és elfogadás a részükről, amelyben az első pillanattól kezdve részesülünk. A gyerekek ugyanis nem nézik, honnan jöttél, ki vagy, vagy hogyan nézel ki, nekik csak az a fontos, hogy ott vagy, velük vagy. Így pár perc után már kézen is fognak, és elrángatnak játszani, vagy épp az öledbe ülnek. Ez a gyermeki szeretet volt az, ami nagyon magával ragadott.

– Mit tanultatok a négy hét alatt?

Roland: – Minden perc, amit a gyermekekkel töltök, csak hasznos lehet. Megtanultam különböző helyzetek, konfliktusok kezelését, problémák megoldását, amelyet a mindennapi életben is hasznosítani tudok. Ráébredtem, hogy a szeretet és a személyes kapcsolatok milyen fontosak az ember számára.

Bence: – A gyerekektől rengeteget lehet tanulni. Nemcsak mi adunk, ők is, hiszen töltökezzünk belőlük. Sok dolgot nem veszünk észre idősebb korban, és csupán rajtuk keresztül fedezhetjük fel újra. Jelentős jellemformáló hatása is van az ilyen jellegű tevékenységnek. Legfőképpen a másik ember elfogadását, és az előítéletek leküzdését tanultam meg ez alatt az idő alatt.

Lichner Roland

– Mivel buzdítanátok társaitokat, hogy részt vegyenek ilyen programokban?

Roland: – Mindenkit buzdítanék arra, hogy tapasztalja meg mindazt a szeretetet, amelyet a gyermekektől kapunk a négy hét során. Az az érzés, amit átéltünk, felülmúlhatatlan. Jó tudni, hogy szükség van ránk és bíznak bennünk. Don Bosco azt mondta: „Ha a szeretet irányít, megtalálsz minden számításodat”.

Bence: – Olyan élményekkel lehet az ember gazdagabb, amikre esetleg nem számított, vagy nem gondolt eddig. Sokat tanultunk, és ez nagyban hozzájárult a személyiségünk pozitív fejlődéséhez. De talán ami a legfontosabb, hogy rendkívül jó érzés jól tenni. Szerintem ezt mindenkinek érdemes átélnie.

– Segítette a feladat a diáktársaitokkal, illetve tanáraitokkal való viszonyotokat?

Roland: – Kifejezetten pozitív irányba terelte kapcsolatunkat a tanárokkal és diáktársainkkal egyaránt. Közös erővel minden akadályt megoldottunk, és ezáltal nagyon jó csapattá váltunk.

Bence: – A segítő tanárokkal sikerült jó kapcsolatot kiépíteni. Bármikor fordulhattunk hozzájuk. Azonban legfőképpen a többi segítővel kovacsolódtunk össze a négy hét alatt. Kifejezetten jól éreztük magunkat együtt, és egyértelműen pozitív irányba vitte a feladat a kapcsolatunkat. Azóta is sokszor szervezünk közös programokat, hogy megtartsuk a kialakult jó viszonyt.

– Hogyan változott a személyiségetek a segítő munka során?

Roland: – A feladatok megoldása során mindenki felismerhette a benne rejlő talentumokat, amelyeket a későbbiek során is kamatoztathat. Az én személyiséget pozitívan befolyásolta a gyerekek között eltöltött tevékeny munka. Sokkal határozottabbnak, felszabadultabbnak érzem magam, és úgy gondolom, megtaláltam igazi önmagamot ebben a közösségben.

Bence: – Sok dolgot másképpen látok a gyerekekkel kapcsolatban, el tudom fogadni őket, akármilyenek is. Nyitottabb, elfogadóbb és közvetlenebb lettem az élmények hatására. Többször előfordult azóta, hogy tudtam segítő szándékkal fordulni idegen gyerekhez is. Tehát a program mindenképpen pozitív hatással volt a személyiségemre.

– Milyen érzés volt átvenni a díjat?

Roland: – Rendkívül megtisztelő. Örömmel tölt el, hogy más tetszését is elnyerte a munkánk, és remélem, hogy ezzel olyan embereket is sikerült megszólítanunk, akik még nem ismerik munkánkat.

Bence: – Hihetetlenül jó érzés volt átvenni a díjat, hiszen ez azt jelenti: elismerték a munkánkat. Ez azért is volt nagy öröm, mert a táborról készített videónk eredetileg nem pályamunkának készült. Boldog voltam, hogy ezáltal más emberektől is kaptunk pozitív visszajelzést arról, hogy jó, amit teszünk.

„Felelős emberré formál a közösségi szolgálat”

Kárpáti-Kladiva Krisztina a Budapest VI. Kerületi Szinyei Merse Pál Gimnázium 10.e osztályának osztályfőnöke. Szerinte a közösségi szolgálat szociálisan érzékennyé teszi a fiatalokat.

Kárpáti-Kladiva Krisztina (fotó: Oláh Gergely Máté)

– Hogyan készítette fel a diákjait?

– Öt osztályfőnöki órát szántunk a közösségi szolgálat megismerésére. Ezalatt nem csupán a jogszabályi háttérrel ismerkedtünk meg, hanem szituációs gyakorlatokkal a gyerekek érzékenységét is felmértem, s igyekeztem fejleszteni. Az osztályomba járó gyerekek viszonylag nehéz körülmények között élnek, sokuk szocializációja az iskolában történik,

így ennél az osztálynál különösen fontos a pedagógiai munka. Ilyen esetben oda kell figyelni arra is, hogy segítsünk számukra olyan helyet találni, ahol elvégezhetik az ötven óra segítő szolgálatot. Az óvodai programunkat egy projekt keretében bonyolítottuk le, az előkészület hat órát vett igénybe, ez alatt gyerekdalokat, mondókákat elevenítettünk fel, körjátékokat gyakoroltunk, elkészítettük a rendezvény forgatókönyvét.

– Milyen nehézségek merültek fel az iskolai közösségi szolgálat bevezetésével, szervezésével kapcsolatban?

– Arra mindenképp számítani kell, hogy nagyon sok gyereknek délutáni programja van: különórákra járnak, sportolnak, tehát év közben több diák nehezen tud közösségi szolgálatot teljesíteni. Nyáron viszont nem áll mögöttük pedagógus, így kérdéses, mennyire lesznek aktívak. Arra is több idő kellene, hogy mi, pedagógusok „kitaláljuk”, hová mehetnének a gyerekekkel.

– Milyen pluszt adhat a program?

– Nő a diákok szociális érzékenysége és toleranciája. A tanár-diák kapcsolatot illetően pedig mindenképp közelebb kerülünk hozzájuk, hiszen sokat beszélgetünk velük, és együtt játszunk. Tehát olyan oldalukat is megismerhetjük, amit eddig nem biztos, hogy sikerült. Az osztálykirándulásokhoz hasonlóan itt is sokkal kötetlenebbül tudunk beszélgetni egymással, mint egy tanórán. A közösségi szolgálatnak az is célkitűzése, hogy munkaköröket, tevékenységeket is megismerjenek a diákok. A mi projektünkben a diákok betekintheztek az óvónők feladataiba. Leginkább annak örülök, hogy az osztályomban a diákokat közelebb hozta egymáshoz.

Attól félsz, amit nem ismersz

Szöveg: **Indri Dániel** | Fotó: Oláh Gergely Máté

Ezzel a mottóval indította el az Országos Bírósági Hivatal 2012 őszén a „Nyitott Bíróság” programot, melyről **Dr. Kenese Attilát**, a Budapest Környéki Törvényszék bíróját, egyben a program törvényszéken belüli szakmai felelősét kérdeztük.

– Kiknek szól a program, és hogyan lehet bekerülni?

– A célközönség a középiskolások, mivel a jogi és bírósági ismeretek átadása számukra hatékonyabb, mint fiatalabb társaiknak. Általában mi keressük meg az iskolákat, de most, hogy népszerű lett a program, már ők is jelentkeznek nálunk. A program célja a különböző jogágak és a bírósági szervezet bemutatása, hiszen a fiatalok életük során kapcsolatba kerülhetnek a bírósággal, akár tanúként, vagy egy egyszerű cégalapításkor. Az előadás alatt kitérek a büntetőjogra, amiről leggyakrabban csak különféle amerikai televíziós krimisorozatokból szereznek információkat. Itt megbeszéljük az angolszász és a kontinentális európai jogrendszer közti különbségeket, illetve azt is elmondom nekik például, hogy a tanúnak kötelező az igazságot elmondania, míg a gyanúsítottak nem feltétlenül.

– Mennyire nyitottak erre a témára a tanulók?

– Olyan iskolai cselekményeket is felhozok példaként, amiket lehet, hogy többen meg is tettek életük során, anélkül, hogy tudták volna, hogy az bűncselekmény. Itt egyrészt a közösségi oldalak adta veszélyekre gondolok, mivel többségük feltölthetett már olyan képet, amit a társa nem akart, vagy egy másik személyről ugyanolyan névvel létrehozott egy profilt. De ugyanilyen büntetnek számít az orvosi igazolás hamisítása vagy csak egy szál füves cigi elszívása, amiért két évig terjedő szabadságvesztéssel sújtható a diák; vagy akár három évet jelenthet az, ha egyikük arra kényszeríti társát, hogy békaügetésben menjen végig a folyosón, hiszen ez a kényszerítés kategóriájába tartozik.

– Az előadás mennyire interaktív?

– Van, hogy egy osztálynak tartunk előadást, ez mindig interaktívabb, mint mikor egy egész évfolyamnak. Az egyik legnépszerűbb része az előadásnak a perszimuláció. Ekkor egy megtörtént eset ügyiratát anonimizált formában szétosztom közöttük a szerepekkel együtt, és imitáljuk a tárgyalást úgy, ahogy az a valóságban is folya. Rendkívül érdekes, hogy az esetek többségében ugyanazt az ítéletet hozzák meg, mint amit az eredeti ügyben hozott a bíróság. Ezt követően arra is lehetőségük van, hogy eljőjenek egy rendes

tárgyalásra, és végig-hallgassák azt, hiszen a tárgyalások a legtöbb esetben szabadon látogathatóak. Ekkor rendszerint megdöbbennek, mivel teljesen más a televízióban látni valakit bilincsen vonulni, és megint más, mikor közvetlenül előttük csörög kar- és lábbilincsből egy gyilkos.

– A fiatalok mellett a tanárok megszólítása is célja a programnak?

– Próbáljuk kiterjeszteni rájuk is, ugyanis nagyon sokszor ők sincsenek tisztában azzal, ha a diák bűncselekményt követett el, és főleg azzal, ha a pedagógus személyiségi jogait sértik meg.

– Milyen visszajelzések érkeztek eddig?

– Abszolút pozitív. Akikhez már többször mentünk vissza, jó volt látni, hogy sokkal nyitottabbak, több kérdésük van. A legaktívabbak talán akkor voltak a diákok, amikor börtönbe, illetve javítóintézetbe látogattunk, hiszen ez is a program egyik eleme. Ekkor szembesülnek azzal, hogy például a fegyházakban heti egyszer van melegvízes fürdés, ami már két év letöltendő szabadságvesztés esetén is elég elviselhetetlennek tűnik.

– Akadt esetleg olyan diák, aki már érintett volt valamilyen komolyabb bűncselekményben?

– A tanárokkal rendszeresen beszélgetek az előadás után, ők elmondták, hogy bizony akadt olyan fiatal, akit lopással vagy kábítószer-eladással vádoltak. Fiatalkorúak esetén ilyenkor környezattanulmányt kell készíteni, és be kell kérni a pedagógiai véleményt is.

A Budapest Környéki Törvényszék munkatársai a **sajto@budapestkornyekit.birosag.hu** e-mail címén várják az iskolák jelentkezését, illetve további információ a **http://birosag.hu/tudjon-meg-tobbet/nyitott-birosag** oldalon érhető el.

Mire kíváncsi a láda?

Egy nem mindennapi „játék” a legkisebbek tehetségének feltérképezésére

Szöveg: **Pintér Balázs** | Fotók: Nagy Gábor

Különleges eszközt fejlesztettek ki a II. Kerületi Pedagógiai Intézet szakértői. A Kíváncsi láda komplex, játékos feladataival a 4–8 éves korosztály tehetségazonosítására alkalmas. **Pap Judittal**, az intézet igazgatójával, a Kíváncsi láda egyik ötletgazdájával beszélgettünk.

– Mi a Kíváncsi láda, és mire kíváncsi?

– Ez egy olyan játékos eszköz, amely a 4–8 éves korosztály tevékenységközpontú tehetségazonosítására, a gyerekek érdeklődésének feltérképezésére szolgál. Óvodás és kisiskolás gyerekeknek is alkalmas, meggyőződésünk ugyanis, hogy a tehetség nem életkorhoz kötődik.

– Honnan jött az ötlet?

– Olyan szerencsésen alakult, hogy 2008-ban hirtelen három tehetségfejlesztő-szakértő kollégánk lett. Ráadásul egyikük alsós tanító, másikuk magyar–angol szakos, a harmadik pedig matematika–fizika–informatika szakos tanár. Szakmai támogatónknak megnyertük *Dr. Gyarmathy Éva* pszichológust, így módon szerencsésen találkoztak a kompetenciák, hogy egy komoly tehetségfejlesztési folyamatot elindíthassunk. Belevágtunk tehát, és Tehetségpontként regisztráltuk magunkat.

– Hogyan fejlesztették ki ezt a különleges eszközt?

– Egy TÁMOP-pályázat keretében láttunk hozzá a fejlesztéshez. Nem önmagáért való eszközt szerettünk volna, éppen ezért óvodásoknak szóló tehetségfejlesztő programot is kidolgoztunk. Magát a ládát csaknem egyéves fejlesztő munka eredményeként készítettük el. Alapelvünk az volt, hogy az alkotó gondolkodás nem mérhető számszerűen, hiszen a tehetség minőségileg más, több, mint a magas intelligencia vagy bármely képesség. A különféle intelligenciatesztek különböző, egymástól eltérő képességeket mérnek. Az intelligenciahányadosra, vagyis az IQ-ra alapozott megközelítés a tehetség feltárására nem elégséges. Ugyanakkor nagyon fontos információk nyerhetők a gyerekekről, ha különböző helyzetekben, különböző játékos tevékenységek és feladatok közben figyeljük meg őket.

– Nem túl korai az, hogy ennyire kicsik tehetségazonosítását végzik?

– Számos vizsgálat mutatta ki, a legtöbb tehetségigret hatéves korig elvész. Hiába van meg a kiemelkedő adottság, ha a környezet nem hívja azt elő, nem lesz belőle képesség. A tehetségesek között előforduló

későbbi alulteljesítés egyik fő oka a korai években hiányzó támogatásban és a nem megfelelő intellektuális kihívásban keresendő. A legfiatalabb korosztály kiemelkedő adottságú, tehetséges gyerekei nagyon kevés olyan fejlesztést kapnak, amely a képességeiknek megfelel. A szakirodalom is keveset foglalkozik ezzel a korosztállyal, mondván, ők még túl kicsik. Komoly űrt éreztünk ezen a területen. Valójában nem is tehetségfejlesztésről van szó, hanem a tehetségfejlesztés megalapozásáról.

– Miként segít ebben a Kíváncsi láda?

– A végigjátszott feladatsor segítségével érdeklődési területeket szeretnénk találni. Az a cél, hogy a gyerekekben minél tovább fenntartsuk a nyitottságot, a kreativitást, hogy ne vesszen el egyetlen olyan kisgyerek sem, akiben bármilyen, a tehetségnek egészen apró szikrája megmutatkozik. Azért is keresik ennyire a ládát, mert nincs megfogható külső eszköz ebben a korosztályban. Természetes, hogy mindenki szeretné úgy fejleszteni a saját kisgyerekét, hogy a kicsi a lehető legtöbbet tudja kihozni magából. Egy ilyen korú kisgyerek lehet egy-két, de akár három képességterületen is erős. Ezek fejlesztése mellett azok a jellemzői is fejlődni tudnak, amelyekben jelenleg még nem olyan jó.

– Mi áll a láda ötletének hátterében? Mi alapján dolgozták ki?

– Ez a mérőeszköz *Gardner* többszörös intelligencia-elméletére támaszkodik. Gardner azt mondja, hogy az intelligencia nem egységes, hanem azt több különálló részre lehet osztani. Ezek a nyelvi-verbális, a logikai-matematikai, a téri-vizuális, a testi-kinesztetikus, a zenei, az interperszonális (társas), az intraperszonális (belső, önreflexív működés) és a természeti-praktikus. Ezek különállóak és függetlenek egymástól, az intelligenciafajták mégis interakcióban vannak. A Gardner-féle megközelítés alapján az egyes intelligenciafajták egymástól eltérő fejlődést és fejlettséget mutathatnak. Így értelmezhetővé válik a tehetséges gyermekeknél gyakran megfigyelhető egyenlőtlen fejlődés, tanulási zavar, és más különleges jelenségek leírása, értelmezése is.

A Kíváncsi láda a varázsló várát rejt. Ebben a csodálatos világban él a királylány, a sárkány és persze a varázsló, akikkel a feladatok során megismerkedik a kisgyerek. Képes kártyák segítségével történetet kell alkotnia, gyümölcsöket kell elhelyeznie a megfelelő rekeszekben, a szükséges hozzávalók segítségével „főznie” kell, el kell pakolnia a varázsló szerteszét hagyott holmijait, párt kell rajzolni a királylánynak – és ez még csak néhány a számos érdekes feladat közül. A végigjátszott feladatsor nyomán egy izgalmas történet bontakozik ki, miközben a kisgyerek a pedagógussal beszélget, közösen szótagol és együtt is énekel vele.

– Miként használható a láda?

– A Kíváncsi láda egyéni vizsgálatot tesz lehetővé. A pedagógus egy gyerekkel mintegy negyven perc alatt játssza el az útmutatóban leírt tevékenységsort. A feladatok történetbe ágyazottak, a mese egy-egy részéhez kapcsolva kerülnek azok a gyermek elé, alkalmat adva neki a tevékeny részvételre. A vizsgálat során a „mérést” végző pedagógus a ládához tartozó értékelő lapon rögzíti a gyerek válaszait a saját megfigyeléseivel kiegészítve. A ládával végzett feladatok nyomán a pedagógus nemcsak a megoldás minőségéről, hanem a gyermek személyiségéről is képet kap. Fény derül a lelkesedésére, a kudarcűrészére, a kitartására, a munkatempójára is.

– Hogyan értékelik egy kisgyerek „teljesítményét”?

– Mivel mindegyik képességterülethez tartoznak feladatok, az értékelőlapban rögzített eredményekkel ezek láthatóvá válnak. A lapon 1-től 4-ig tartó skálán kell értékelni a gyerek egy-egy feladatnál elvégzett tevékenységét. Az értékelőlap két dolgot tud mutatni, azt, hogy alakulóban van az a terület, vagy már erőteljesen meg is mutatkozik. A pedagógus az értékelőlapra a gyerek válaszai mellett a saját megfigyeléseit is rögzíti. A pedagógusokban és a szülőkhöz is komoly igény van arra, hogy a saját megfigyeléseiken túl megerősítést, segítséget kapjanak arról, milyen irányba halad a gyerek. A láda játékos tevékenységeiről folytatott beszélgetések rengeteget segíthetnek a továbblépésben.

– Említette, hogy egy programot is kidolgoztak a ládához kapcsolódóan. Miről szól ez?

– Kezdetől van óvodai tehetségfejlesztésünk, tavaly fejlesztőprogramra hozhatták hozzánk szombatonként a szülők a gyerekeket. Az a tapasztalat, hogy a gyerekek ezen feltöltődnek, és utána könnyebben veszik a követ-

kező heti óvodai vagy iskolai napokat. Aki valamiben jó, annak az óvodában vagy iskolában kapott feladatok nem mindig jelentenek elég erős impulzust. Ezért állítottunk össze a Kíváncsi ládához tehetségfejlesztő programot, hogy aki ebben vagy abban ügyes, annak komoly pluszfeladatokat nyújtunk. A program megvalósítását és a ládahasználatot is tanítjuk egy ingyenes továbbképzés keretében. Ez a tízórás felkészítő pedagógusoknak szól, akik megismerkednek a ládával, elsajátítják a használatát, megtanulják, miként töltsék ki az értékelőlapot.

– Komoly az érdeklődés a Kíváncsi láda iránt?

– Amikor a pedagógiai intézeten belül elkezdtük a munkát, első körben a II. Kerületi Önkormányzat segítségével száz darab ládát tudtunk elkészíttetni. Ez a száz láda elfogyott, az ország különböző területeiről voltak megkereséseink. Tavaly ráadásul szabadalom lett a Kíváncsi láda, és nemzetközi érdeklődés is mutatkozott iránta. Londonban, Hollandiában, Szlovéniában van már belőle, de más országokból is jelentkeztek már. Az Európai Tehetségközpont segítségével lefordítottuk angolra az értékelőlapot, most azon gondolkozunk, hogy például oroszra is érdemes lenne. Idehaza számos előadáson, konferencián vettünk részt, de nemzetközi fórumokra is eljutottunk már a ládával.

– Mik a további terveik?

– Rendkívüli érdeklődés van a láda iránt, ezért továbbiakat szeretnénk készíttetni, csak egyelőre ehhez nincs forrásunk. Azt szeretnénk, hogy pszichológiai teszt lehessen belőle, de ez többéves folyamat. Az egyértelmű, hogy a ládában még sokkal több lehetőség van, nem véletlen, hogy külföldről is felfigyeltek rá.

„A jövő mindig az iskolapadban kezdődik!”

– avagy minden gyermek tehetséges...

Szöveg: **Csűrös Csilla** | Fotó: MTA

Nyugalmat sugárzó, mégis energikus, derűs lénye azonnal bizalmat ébreszt, úgy hiszem, mindenkiben. Nem véletlen, hogy aki vele folytat tárgyyszerű, elméleti síkon induló beszélgetést, az gyakran a személyes gondok, kételyek és kérdések megvitatására is sort kerít. Ahogyan ő maga is mindig a saját vagy mások hétköznapi élethelyzeteivel, a mindennapok gyakorlatával veti össze mondandója üzenetét. **Csépe Valéria** pszichológusnak, az MTA főtitkárhelyettesének szívügye a tehetséggondozás, bár fontosnak tartja tisztázni azt is, mit ért ezen.

– Tehetséggondozás? Nem igazán pontos kifejezés ez, hiszen a gyermek nem csupán gondozandó palánta. Mindenkiben meg kell tudnunk látni azt is, hogy merre tud és akar növekedni, mennyit lehet, szabad formálni úgy, hogy különbözősége, tehetségbe forduló mássága megmaradjon. Segíteni – a palánta hasonlattal élve – öntözni kell, de metszegetni is lehet, ügyelve arra is, hogy eközben ne hogy „túlmetsszük” őt! Nőjön túl rajtam, mesterén! Folytathassa a saját útját, próbálhassa ki magát – erre is fel kell készíteni a tehetségeket! Vagyis arra, hogy a tehetség egyszerre felelősség, kötelesség és kockázat is, hiszen a siker és a kudarc lehetőségét egyaránt magában hordozza. A tehetségeseknek meg kell tanulniuk azt is, miként kell felállni a kudarcok után, és miként lehet szerényen viselni a sikert. Ez is a tehetségekkel foglalkozók feladata és persze, igen nagy felelőssége.

– **Létrejöttek a keretek, létezik a feltételrendszer, megvan a hálózat, működnek a tehetségpontok, dolgoznak a mentorok – akkor tehát minden rendben? Avagy hogyan működik, ilyen jól működik a gyakorlatban is a tehetséges gyerekek támogatása, fejlesztése?**

– Igen, rendkívül sok minden adott mint keret, lehetőség. Most tartunk ott, hogy minőségi ugrásra lenne szükség: lehetne tovább szélesíteni a kereteket, mégpedig úgy, hogy mind több területen derüljön ki, hogy ki és miben tehetséges. Mert minden gyerek tehetséges valamiben. Vegyük az iskolát! Itt alaphelyzetben, azaz minden egyes osztályban és minden egyes tanár esetében 25-30 gyerek között kellene egy olyan kapcsolatnak kialakulnia, amelyben

a tanár képes a tehetség általános megnyilvánulásait is felismerni, sőt a kreatív gyerekek gyakran kellemetlen viselkedését megfelelően értelmezni. Az a tanár, aki jól ismeri tanítványait, saját szaktárgyánál többet lát meg képességeikből, könnyebben ismeri fel azt, hogy milyen az egyes gyerekek tehetségprofilja.

Van, akinél ez a felszínen is azonnal látszik, másoknál a mélyben rejtőzik, és csak úgy derül ki, ha a szokványostól, a mindennapitól eltérő tevékenységben nyilvánulhat meg. Fiatalabb gyerekek esetében, különösen az óvodás és kisiskolás korban, ráadásul még nem is válnak szét igazán a tehetségterületek. Éppen ezért esetükben az olyan egész napos iskola, ahol a délután nem gyermekmegőrzésről szól, hanem valóban érdekes foglalkozásokra – legyen az gyöngyfűzés, tánc, színjátékos stb. – kerül sor, kiváló lehetőséget kínál arra, hogy fény derüljön a gyermek tehetségére valamely, a tanórán meg nem ismerhető területen. A tehetség felismerésének kettős a hatása; az erre épülő tevékenység sikerélménnyel jár, s olyan belső motiváció kialakítója, amely nem csak itt húzza majd a teljesítményt, hanem ösztönzi, hajtja a többi területen is.

A keretek szélesítésén azonban nemcsak azt értem, hogy ki, hol és miben tehetséges, hanem azt is, hogy milyen támpontokat adunk a pedagógusnak ahhoz, hogy viszonyítani legyen képes. Képes legyen eligazodni abban, hogy milyen a kiugró tehetség, miben tehetséges valaki önmagához vagy éppen kortársaihoz képest, azaz milyen az az egyéni képességprofil, amelynek ismeretére alapozva jól lehet fejleszteni. Hiszen rendkívül lényeges, hogy egyszer majd olyan életpályát válasszon a gyerek, ami sokkal több pozitív élményt hoz, mint negatív, több elégedettséget, mint

fásultságot és fáradtságot. Mi otthon, házi használatra „alkoték”-nak nevezzük azokat a produktumokat, amelyek valamilyen kihívásra adott válaszul születnek, s örömet szereznek alkotójuknak. Annyiféle területen adhat örömet a „jól sikerült alkoték”! A legfontosabbat pedig még nem is mondtam: *kreatív gyereket csak kreatív ember tud nevelni!* Unalmas felnőtt mellett ritkán növekszik fel izgalmas személyiség...

– Milyen segítséget kaphat ebben az egész embert kívánó, érzelmeit is bevonó, mozgósító munkában a pedagógus?

– Sok mindent meg lehet tanulni a nekik e témában szervezett tanfolyamokon arról, hogy hogyan egyengessük a tehetség útját, de két nagyon lényeges összetevő nem tanítható! Mégpedig a valódi odafigyelés és a hitelesség. Azt, hogy milyen az a mentor, akiben a tehetséges gyermek látni képes azt a személyt, akit elfogad, aki őt ösztönözni tudja, aki őt motiválni képes, s ezért sikeres a felkészítésben, az esélyek és veszélyek láttatásában – nehéz „receptben” megadni. Hiszen az csak az első lépés, hogy a pedagógus felfedezi a tehetséget, a visszajelzések rendszere és az elfogadás a közös munkában legalább ilyen fontos. Az igazi pedagógusnak – akárcsak a gondos, odafigyelő szülőnek – éreznie kell, mikor ösztönözze, hogyan lendítse át a holtpontra a tehetséges gyermeket, vagy épp mikor, miért fogadja el az övétől eltérő döntését egy adott helyzetben. **Az a pedagógus, aki sikeresen, motiváltan és örömmel végzi a munkáját, maga a CSODA!** Hál’ Istennek, sok csodával találkozunk, sok elkötelezett, lelkét is kitevő pedagógus teszi a dolgát országszerte. A kisgyermek számára ugyanis egy életre meghatározó, hogy milyen pedagógusokkal találkozik már a kezdetektől. Azt szoktam mondani: szomorú gyermekkor volt annak a felnőttnek, aki egyetlen, számára emlékezetes, meghatározó, jó pedagógust sem tud megnevezni tanuló éveiből. Remélhetőleg ők vannak kevesebben...

– A tanító, a tanár személyisége mellett milyen szerepet játszik, játszhat maga az iskola, annak légköre?

– A tehetség kibontakoztatásához elengedhetetlen egy jó légkörű, elfogadó, ám fegyelmet is adó, tehát nem „laissez-fair” típusú iskola. Az egymásra épülő iskolarendszerben sok elemet kell szem előtt tartani: hányfélék a gyerekek, egy adott gyermek önmagához és társaihoz képest milyen fejlődési fokon áll, milyen a képességprofilja, érzelmi intelligenciája, mivel motiválható, mire érzékeny. A középiskolában ehhez még az is hozzájárul, hogy a jó képességet a szaktanár hamar felismeri, ám az, hogy a több területen is tehetségesek milyen utat választanak, milyen területen fognak kiemelkedni, sok tényezőtől függ. „Generalistának” nevezem azokat a gyerekeket, akik mindenben vagy több mindenben jók, s szerencsére ők igen sokan vannak. A „specialisták” viszont olyanok, akiknél egy adott tehetségterület igen markáns, jóllehet az erős specializáció lehet korai és akár igen késői is. **Itt a példát adni, hatni, motiválni tudó pedagógus szerepe nagyon meghatározó. Az a**

sikeres pedagógus, aki úgy tudja fejleszteni a tehetséget, hogy mindig csak annyival nagyobb a teher, hogy az a bizonyos pálma nőjön, de ne törjön derékba! Hogy kudarca csak annyi legyen a tehetséges gyerekeknek, amely előreviszi, hogy ebből és a sikerekből együtt építkezzen, s a személyisége se torzuljon! Hogyan lehet ennyi mindennek megfelelni? Viszonylag egyszerű a válasz: a tehetségkibontakoztatáshoz magát a gyereket kell megérteni, ismerni, s ezerféle helyzetben megismerni.

Az iskola légköre szorosan összefügg azzal az alapvetően fontos szemponttal is, hogy milyen az együttműködés a gyereket tanító tanárok között. Előfordul-e, hogy a történelemtanár megszólítja a rajzot tanító kollégát, s jelzi, hogy nagyon szépek a gyerek rajzai a történelemfüzetében? Beszélgetnek a gyerekekről úgy is, hogy nem értékelnek, hanem megbeszélnek, felfedeznek valamit együtt? Vagyis a tehetségek kibontakoztatása általában olyan iskolában lehetséges, ahol a pedagógusok tevékenysége csapatmunka, ahol lehetőség nyílik az elemzésre, támogató tanácsadásra, a tehetség nem csak pozitív megnyilvánulásainak értelmezésére. Nagyon fontos szempont ez, bár sokak számára nem egyértelmű, hogy a pedagógus érzelmileg is bevonódik ebbe a folyamatba, s elfogultsága tévútra vihet.

” **A példát adni, motiválni tudó pedagógus szerepe nagyon meghatározó. Az a sikeres pedagógus, aki ki úgy tudja fejleszteni a tehetséget, hogy mindig csak annyival nagyobb a teher, hogy az a bizonyos pálma nőjön, de ne törjön derékba!** ”

És itt érkezünk el egy mostanában sokat és sokféleképpen felvetett kérdéshez, a tanárképzéshez. Sok szakmai fórum elemezte és elemzi, hogy kiből, hogyan és miért lesz végül pedagógus. Elég-e a szaktudás, vagy más is kell hozzá? Felvértezi-e a pedagógust a szakmai tudás s a módszertani eszköztár a tehetségértő kibontakoztatására? Tud-e a hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű gyerekekkel is jól dolgozni? Felismeri-e, hogy a tanulási zavarok nem zárják ki a tehetséget? Velük ugyanúgy tud-e dolgozni, mint az azonnal csillogó szeműekkel, a szülőkhelyzetéből eredő előnyökkel indulókkal? Mert nem győzöm hangsúlyozni: mindenki jó valamiben – legyen szó utépitésről, kenyérkészítésről vagy tudományos kutatásról –, és az életre való felkészítésben ez döntő fontosságú!

Közhelynek számít szinte, hogy a pedagógus legyen elhivatott, vegyen részt megfelelő elméleti és gyakorlati képzésben. Ez igaz, bár csupán a szükséges, ám nem elégséges feltétel. A tapasztalat

a legbiztosabb iránytű! Ebben fontos persze annak tudatosítása, hogy a tehetség, a kreatív gyermek – a közhiedelemmel ellentétben! – nem mindig aranyos, kedves, akár nagyon is taszító személyiségvonásai lehetnek. Nem muszáj szeretni, de elfogadni, megérteni tudni kell! A jó pedagógus ezeket is kezeli, amikor a személyiségfejlődéshez megfelelő feltételeket teremt... Tudja, néha csak érzi, hogy miként erősítse a gyerek önbizalmát, miként adjon megfelelő visszacsatolást, hogy a gyerek magabiztosságát növelnie kell vagy éppen faragja-e. A jó pedagógus kicsit jó pszichológus is, jóllehet nem szakmája, így mindezekre a gyakorlat is a maga teljességében az élet tanítja meg. Arra például, hogy elfogadó attitűdje nagyon fontos mind a tehetség keresése, mind pedig kibontakoztatása során. A tehetségek kibontakoztatásában sikeres iskolákat azok vezetnek, akiknek szakmai, emberi kvalitásai és menedzseri képességei is megfelelőek, s általános attitűdjük a megfelelő iskolai légkör egyik záloga. Mert – minden tévhit ellenére – nem a KLIK határozza meg mindezt, az iskoláktól a legfontosabb feladatot senki nem vette át: a tanári kar összefogása, irányítása, az iskola hangulata, légköre ma is az igazgatótól függ!

A tehetség kibontakoztatásának alfája és omegája tehát, hogy a gyermek, a pedagógus és az iskolatípus légköre hogyan illeszkedik egymáshoz! Ha ugyanis a gyerekek túl sokat kell „leadni” az illeszkedéshez, akkor nem lesz sikeres... Ezek az elvek megtaníthatók, megtanulhatók, gyakorolhatók, ám a tehetség kibontakoztatása megfelelő érzéket és érzékenységet is igényel. Amikor ezt elmondom, egykori tanárain képe jelenik meg előttem. Sokat köszönhetek nekik. Kívánom Magyarországnak, hogy sok olyan pedagógusa legyen, mint amilyenek egykori, a generalistából specialistává váló tanítványuk útját egyengető tanárain voltak. Hiszem és remélem, hogy egyre többen lesznek, mert **a jövő mindig az iskolapadban kezdődik!**

– Az igazi pedagógus számára nyilván tehetséges diákjának sikere a legnagyobb elismerés, mégis azt gondolom, fontos a külső visszaigazolás, elismerés is!

– Hát, hogyne! Az áldozatos, lelkes tanárokat, szakembereket, edzőket, segítőköt kitüntető díjak mellett az egész pedagógustársadalom szakmai elismerésére lenne szükség, és a jó példák minél szélesebb körű felmutatására, olyanokra, mint amilyen például a Rácz Tanár Úr Díj. Ki kellene ezt terjeszteni minden olyan területre, ahol jó, ha látszik, milyen a jó pedagógusok munkája – gondolok itt az iskolákra, a tankerületekre, a tehetségfejlesztő programokra. Ezért hangsúlyozom tehát, hogy a keretek léteznek, kezdeményezésre, megvalósításra van szükség. A – nemcsak pénzben megnyilvánuló – elismerés nagyon fontos, mert kisugárzó hatása van, nemcsak a szakmára, hanem – szélesebb nyilvánosság biztosítása esetén – az adott lakókörzetre, kerületre, falura, városra. A gratuláló visszajelzések erőt adnak a folytatáshoz, a tudás- és készségfejlesztés gyerekhez mért megvalósításához. Sokkal gyakrabban, sokkal szélesebb körben kellene az elismerés és az annak megfelelő publicitás!

Az 1951-ben, Várpalota-Pétfürdőn született, az ELTE pszichológia-biológia szakán végzett **Csépe Valéria** pszichológus, egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja. A kísérleti pszichológia és a kognitív idegtudomány, szűkebben az elemi akusztikus információfeldolgozás és a fejlődés-idegtudomány neves kutatója. 2008 óta az MTA főtitkárhelyettese. Egyetemi tanárként alapította meg a Pszichológiai Intézet Kognitív Pszichológia Tanszékét. 2013 óta az Academia Europaea tagja. 2003-ban a Magyar Köztársasági Érdemrend lovagkeresztjével tüntették ki 2007-ben „Az olvasó agy” című könyvéért az Akadémiai Kiadó Nívódíját nyerte el.

S persze, kell az is – mert már hallom is a terepen dolgozó pedagógusok ellenvetését azon magasztos elveimmel kapcsolatban, hogy milyen a jól működő, ezen irányba tartó rendszer, amely csak az általam vázolt típusú pedagógusokat tartja meg a pályán –, hogy kevesebb legyen a pedagógusokat terhelő adminisztráció, a papírmunka, és több idő jusson a gyerekekre! A legfontosabb ugyanis, hogy mennyi nettó időt tud a pedagógus a gyerekekkel tölteni...

– A gyerek-pedagógus-iskola hármásának megfelelő illeszkedése, a csapatmunkában dolgozó pedagógusok mellett milyen szerepük van a tehetséggondozásban a szülőknek?

– Ez a **harmadik fontos pillér!** A tehetség sorsának alakulását illetően meghatározó, hogy hogyan sikerül a szülők bevonása, milyen szoros a pedagógus és a család kapcsolata, milyen a viszonyuk, bíznak-e egymásban.

Partner lesz-e a tehetségkibontakoztatásban a család? A tehetségkibontakoztatás közege ugyanis meghatározó: szegény pedagógus mondhatja a magáét, ha a – Magyarországon az iskolához más országokénál sokkal erősebb érzelmekkel viszonyuló – szülő ellenáll. Mert akkor még a kitörő, a „magának eget követelő” tehetség útja is sokkal rögzöttebbé válik...

A legegyszerűbbet, egyszerismind a legfontosabbat pedig még nem is említettem. Drága nagymamám mondta az anyai szereppel kapcsolatos gondjaimra, kételyeimre: „Mindent fogsz tudni, fiam, ha szereted azt a gyereket!” Nem várjuk persze a pedagógustól ugyanezt, de azt igen, hogy legyen elfogadó, nyitott, legyen képes a tehetség keresésére és kibontakoztatására. A szülő a maga szeretetével – mindig elfogult, és ez így természetes. A pedagógus azonban nem szerethet minden, a keze alá kerülő gyereket ugyanígy – nem is kell! Éppen elég, ha képes a saját érzelmeit jól kezelni, esetleges elfogultságait leküzdeni. Sose felejtsem el, hogy amikor felvételiztem pszichológiából az egyetemen, a szokványos kérdésre: miért akar pszichológus lenni? – a szokásos

Megkezdődött a Nemzeti Pedagógus Kar Országos Küldöttgyűlése tagjainak megválasztása

A Nemzeti Pedagógus Kar előkészítése fontos állomáshoz érkezett. 2014. április 8-án elindult a Kar honlapja (www.nemzetipedkar.hu). Az NPK Előkészítő Bizottsága erről minden állami és önkormányzati fenntartásban működő óvoda, iskola vezetőjét és a tankerületek igazgatóit levélben értesítette.

A honlap Tudástér menüpontja alatt található a Kar Országos Küldöttgyűlésének **ideiglenes választási szabályzata**, valamint a Választás menüpont alatt az elektronikus választásra alkalmas felület. A küldöttgyűlésre 1000 pedagógus után egy fő, választási kerületenként legfeljebb 15 fő, összesen 126 küldött delegálható.

A Kar tagjai regisztrálás után válnak választóvá. A **regisztrációra** 2014. április 8. és május 12. között nyílik lehetőség. Azok vállalják a jelöltséget, 2014. április 8-16-ig ezen a felületen keresztül tölthetik fel szakmai anyagaikat (fénykép, legfeljebb kétoldalas önéletrajz és egyoldalas motivációs levél maximum 3000 karakter terjedelemben). A **jelöltséget vállalók anyagai** 2014. április 19-én egyszerre jelennek meg a honlapon.

Az **ajánlások leadására** április 19-29-ig van lehetőségük a választóknak.

A **jelölti lista közzététele** 2014. április 30-án történik. A **szavazás időpontja**: 2014. május 12-14. A választási felületen a regisztrált pedagógusok egy alkalommal szavazhatnak. A **választás eredménye** a Kar honlapján várhatóan 2014. május 23-án kerül közzétételre. Az Országos Küldöttgyűlésre szóló meghívók kiküldése a küldöttek részére 2014. május 23-án történik. A **Nemzeti Pedagógus Kar Országos Küldöttgyűlésének** időpontja: 2014. június 14.

Kérjük a pedagógusokat, látogassák a Kar honlapját és regisztráljanak. Vegyenek részt a választás folyamatában, hogy dönthessenek a Kar országos szervezetének vezetőiről, az Etikai Bizottság és a Felügyelő Bizottság tagjairól. A **területi elnökségek** (19 megyei és a fővárosi) megválasztása a Küldöttgyűlés után három hónapon belül történik.

Ezután nyílik lehetőség a **stratégiai partneri megállapodások** megkötésére más fenntartók intézményeiben dolgozó pedagógusok szervezeteivel.

Kőrösiné dr. Merkl Hilda – elnök
Nemzeti Pedagógus Kar Előkészítő Bizottsága

választ adtam: mert szeretem az embereket! –, a felvételiztető Kardos Lajos pszichológiai professzor azt mondta: „Maga ne szeresse az embereket – próbálja megérteni őket! Meg fogja látni, hogy az is milyen nehéz!” A jó pedagógusnak is elég, ha megérti, segíti, érti és megfelelően bontakoztatja ki a tehetségeket.

– Ám a megfelelő tartalmú és eredményes működéshez a szemléleten és a hozzáálláson kívül bizony, pénzre is szükség van...

– A Nemzeti Tehetségprogramhoz szükséges forrást biztosítja az oktatási kormányzat, a pénz tehát rendelkezésre áll, csak jól kell élni vele. Minden egyes iskolában, minden egyes osztályban, minden egyes gyerek esetében. Magyarország tehetség dolgában, hál' Istennek nem panaszkodhat: kreatív, tehetséges gyermek akad bőven! Akadémikustársam, Csermely Péter professzor úr munkásságának, azt is mondhatnám, missziójának is köszönhetően ma Európában e területen élen járunk. Egyre sikeresebben tudjuk felkutatni, segíteni és nyomon követni a tehetség útját, mind a kereteket, mind a szervezetséget és a lehetőségeket tekintve. Lényeg tehát a terepmunka – minden ott dől el! –, és persze, a pozitív attitűd a kérdés megközelítésében. Hazánk egyedülálló a tekintetben, hogy nálunk a tehetséggondozás vezérelve: minden gyerek tehetség, csak meg kell találni azt az egyvalamit, amiben jó, alkalmasint a legjobb. Az ő boldog életének és a mi jobb jövőnknek is ez a kulcsa...

A MI KÜLDETÉSÜNK,
HOGY FELKÉSZÍTSÜNK
KÜLDETÉSEDRE.

TANÁROKNAK TOVÁBBKÉPZÉSI LEHETŐSÉGEK
A SAPIENTIA FŐISKOLÁN

MESTERFOKOZATTAL ZÁRULÓ TANÁRKÉPZÉSEK

- ▶ Etikatanár (erkölcsstanár)
- ▶ Hittanár-nevelő tanár
- ▶ Család- és gyermekvédő tanár

Szakmai bemeneti feltételek megléte esetén pedagógusoknak 2-3 féléves képzési idővel megszerezhető szakképzettségek.

SZAKIRÁNYÚ TOVÁBBKÉPZÉS

- ▶ Gyakorlatvezető mentortanár
Mentori munka ellátására hittanári és etikatanári területen 2, illetve – az ELTE-vel együttműködésben – szakvizsgára felkészítő 4 féléves formában is.

PEDAGÓGUS-TOVÁBBKÉPZÉSI PROGRAMOK

- ▶ **Erkölcstan oktatására felkészítő**
Tanároknak 60 órás, tanítóknak 30 órás képzés.
Erkölcstan oktatására és az osztályfőnöki munka segítésére.

KÉPZÉSEK HELYSZÍNE:
A belvárosban, a Piarista köz 1-ben.
RÉSZLETEK:
www.sapientia.hu

ÉRDEKLŐDNI LEHET:
tanulmanyi.osztaly@sapientia.hu;
tel: (+36-1) 486-4484
cím: 1052 Budapest, Piarista köz 1.

A tehetséggondozásról amerikai szemmel

Szöveg: **Bozsik Viola** | Fotó: Indri Dániel

Chester E. Finn amerikai oktatáskutató és elemző 2013 végén több kontinenst átszelő, Magyarországot is érintő tájékoztató körutat tett, hogy a különböző országok tehetséggondozási hagyományával, programjaival ismerkedjék.

➤ **– Egész életében az amerikai oktatás jobbátételével foglalkozott. Mi az, amit jobbá kell tenni benne, különös tekintettel a tehetséggondozásra?**

– A tanulók teljesítményével súlyos gondok vannak. Az elmúlt években minden erőfeszítésünk az alulteljesítő tanulóakra irányult, s eközben szem elől tévesztettük az átlagon felül teljesítő diákjainkat. Sokkal több figyelmet kell szentelni a tehetséges diákoknak, egyfelől, mert ez így méltányos velük szemben, másfelől pedig országunk gazdasága szempontjából sem hanyagolhatjuk el azokat, akik a jövő tudósai lesznek.

– Most, hogy megismerkedett a magyar tehetséggondozással, mik a benyomásai?

– Vannak igen figyelemreméltó aspektusai. Átfogóan gondolkoznak a tehetségfejlesztésről, széleskörű támogatottsággal rendelkezik a tehetségprogram, s nagyon érdekes a személyi jövedelemadó 1%-a felajánlásának lehetősége. Ezeket nagyon pozitívnak értékelem, habár átgondolandónak tartom a tehetséges gyerekek azonosításának folyamatát. Ennek során talán túlzottan a pedagógusokra támaszkodnak, akik nem biztos, hogy kellően motiváltak erre a feladatra. Nem a középosztálybeli tehetséges gyerekekért, hanem a hátrányos helyzetű tehetséges gyerekekért aggódom.

– Nem túl nagyok az elvárásaink az iskolák felé? Nem is csak a tehetségek felfedezése terén, hanem általában véve: mi az, amit az iskola valójában megtehet a társadalomért?

– A legsúlyosabb társadalmi problémák orvoslása nyilvánvalóan meghaladja az iskolák hatáskörét. Azonban, ha hátrányos helyzetű gyerekekről beszélünk, meg vagyok róla győződve, hogy az iskoláknak többet kell tenniük, mint általában tenni szoktak. Igen egyszerű a helyzet: ha azt szeretnénk, hogy az iskolák nagyobb részt vállaljanak a társadalmi problémák leküzdéséből, akkor képessé kell tennünk őket erre, vagyis nagyobb szellemet kell átadnunk nekik a gyerekek idejéből. Az Egyesült Államokban azok az iskolák működnek legsikeresebben, amelyek reggeltől estig szerveznek

elfoglaltságot az oda járó, többségében hátrányos helyzetű tanulóknak. Az ilyen iskola nemcsak tudást közvetít a gyerekek felé, hanem mintát ad hozzáállás, viselkedés, tervek és kilátások tekintetében, tehát bizonyos mértékig átveszi a közösség, kulturális közeg szerepét, s megpróbálja megváltoztatni a gyerekek önmaguk felé megfogalmazott elvárásait, jövőképét. Nem tudom, hogy a magyar tehetségprogram kollégiumi rendszerében ez valóban így működik-e, de egy ilyen környezet megteremtése a kollégiumok nagy előnye lehet.

– Magyarországon jelenleg folyik a szakfelügyeleti rendszer újbóli bevezetése. Hogyan lehet kiválasztani, ki az a „jó tanár”, aki szakfelügyelőként segítheti kollégáit? Mit gondol, milyen a jó pedagógus?

– Egyetlen definíció létezik arra vonatkozóan, ki a jó tanár: akinek a diákjai sokat tanulnak. Ha a pedagógus hatékony, a tanulók tudása gyarapszik.

– Elegendő lenne a diákok eredményeit nézni?

– Nagyon bonyolult elemzésnek kell alávetni a diákok eredményeit, hiszen sokéves oktatás kumulatív eredménye tükröződik a diákok teljesítményében. A szakfelügyeletnek is vannak előnyei: a pedagógusok számára nagy segítség lehet a megfigyelés és véleményezés. Többféle értékelési mód együttes használatára van szükség. Maga az értékelés nagyon fontos – nem értékelni a pedagógusokat annyi, mint azt feltételezni, hogy a hatékonyság nem fontos, vagy azt feltételezni, hogy minden pedagógus egyformán hatékony, ami egész egyszerűen nem igaz.

Chester E. Finn a Harvardon szerzett neveléstudományi doktori fokozatot, a Vanderbilt Egyetemen oktatott, s oktatásért felelős miniszterhelyettesi posztot töltött be a Reagan-kormányban.

Bonis Bona díjátadó

Március 25-én, „A tehetség napján” 63 kiváló tehetséggondozó pedagógus részesült a „Bonis Bona – A nemzet tehetségeiért” kitüntetésben.

Életműdíjat hét pedagógus vehetett át a több évtizeden át tartó, példaértékű tehetséggondozó munkája elismeréseként *Balog Zoltántól*, az emberi erőforrások miniszterétől.

Kiváló versenyfelkészítő elismerésben 16, **kiváló tehetséggondozó** elismerésben 34, **kiváló tehetségsegítő** elismerésben pedig 7 pedagógus részesült. Az elismerő okleveleket *dr. Hoffmann Rózsa* köznevelésért felelős államtitkár, *dr. Sipos Imre* helyettes államtitkár, valamint *dr. Kaposi József*, az OFI főigazgatója adták át.

A Bonis Bona elismerésekre 500-nál is több jelölt közül kellett kiválasztania a bíráló bizottságnak azt a 63 kiváló pedagógust, akik elismerésben részesültek, további 50 eredményes versenyfelkészítő kolléga díjazására pedig a 2013-2014. évi OKTV díjátadó ünnepségen kerülhet majd sor. Így 2014-ben további 113 fővel gyarapodik a tavaly alapított Bonis Bona kitüntetés tulajdonosainak köre. Az elismerésekkel járó pénzjutalom forrása a Nemzeti Tehetség Program NTP-OKD-M-13 számú pályázata.

Fontosak a díjak és az ünnepi pillanatok, mert elismerésre nemcsak a tehetséges fiataloknak, hanem a velük foglalkozó kiváló pedagógusoknak is nagy szükségük van – emelte ki záró szavaiban *Bajor Péter*, a Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége (MATEHETSZ) elnöke.

Az alábbiakban a Bonis Bona életműdíjasok laudációit közöljük (szerkesztett változatban)

Dr. Dankó József

a Tokaji Ferenc Gimnázium, Szakközépiskola és Kollégium történelem-földrajz szakos tanára

Dr. Dankó József tevékenysége, munkája egybeforrt az intézményével, amelynek hajdan diákja volt. Nyugdíjba vonulásáig, 2012-ig a Tokaji Ferenc Gimnázium meghatározó tanáregyenisége volt. Széleskörű érdeklődése, nagy tapasztalata, távlatlatteremtő, stratégiai gondolkodása elismert szaktekintéllyé emelte. Egész pedagógusi életpályáját a gyermekközponitú nevelés és oktatás, ezen belül tehetségekkel való foglalkozás, az új és korszerű módszerek, megoldások keresése és megvalósítása szötte át. Korszerű ismereteit és gazdag élettapasztalatát beépítette a tanításba, a tehetséggondozásba, szaktanácsadói és szakértői munkájába.

Vezetésével az intézményben megvalósult a természettudományos, a környezeti és az újabb technikai ismeretek és készségek összevont fejlesztése. Megszervezte és vezette a komplex természettudományos tehetséggondozó műhelyt. Nyaranta szaktábort tartott, terepgyakorlattal, megfigyeléssel, méréssel, üzemlátogatással. A műhelyeiből kikerült tanulók országos versenyeken, a KUTDIÁK mozgalomban és a felsőoktatásban kamatoztatják tudásukat.

Társégi konferenciák és bemutató foglalkozások szervezésével közkinccsé tette azokat a szakmai és módszertani tapasztalatokat, amelyeket a komplex természettudományos tehetségfejlesztés és a projektoktatás területén szerzett.

Dr. Dankó József élen jár a nemzetközi kapcsolatok ápolásában, az új módszerek alkalmazásában, a tehetséggondozásban, a gyakorlatorientált oktatásban. Jövőorientáltsága, széles perspektívájú látásmódja, világra nyitottsága egyaránt elismerésre méltó.

➤ Haáz Sándor

zenetanár, karnagy, a Szentegyházi Gyermekfilharmónia alapítója

Haáz Sándor Székelyudvarhelyen született. 1978-ban végzett a Marosvásárhelyi Pedagógiai Főiskolán, majd a kolozsvári zeneakadémián zenepedagógiát tanult. Fialtanárként előbb énekelni, kottát olvasni, majd vonós és fúvós hangszereken való játékokra tanította tanulóit. Szentegyháza és környéke nem tartozott a vokális és hangszeres képzés szempontjából kimagasló ismeretekkel bíró vidékek közé. Mára azonban a helyzet megváltozott: sok-sok gyerek és fiatal tanult meg hangszereken játszani.

Alapítója és több mint 3 évtizede vezetője a Szentegyházi Magyar Örökség Díjas együttesnek, a 140 fős Gyermekfilharmóniának. Évek óta szervezi a Homoródmenti népdalvetélkedőket, népdalversenyeket, a Fili zenei napokat, a bútorfestő táborokat, a primásképző tánc-táborokat, koncertkörutakat, az Őszi Hadjáratot. Pedagógiai munkájának eredménye a Törpe daloskönyvek és a Hegedűiskola köteteknek kidolgozása.

Haáz Sándor zenei nevelő, hagyományörző, értékmegtő munkáját évtizedek óta töretlen erővel, hittel végzi. Hajtóereje a székely közösségi életnek, méltó nagykövete a magyar kultúrának. Munkájáért már korábban is többször elismerésben részesült.

➤ Kerekes Barnabás

a Baár–Madas Református Gimnázium, Általános Iskola és Kollégium történelem-magyar nyelv és irodalom szakos pedagógusa, az Anyanyelvpolók Szövetségének társelnöke, a Kazinczy-díj Alapítvány elnökhelyettese

Kerekes Barnabás ízig-vérig pedagógus, aki aprólékos munkával „hívja elő” diákjaiból tehetségüket, aminek eredményeként az Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny magyar nyelv döntőjében több tucat diákja szerepelt, egyikük 2007-ben ezen megmérettetés győztese lett. Tanítványai közül, köszönhetően kitartó és empatikus pedagógiai munkájának, sokan Kazinczy-érmesek lettek, az Édes Anyanyelvünk és más fontos nyelvművelő versenyeken kimagaslóan szerepeltek.

Hihetetlen munkabírást bizonyítja, hogy szervezője, koordinálója a Szép magyar beszéd versenyeknek éppen úgy, mint az Országos Ifjúsági Anyanyelvi Parlamentnek. Magyarországon és a Kárpát-medencében rendszeresen szervez anyanyelvi táborokat fiataloknak és pedagógusoknak egyaránt.

Kerekes Barnabás a hazai beszédművelés elkötelezett és kiemelkedő tudású alakja. Vezetőként, szervezőként, a médiában látható, hallható műsorok szerkesztőjeként is anyanyelvünk ügyét szolgálja. Lőrincze Lajos-díjjal, Magyar Örökség Díjjal kitüntetett, magyar nyelvből az év felkészítő tanára címmel két alkalommal jutalmazott pedagógus. A Beszélni Nehéz Anyanyelvi Mozgalom irányítója, a Duna Televízió és a Katolikus Rádió nyelvművelő műsorának szerkesztője, a Baár–Madas Anyanyelvi Tehetségpont vezetője.

➤ Kerényi Sándor

oboaművész-tanár, nyugdíjas főiskolai docens, az Oboás Társaság alapítója

Kerényi Sándor a művészi és pedagógiai munka kiemelkedő egyénisége. A hangszeres oktatás alap-, közép-, és felsőszintű képzés didaktikai, tananyag-szerkezeti innovációjának meghatározó személyisége, aki immár 81 évesen is, sokrétű feladatvállalással, teljes intenzitással dolgozik az általa felnevelt tanárgenerációk és növendékeik sikerességéért, a tehetségfejlesztés és tehetséggondozás országos ügyéért.

Az Oboás Társaság Alapítvány által gondozott kiadványaival gazdagította az alapfokú képzés darabrepertoárját. A hiányos, a tehetségfejlesztés egyes fokozataihoz alig, vagy egyáltalán nem illeszkedő tananyag, etűd-, illetve előadási darabrepertoár példa nélküli bővítését végezte el, saját készítette el, komponálta meg.

Kerényi Sándor a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem tanáráként vonult nyugdíjba, ám kulcsfontosságú, hiánypótló szakmai tevékenységét tovább folytatja a magyar oboapedagógiában. Kivételes szervező tehetsége révén kohéziót teremt az ország felsőfokú képzésében részt vevő tanárok és növendékek körében.

> Lukácsi Huba

rendezőtanár és előadóművész, a budapesti József Attila Gimnázium Latinovits Zoltán Diákszínpadának alapítója, később a Budai Ciszterci Szent Imre Gimnázium rendezőtanára

Lukácsi Huba 1986-ban alapította meg a budapesti József Attila Gimnáziumban az intézet színjátszó körét. Az azóta Latinovits Zoltán nevét viselő Diákszínpadnak mind a mai napig, 2002-es nyugállományba vonulását követően is, vezetője, rendező tanára a Budai Ciszterci Szent Imre Gimnáziumban.

Pedagógiai tehetségének és kitartásának köszönhetően az elmúlt 28 évben több mint 500 diák fordult meg a diákszínpadon, és töretlenül gyarapodott a társulat repertoárja.

Mindig is hitt abban, hogy a diákok képesek megbirkózni a világirodalom legnagyobb drámáinak egész estét betöltő előadásával is. Tanári-művészi tehetséggondozó munkája komplex, a diákok egész személyiségét érintő, sokszor igen fáradságos vállalkozás. Szellemi kisugárzása, műveltsége, az emberekbe vetett hite alapvetően formálta mindazokat, akik részt vehettek a produkcióban. A Diákszínpad társulatának minden tagja megtanulhatta tőle, hogy a színpadon megnyilvánulni, másoknak beszélni felelősség és önmagában is örömforrás.

A hazánkban csak igen ritkán játszott klasszicista drámák közül többet színpadra állított, nagy szolgálatot tett a magyar drámairodalom darabjainak színrevitelével. Erősítette a határon túli magyar iskolák és a magyar színjátszók kapcsolatát is. Lukácsi Huba a klasszikus sokoldalúság, a reneszánsz többműfajúság megtestesüléseként, mint kiváló népdalénekes is közismert. Számos kitüntetés gazdája, 2012-ben odaítélték számára a Pro Communitate Újbuda díjat, „A kerület szellemi értékeinek gyarapításáért, ápolásáért”, a Szent Imre emlékérmét a Budai Ciszterci Szent Imre Gimnázium alapításának 100. évfordulója alkalmából. 2013-ban átvehette a Szolnok Megyei Jogú Város Polgármestere által adományozott „Szolnokért Emlékérem Arany fokozata” kitüntetést a szolnoki kulturális élet gazdagításáért.

> Pósa Lajos

Széchenyi-díjas matematikus, matematikatanár

Pósa Lajos az ELTE matematikus szakán szerezte diplomáját. 1984-től az ELTE Számítógéptudományi Tanszékén dolgozott, majd 2002-től az MTA Rényi Alfréd Matematikai Kutatóintézet kutatója lett. Kollégáival számos gimnáziumi tankönyvsorozatot írt.

Tehetséggondozó táborai messze földön híresek, ezeken határon túli gyermekek is részt vesznek. 26 éve tart a gyerekeknek hétvégi táborokat és 24 évvel ezelőtt volt az első tábor a Tapolcsányi Általános Iskola kollégiumában. Azóta is itt tartja táborait, foglalkozásait.

Saját szavait idézve: „Nem kérdezek a szabvány iskolai anyagból. Helyette kevésbé szokványos, gondolkodást igénylő kérdéseket szoktam föltenni. A szokatlan gondolkodásmódot figyelem. Egy

szép ötlet, egyetlen egy nagy villanás már elég ok a gyanúhoz: tehetség lappang ebben a gyerekekben.” Diákjai így emlékeznek:

„Lajos bácsit tanításra teremtették az istenek, aki a rettegett matekot felderíthető érdekességgé tanítja. Lajos bácsitól nem csupán matematikát, hanem emberséget, világlátást – szeretetet – is tanul az ember. A belőle sugárzó felhőtlen derű különös hangulatot kölcsönöz a nála töltött perceknek. Óráit végtelen odaadással alapozza meg, erős közlési vágya újra meg újra elvarázsolja a hallgatóit, stílusa és szórakoztató beszédmódja kalandos túrára viszi őket a matematika világába.”

Tanítványai a korosztályos közép-európai, valamint a Nemzetközi Diákolimpiákon rendre kiváló eredménnyel vesznek részt. S talán kevesen tudják, de Pósa Lajos mindezek mellett kiváló bridzsjátékos, és csudajó lekvárt is tud főzni...

> Táborné Vincze Márta

a Budapesti Fazekas Mihály Általános Iskola és Gimnázium matematikatanára

Táborné Vincze Márta 1972 óta tanít matematikát a Budapesti Fazekas Mihály Általános Iskola és Gimnáziumban, ahol ő maga is érettségizett. 1986-tól vezetőtanár, a speciális matematika tagozat egyik oszlopa. Folyamatosan képezi magát, táborokat, szakköröket szervez, versenyfelkészítő tevékenységet végez, tanártársai számára továbbképzéseket, bemutató órákat tart. Versenyfelkészítő munkája kiterjed számtalan hazai és nemzetközi versenyre, ahol diákjai rendszeresen az első helyeken végeznek.

Egyedülálló pszichológiai érzékeléssel, empátiával, soha nem fogyó energiával, türelemmel és kiváló arányérzéssel ötvözi a személyre szabott módszereket a team-munka eszköztárával.

Önálló gondolkodásra és lényeglátásra szoktatja diákjait. Jellemző egy ma már kutató matematikus visszaemlékezése: „Furcsa belegondolni, hogy felnőtt fejjel is éppen ugyanúgy látok neki egy-egy probléma megoldásának, ahogyan azt Márta nénitől még tizenhárom-tizenévesen ellestem.” Tanítványai nemcsak matematikát tanulnak tőle, hanem világlátást, költészetet, önismeretet és tartást, a másik megbecsülését. Elragadó lendületével az első pillanattól bizalmat ébreszt tanítványjaiban, a világ legtermészetesebb dolgának tartja, hogy minden tanítványát, a legnehezebb természetűt is elfogadja, szereti. Szeretetének mindig a legmegfelelőbb didaktikai formát tudja adni, mert módszertani „arszenálja” olyan sokrétű és tágas, hogy a legkülönbözőbb társadalmi környezetből jövő és legkülönbözőbb lelkialkatú diákokat a hozzájuk illő módszerrel tudja segíteni kibontakozásukban. Táborné Vincze Mártáról minden túlzás nélkül elmondható, hogy mára szép csendben iskolát teremtett.

Kerekes Barnabás

A cím, a rang nem érdekel, a szolgálat annál inkább

Szöveg: **Maczák Ibolya** | Fotók: Szabó Ivett

2014-ben immáron harmadik alkalommal ismerték el a tehetséggondozásban kiemelkedő alkotó hazai és határon túli pedagógusok munkáját a Bonis Bona – A nemzet tehetségeiért díjjal. Ez alkalommal heten vehettek át életműdíjat. Közöttük volt **Kerekes Barnabás**, a Baár–Madas Református Gimnázium, Általános Iskola és Kollégium magyar–történelem szakos tanára is.

A tanár úr készséggel vállalkozik az interjúra. Elmagyarázza a legcélszerűbb útvonalat, s az iskola kapujában fogad. Szívesen házigazdaként nagy szeretettel mesél az épületről, az itteni munkáról. Éppen ezért nem lepődöm meg azon, hogy a következő gondolatok jutnak eszébe, amikor a díj névadójául szolgáló latin mondásról (bonis bona discere – jótól jól tanulni) kérdezem.

– Pedagógusként természetes feladat, hogy az ember jó legyen és jól adjon a diákjainak, hiszen az volna az ember lényege, hogy igyekezzen jobbat tenni a környezetét. A mi munkánk nem jár azzal, hogy maradandó szobrokat, filmeket alkossanak rólunk. De van egy óriási ajándéka hivatásunknak: minél több tanítványunk van, annál többet visznek el és építenek saját életükbe a szavainkból, tetteinkből – belőlünk. Ezzel akkor szembesülök, amikor húsz-harminc évvel ezelőtt végzett diákjaim keresnek meg, és sorra emlegetik a tanórákon elhangzott mondataimat. Nem évszámokat vagy topográfiai adatokat: olyan gondolatokat, amelyek segítettek nekik eligazodni az életben. Nagy lehetőség a tanár számára, hogy jobbat tehet tizennégy-tizennyolc éves fiataloktat, még akkor is, ha ezt a maguk tiszta naivitásában – olykor még a szabadság, szabadosság és a szabatosság fogalmát is összekeverik! – nem mindig veszik észre.

– A tanár úr számos díjat, megérdemelt elismerést kapott pályafutása során. Ezekről rendkívül szerényen nyilatkozott.

– Inkább a kétségek erősödnek bennem, amikor díjat kapok. Ilyenkor szembesíti magát az ember azzal, hogy vajon rászolgált-e. Ha elgondolkodom azon, hogy ki mindenki kaphatta volna meg, akkor találtam volna nálam érdemesebbet, akit szívesebben javasoltam volna magam helyett. Ugyanezt tapasztaltam a Kazinczy-díj esetében is: a díjazott sokszor azt kereste, hogy ki az, aki nem kapta még meg, aki szerinte érdemesebb lenne rá. Ennél fogva akkor nyugodott meg, ha azoknak a nevének már kipipálhatta egy képzeletbeli listán, akiket magánál érdemesebbnek gondolt.

Kerekes tanár úr 2000 óta történelmet tanít a Baár–Madas Református Gimnáziumban. Szívesen teszi ezt, mert ily módon a szabadidejében, kikapcsolódásként

foglalkozhat a magyar nyelvvel, a magyar irodalommal. A gyanútlan kívülálló elképedve hallgatja, mit is jelent pontosan ez a „hobbiszintű” foglalatosság...

– Iskolánkban nyolc, budapesti, országos, Kárpát-medencei, anyanyelvi rendezvény van egy tanévben, ezek szervezéséből természetesen kiveszem a részem. Emellett ötvenkét hétvégeből körülbelül harmincöt-harmincnolcat töltök anyanyelvhez kapcsolódó tevékenységgel. Többször csütörtöktől vagy péntektől egész vasárnapig. A Magyar Rádió *Beszélni nehéz!* című műsorának 1995-től 2007-ig társszerkesztője voltam *Deme László* professzor úr mellett. Ezt a munkát folytatjuk a Magyar Katolikus Rádióban is. Ugyancsak 1995-től dolgozom a Duna Televízió *Nyelvőrző* című műsorában. Ezekon kívül sok-sok éve a Kazinczy- és az Édes anyanyelvünk nyelvhasználati verseny zsűritagja vagyok. Ezért március végétől április végéig rendszerint egy-egy verseny bizottságában ér a hétvége. A tizedik Kazinczy-verseny óta mindegyiken ott vagyok, igaz, más-más minőségben: régebben versenyzőként, ma már felkészítőként, illetve zsűritagként. Rendszerint én javítom az írásbeli feladatokat is. Fontos megemlíteni a nyári tábori munkát: legalább háromban, de inkább négyben veszek részt évente. Szervezünk a *Beszélni nehéz!*-körök vezetőinek, tehát felnőtteknek, de természetesen az ifjúság számára is – ezek táborvezetője vagyok a kezdetek óta. Az úgynevezett zsboki tábort erdélyi fiataloknak álmodták meg a Georgius Aranka Társaság tagjai – az ottani munkát is táborvezetőként, előadóként segítem. Kazinczy-tábor 1982 óta szerveződik (kevés kihagyással) Győrben – az itteni munkában is részt veszek, de gyakran hívnak olyan táborokba is vendégelőadóknak, ahol nem az anyanyelvápolás a központi téma. Hála Istennek kevés az alvási gényem, s nem mellékes az sem, hogy azzal foglalkozom, amit szeretek – *mondja, látva döbbsent arcomat.*

– Az Anyanyelvápolók Szövetsége 1989 óta működik. Tanár úr a szervezet megalakulása óta a titkára, 2008-tól társelnöke, 1992-től az Ifjúsági Tagozat vezetője.

– A cím, a rang nem érdekel, a szolgálat annál inkább. Az egyes tisztújító közgyűlések előtt rendre elmondom a jelölőbizottságnak, hogy nekem többet jelent a

kinevezéseknél az, hogy haladjanak a számomra fontos ügyek, az ezekkel járó feladatokat közkatonaként is elvégezném. A tisztséget, kinevezést csak azért vállalom, mert sok esetben az ügyet ez emeli fel mások számára: jelentősége van annak, ha egy-egy szervezet hivatalos képviselőjeként szólalhatok meg. Sokszor elmondom a fiataloknak, hogy gyarlóságában a saját érdekeit gyakorta rangján felül emeli az ember, és szívesebben vár el több elismerést annál, mint amennyi jár értük – ha ugyan jár egyáltalán. Ezért arra kérem őket, hogy ha lehet, gondolkozzanak inkább ügyekben. Néha elmondom azt is, hogy nem számít, ki mennyit tesz hozzá egy-egy rendezvény megvalósításához – sokkal lényegesebb kérdés, hogy maga a rendezvény olyan lett-e, mint amilyennek megálmodtuk. Lehet, hogy az egyik alkalommal az egyik, a másik alkalommal egy másik vezetőségi tag tesz hozzá többet a sikerhez – de a fontos a végeredmény, mert az a szervezet egészét minősíti, ez pedig sokkal fontosabb az egyéni eredményeknél. Olykor nehéz ezt elfogadtatni erősen individualizálódó világunkban, ahol az emberek jelentős része szinte kiköveteli, hogy elismerjék mindazt, amit tesz. Sokszor veszem észre a szerintem természetes alázat és szerénység hiányát.

- A tanár úr olykor már-már reménytelennek tűnő feladatok megoldásában is részt vállalt.

- A Kazinczy-díj Alapítvány a jogszabályok megváltozása miatt majdnem megszűnt 2004-ben. A Baár-Madas Református Gimnázium, Általános Iskola és Kollégium igazgatója engedélyt adott arra, hogy egy új alapítványt hozzunk létre, s annak központja itt működhesse az iskolában. Máig itt látjuk el a kapcsolódó adminisztratív feladatokat, és itt tartjuk az üléseket is. Ily módon az intézmény segítségével egy országosan, sőt az egész magyarság szempontjából fontos ügyet sikerült megmentenünk.

Tanári és nyelvművelői indíttatásáról, példaképeiről Kerekes tanár úr számos emléket idéz.

- Zempléni vagyok, tokaj-hegyaljai: Olaszliszkáról származom, s erre büszke vagyok. Már ott is hallottunk arról, hogy ahol élünk, az Kazinczy földje, Kossuth földje, a Rákóczi földje. Ez a hagyománytisztelő folytatódott Sárospatakon, a középiskolában is. Az maga a csoda, ha az ember pataki diák lehet – még akkor is, ha hajdani középiskolámat Rákóczi Gimnáziumnak hívták, s nem Sárospataki Református Kollégiumnak! Úgy éreztük akkor, történelmi elődök nyomán járunk, ez tanáraink révén szinte benne volt a levegőben. Középiskolásként hamar felhívták a figyelmemet a különböző versenyekre is. Mivel öt-hat hetenként járhattunk csak haza, számos megmérettetésre volt alkalmunk felkészülni a Nagykönyvtárban. Tanárainknak köszönhetően jutottam először Kazinczy-versenyre: a három győri nap sorsfordító volt számomra. Egyrészt magával ragadott a verseny hangulata. Másrészt olyan embereket figyelhettem közlő, mint *Péchy Blanka* színművésznőt, a Kazinczy-díj alapítóját, vagy *Deme László* professzor urat, aki sárospataki diák volt és ez egész lényét meghatározta. Ott volt *Z. Szabó László*

tanár úr is, aki a maga csendes módján mindenütt ott volt – ott, tőle láttam először: lehet szolgálni egy ügyet úgy, hogy az ember a háttérben van, de valójában mégis kulcsfigura.

Arra a kérdésre, hogy kit tart tehetségesnek, a szokott szerénységgel válaszol a tanár úr.

- A tehetség fogalmát sokan kísérelték meg meghatározni. Nem tartom annyira bölcsnek magam, hogy nagy kijelentést tegyek, mi a tehetség. Összetettebb annál, hogy ezt egyszerűen le tudjuk írni. Van, aki azt mondja, a jó eredmények eléréséhez tíz százalék tehetségre és kilencven százalék szorgalomra van szükség. Van, aki azt hangsúlyozza, hogy hiába szorgalmas valaki, ha nincs benne tehetség, nem ér el eredményt. A tehetség kérdésének megválaszolását az is nehezíti, hogy ki ebben tehetséges, ki abban. Lehet, hogy azért tartunk valakit kevésbé tehetségesnek, mert nem találta meg azt a tevékenységet, amiben igazán jó lehetne. Ebben nagy szerepe lehet a tanárnak, az iskolának, hiszen segíteni kell a gyerekeknek megtalálni a saját útjukat. Bevallom, én a munkában hiszek. A versenyeredményekhez sokórányi gyakorlásra volt szüksége tanítványaimnak, s ez a kevésbé tehetségesnek tartott gyerekeim esetében is váratlan eredményeket hozott. De ha nem hozott volna is, biztos lehettem benne, hogy a diákom fejlődik és több lesz általa. Soha sem küldtem el gyereket, aki

versenyfelkészítésre jelentkezett nálam. Olyanokat sem, akiknek inkább korrepetálásra lett volna szükségük, mert tisztelem azt a szándékot, amikor valaki valamiben jobbra törekszik.

– Kerekes tanár úr saját szakterületén belül a tehetséggondozás számos lehetőségét ragadta meg kollégái segítségével és a szülők támogatásával.

– Abban az iskolában, ahol 1981-től tanítottam, szinte missziós munkát lehetett végezni. Azok a kislányok, akik ott tanultak, olyanok voltak, akiket sem gimnáziumba, sem szakközépiskolába, de még az akkor elitnek számító szakmunkásképzőkbe sem vettek fel. Sokszor hányódó, a korosztály periferiáján lévő gyerekekből kerültek ki az anyanyelvi szakköröseim, versenyzőim. Volt olyan év, amikor hat ilyen szakköröm volt – a tanárokéval együtt. A Beszélni nehéz! mozgalom jellegzetes feladattípusát, a hangsúlyjelölést és ennek szabályait ugyanis mindenkinek (vagyis a háromszáz diáknak és a húsz

” Soha sem küldtem el gyereket, aki versenyfelkészítésre jelentkezett nálam. Olyanokat sem, akiknek inkább korrepetálásra lett volna szükségük, mert tisztelem azt a szándékot, amikor valaki valamiben jobbra törekszik. ”

tanárnak) megtanítottam. Számos példát oldottak meg a résztvevők, s ezt kéthetente kijavítottam (egyedül az egész iskoláét), s minden alkalommal jutalmaztuk a legjobbakat. Természetes volt, hogy mindenki részt vesz a munkában, az iskolatitkártól a testnevelő tanárig. Az igazgatónő megengedte, hogy az iskola nyilvánossága előtt adhassuk át az elismeréseket. Ennek révén mind a tanulók (az esetleg újonnan érkezők is), mind a tanárok, mind a szülők érzékelhették, hogy az anyanyelvvél való foglalatosság fontos ügy – és hogy ebben az intézményben ennek rangja van. Korábbi iskolámban tehát nagy segítséget adott, hogy ott mindenki foglalkozott anyanyelvi feladatokkal, így könnyebben kiderült, hogy ehhez kinek van több érzéke. Óriási merítést jelentett ez a versenyekhez, és ez sikerélményt adott a gyerekeknek. Nem meglepő tehát, hogy a gyerekek egy része úgy jelentkezett szakkörre, hogy nem is tanítottam őket: sokszor a család biztatására jöttek. 1984. május 9-én volt az első foglalkozásom. Minden hónapban volt külön egy-két anyanyelvi vagy irodalmi verseny is (sok más iskola is átvette ezt a gyakorlatot tőlünk), és havonta rendeztünk anyanyelvi napot is, plakátkészítő versennyel. Ez utóbbi során havonta egyszer „teleszórtuk” az iskolát olyan üzenetekkel, amelyek a nyelvhasználaton túl arra figyelmeztettek mindenkit, hogy azon a napon a szokásosnál is belátóbb, emberségesebb legyen. Ha találkozom a régi diákjaimmal, máig emlegetik ezeket.

– Tanítványairól számos emléket őriz. Nem csoda: százakban mérhető azoknak a száma, akiket versenyre készített fel.

– A Kazinczy-versenyen értő, értető olvasást várunk el a versenyzőktől, hiszen semmi nem lehet fontosabb annál, mint hogy valaki elsajátítson egy szöveget, és képes legyen úgy tolmácsolni, hogy azt más is megértse. Mekkora erő lehet abban, hogy valaki bárhol, bármikor ki tud állni, és egy jól megszerkesztett szöveget elmondani! Nem egy tanítványom jelezte már, hogy ezeknek a versenyeknek köszönheti, hogy ki mer állni emberek elé, hiszen a versenyen hatvan-száz ember előtt kellett megszólalnia – köztük országosan elismert szaktekintélyek előtt, méghozzá a szakmai elvárásoknak megfelelően. Emlékszem olyan gyerekekre, akin éreztem, nem meri elmondani a szövegét. Szuggeráltam a nézőtérrel. Végül leküzdötte a félelmét. Az én szememben az ilyen gyerekek a legnagyobb győztesek. Legendás év volt 2002. Négy diákom jutott be az Országos Középiskolai Tanulmányi

KEREKES BARNABÁS

Verseny (OKTV) döntőjébe magyar nyelvből. Orvos, kertészmérnök, földrajztudós lett belőlük. Valamiért mégis fontosnak érezték ezt a megmérettetést, noha pontosan tudták, hogy biológiából, fizikából fognak felvételizni.

– Úgy tartja, fontos, hogy a versenyeken ne csak a szakmaiság jelenjen meg, ahogyan az órán se csak a tananyag.

– Ha Budapesttől Sátoraljaújhelyig vonatozom valakivel, az élet bármely dolgáról van idő elbeszélgetni. S az az emberi kapcsolat, ami ekkor kialakulhat köztünk, sokszor szinte barátsággá nemesül. S ennek hatása sokáig tart – jóval az érettségi utánig. Az Anyanyelvpolók Szövetségében is azt tapasztalom, hogy a tagok közül azt nézi mindenki, hogyan tudna segíteni a másíknak. Ez a tanárt is gazdagítja, és a gyerek is ezt a mintát veszi át. És ez jó. Jó minta, jó példa: érdemes folytatni és érdemes továbbörökíteni.

– Vallja, hogy mindenkinek kell nyelvműveléssel foglalkoznia, de erre a figyelmet valakinek fel is kell hívnia – ebben lehet szerepe a tanárnak.

– Magam nem szégyellem megszólítani a diákokat, és odamenni némelyikükhöz akár háromszor is, hogy felhívjam a figyelmét arra, hogy tehetséges valamiben. A gyerekek egy részét meghatja, hogy a tanára megy oda hozzá és biztatja. Korábbi iskolámban a nyelvművelés szinte életformává vált. Vélhetően azért is, mert a tanároknak azonos alapelveik voltak, s ezért nagyszerű munkamegosztás alakult ki köztünk. Fontos volt ugyanis, hogy a gyereket megfelelő felkészítő kollégára bizzuk – olyanra, aki a legjobban ért az adott szakterülethez. Így tőlem kértek segítséget a nyelvtannal kapcsolatos versenyekhez, én pedig egy másik kollégához irányítottam a tehetséges versmondókat. A tanári kar egymást becsülő és egymással együttműködni mindig kész kollégákból állt.

A Baár–Madas Református Gimnázium, Általános Iskola és Kollégium évkönyvét lapozva kiderül, hogy Kerekes Barnabás tanár úr számos tanítványára lehet büszke. Köztük tizenöt Kazinczy-érmes tanítványára, s az Édes anyanyelvünk verseny kilenc emlékplakettesére is. A tanár úr OKTV-döntős versenyzőinek száma magyar nyelvből harminckettő, közülük sokan az első tízbe jutottak. A szakmunkások országos történelem-versenyén kilencen jutottak a döntőbe az általa felkészített tanulók közül. A református iskolák Németh László anyanyelvi versenyén tizenkilenc dobogós, ezen belül hét első helyezést értek el tanítványai. Hasonlóan eredményes volt a Péchy Blanka-émlékverseny is, ahol tizenhét első helyezett versenyzője volt. Nem lepődöm meg tehát, hogy amikor a legeredményesebbekről kérdezem a tanár urat, percnyi hallgatás a válasz.

– Nehezen tudom megállapítani, ki a legeredményesebb tanítványom – több ok miatt sem tudom. Van olyan tanítványom, aki első helyezett lett az OKTV-n magyar nyelvből, velem együtt dolgozunk az Anyanyelvpolók Szövetségében, de lehet,

Kerekes Barnabás (57) a sárospataki érettségét követően a nyíregyházi Bessenyei György Tanárképző Főiskolán, majd az Eötvös Loránd Tudományegyetemen folytatta tanulmányait. Első munkahelye a tiszaladányi Darvas József Általános Iskola volt. 1981-ben került a fővárosi Györffy utcai gépíróiskolába (később Radnai Béla Közgazdasági Szakközépiskola), ahol 1988-tól 1997-ig igazgatóhelyettesként dolgozott. Ezt követően a Baár–Madas Református Gimnázium tanára, ugyanez évtől 2006-ig igazgatóhelyettese. Számos pedagógiai és nyelvműveléssel kapcsolatos írása jelent meg, több könyv társszerzője.

Díjai, elismerései: Kazinczy-érem (1975, 1981), Kazinczy-émlékérem (1988), Miniszteri dicséret (1986), Kiváló tanár (1988), Kazinczy-díj (1992), Z. Szabó László-émlékérem (1995), Sátoraljaújhely emlékplaketteje (1995, 2004), az Év Felkészítő Tanára (2002, 2007), Makkai Sándor-díj (2006), Magyar Örökség Díj a Beszélni nehéz! mozgalom egyik vezetőjeként (2008), Lőrincze-díj (2012), Bonis Bona – A nemzet tehetségeiért (2014).

hogy korántsem tőlem kapta a legtöbbet ahhoz, hogy eredményes legyen. De nem ő az egyetlen tanítványom, akit sikeresnek tartok: siker az is, ha valamelyikük megtalálta felnőttként is a helyét ebben a közegben. Valamennyiüket ide kellene sorolnom. Mert mindegyikük külön személyiség, mindegyikük felkészülése külön történet. Ráadásul egy-egy versenyen a „jó” vagy „rossz” szereplés sokszor fél ponton múlt. Nem mondhatom, hogy eredménytelenebb az a tanítványom, aki fél pont híján nem került be egy döntőbe! Számomra az az igazi győztes, aki magát győzi le. Azokat a tanítványaimat tartom tehát a legeredményesebbeknek, akik saját félelmüket, izgatottságukat leküzdve elindulnak egy versenyen, s a szorongásukat legyűrve kezdenek bele a nyilvános szereplésbe. Akikről talán soha, sehol sem fognak megemlékezni. Nem szeretnék tehát neveket említeni, vagy kiemelni bárkit is eredményes diákjaim közül. Egyrészt, mert nemcsak azokat tartom sikeresnek, akik versenyhelyezéseket értek el. Másrészt minden diákomhoz fűz valamilyen személyes, szép élmény: egy-egy versenyfelkészülés nagyszerű története.

A hivatalos riportidőt követően jó ideig beszélgetünk, a tanár úr megmutatja az iskolát. Búcsúzáskor utánam int. Bertolt Brecht hősei jutnak eszembe, akik jó embert kerestek. Ha Kerekes Barnabás tanár úrral találkoznak, nem kutatnak tovább...

„Kettős különlegességű” tanulók tehetségfejlesztése

Szerző: Rimányi Zita | Fotó: Péter András

Még a rossz tanulónak számító gyerekekről is kiderülhet, hogy valamiben kimondottan tehetségesek, csak ezt a valamit fel kell fedezni bennük – vallja **Kozma Szabolcs** gyógypedagógus és logopédus, a Győr-Moson-Sopron Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Pannonhalmi Tagintézményének vezetője, a Nyugat-magyarországi Egyetem Gyógypedagógia Intézeti Tanszékének oktatója.

– Azok a gyerekek, akik valamiben jelentősen lemaradnak kortársaikhoz képest, más területen kiemelkedőek lehetnek. Gyakran ebben bíznak a szülők is, amikor a pedagógus vagy más szakember segítségét kéri.

– Sokkal több a tehetséges ember, mint gondoljuk, a kérdés inkább az, eléggé keressük-e őket. A hozzám kerülő gyerekeknél, akik az átlagostól egy-egy területen jelentősen elmaradtak, többnyire azt tapasztaltam, hogy másvalamiben viszont szinte zsenik. Csak ezt fel kell bennük fedezni. Manapság hamar ítélik meg azokat felett, akik nem tudnak megfelelni az iskolai elvárásoknak, de ennek hátterében sokszor nem értelmi, hanem képességbeli, érésbeli okok húzódnak meg. A végeredmény persze iskolai kudarc, mert csak a „gyenge oldaluk” nyilvánul meg, a tanulási nehézségeik; az „erős oldalak” pedig elfedve maradnak. Ha viszont megfelelő feladatokat kapnak, megmutathatják tehetségüket olyan területeken, amelyek előtérbe kerülésére a megszokott nevelés során többnyire csak korlátozottan van lehetőség.

– Mit tanácsol ilyenkor a szakember?

– Tudni kell, hogy az „élet iskolájában” sokszor felcserélődik a helyzet. Az eminens tanulók csak közepes szakemberekké válnak, az iskolában perifériára szorulók pedig végre kibontakozhatnak. A kudarc elkerülése érdekében érdemes a gyermekek képességeit minél többféle tevékenység során kipróbálni, figyelni. Így könnyebben lehet olyan területet, feladatot találni, ami sikerélményt jelent neki, és az is kiderül, miben érdemes továbbfejleszteni.

– Kipróbálni és megfigyelni a gyerek képességeit... Hogyan érdemes ezt elkezdni?

– Először arra legyünk kíváncsiak, mit tud a gyerek, ne arra, hogy mit nem. Azt kell szem előtt tartani, hogy nem vagyunk egyformák, a gyermekek eltérő ütemben érnek. Előfordul, hogy nem is a koruknak megfelelő teljesítményt várnak el tőlük. Például amikor

a kisiskolások írni tanulnak, a többségük ujppercei még nem alkalmasak ilyen finom mozgáskoordinációra. S ha csak a gyermek értelmi képességeit figyeljük, akkor könnyen hamis képet alkothatunk róla. Az például, hogy mozgásában érett-e, megfelelően fogja-e fel, integrálja a különböző ingereket, kulcsfontosságú a tanulás szempontjából. Ezért hatásos például az Ayres-terápia. Itt különböző játékos eszközökön egyensúlyozhatnak, kapaszkodhatnak, mászhatnak, gurulhatnak a csemeték. Nagyon élvezik, és közben fejlődik az észlelésük, a mozgásuk, a kreativitásuk.

– Van arra tapasztalat, hogy ez tényleg működik?

– Sok szülő kérdezi meg ezt tőlem: „Minden érzékszerve jól működik a gyerekeknek, nem károsodott az idegrendszere, hogy lehet, hogy mégis rossz tanuló? Hogy lehet, hogy más, mint a többiek, hogy lemarad tőlük?” – Ilyenkor lehet szükség a mozgásos fejlesztésre, ezáltal az idegpályák összekapcsolására. A tapintásnak is nagy jelentősége van például a gondolkodás fejlesztésében. Elég, ha arra utalok, hogy a bőr és az idegrendszer az embrionális fejlődés szakaszában ugyanúgy a külső rétegben található. Ezért olyan hasznos, amikor játékos gyakorlatok révén kendővel letakart tárgyakat kell tapintás útján felismernie a kisdíáknak. Nem elég a megfelelően működő érzékszerv, tapasztalatokat is kell szerezni használatában. Ranschburg Jenő pszichológus gyakran hozta példaként, hogy a gepárd az autó sebességével tud futni, de az állatkertben erre nincs szüksége és ellustul. Hiába rendelkezünk kiemelkedő képességekkel, ha nem használjuk azokat, elvesznek. Lényeges a megfelelő differenciálás is. Jó példa a róka és a gólya közismert meséje, ami arról szól, hogy az egyik a lapos tányérból, a másik a magasfalú pohárból nem tudott enni. Megfelelő edényre van szükségük az evéshez, a gyermekeknek pedig a tanulás során megfelelő feladatokra, nem mindegyiküknek ugyanazokra. Igen, ezen az alapon a fejlesztés működhet, és az esetek többségében sikert hoz. Érdemes gondolni az indirekt fejlesztésre. Azt a gyermeket, aki például matematikából gyengébben

teljesít, nem feltétlenül csak matematikából kell korrepetálni. Egy látszólag egészen más elfoglaltság ugyanúgy segítheti a tanulási folyamatot. A lényeg az, hogy minél több információra tudjon odafigyelni, és fel is tudja dolgozni azokat. Az érzékelés és az észlelés, az emlékezet és a figyelem, a gondolkodás és a fantázia fejlesztése megtörténhet akár az iskolai színjátszó szakkörökön, akár a pedagógiai szakszolgálatok által nyújtott különböző mese-, művészet-, báb-, zeneterápiás foglalkozásokon is.

- Az iskolának, a pedagógusoknak tehát érdemes a gyerekek egyéniségéhez alkalmazkodniuk módszereikkel, figyelembe venniük egyéni sajátosságaikat a fejlesztésnél. Ez hogyan oldható meg a gyakorlatban?

- Úgy vélem, az iskolának jobban kellene a gyerekekhez igazodnia, és jóval nagyobb hangsúlyt kellene fektetnie annak a területnek a fejlesztésére, amiben a gyerek jó. Meggyőződésem, hogy még nagyobb hangsúlyt kaphatna az oktatásban a társas kapcsolatok fejlesztése, a zene, a művészetek. Az iskolának ötletességre kellene készítenie a nebulókat. Nem szabad büntetni az egyediséget, a megszokottól eltérőt, már csak azért sem, mert a felfedezések sokszor úgy születtek, hogy valaki félreértett egy feladatot. És arra is több példa van, hogy a hátrányból – az egyedisége folytán – előny lehet: John Larkin, aki Scatman Johnként lett híres énekes, dadogott. De épp a megtört, hadarós énekstílusa miatt keresett milliókat. „Nem annak dacára vagyok sztár, hanem éppen azért, mert dadogok” – mondta. Az is jó példa, hogy logopédusként foglalkoztam egy kiskorában súlyos tanulási problémákkal diagnosztizált diákkal, aki később matematikai, fizikai, informatikai diákolimpiákon ért el kiváló eredményeket. Megoldható a gyakorlatban az egyéniséghez alkalmazkodó fejlesztés, ha elfogadjuk, hogy ugyanazon személyben megtalálható a tehetség és a fogyatékoság is.

- A tehetségkutatásról manapság a kereskedelmi tévében futó zenei tehetségkutatók jutnak az emberek eszébe, ahol fordulóról fordulóra kiesik valaki. Nyilván egészen más módszerekkel érdemes mentorálni a diákokat a mindennapi életben.

- Nagyon fontos, hogy hagyjuk játszani a gyermeket, engedjük, hogy sokféle dologban kipróbálhassa magát, ugyanis a tehetség tevékenység során mutatkozik meg. S leginkább az marad meg bennünk, amit tevékenység során tanultunk meg. Kóstolhasson bele zenés, sportos, kézműves foglalkozásokba és bármi másba. S ilyenkor különösen fontos megfigyelni, miben mutatkozik jónak, mihez van türelme, hogyan viselkedik, ha valami sikerül, és hogyan, ha nem.

- Ha ez kiderült, akkor meg is van a recept a továbblépéshez?

- Ha valamiben ügyesnek mutatkozik a gyermek, a felnőttek hajlamosak elkönnyvelni, hogy az lesz a jövője.

De ez nem biztos. Ne erőltessük, hogy csak azzal foglalkozzon, ne skatulyázzuk be egy szerepbe, lehet, hogy abbahagyja, hogy elmegy tőle a kedve. Ugyanis a tehetséghez az is kell, hogy kibontakoztatásához legyen a gyerekeknek kitartása, motivációja. Előfordulhat, hogy kiderül, másvalamiben is ügyes, s ahhoz hosszú távon több kedve van, vagy akár később visszatérhet ahhoz a tevékenységhez, amihez egészen korán jó érzeke mutatkozott. Nem muszáj teljesen egyenes, mindig felfelé mutató fejlődési pályán haladnia. Ez a legritkább. Az jellemzőbb, hogy hullámok vannak rajta. Érdemes megfigyelni, mi az, amivel órákig szöszmötöl, amivel hosszan próbálkozik. Hagyni kell! Nem lehet tudni, mi sül ki belőle. Az a legjobb, ha tevékenységei során több érzékszervét használhatja.

- A sokféle szakkör, különóra viszont az iskolai órákra készüléskor hátráltathatja. Miket kell ilyenkor mérlegelni?

- Először is a gyermeknevelés eszköztárából nem hiányozhat a humor. Számítani kell arra, hogy a tehetséges gyerekekkel általában több a probléma. S ha kimondottan ügyesnek is mutatkozik valamiben, valószínűleg hol rosszabbul, hol jobban fog teljesíteni. Ilyenkor lehet nagy szükség arra, hogy biztassák. Ha a szülő pénztárcája engedi, és a gyerek iskolai eredményeit nem befolyásolja, akkor akár annyi szakkörre járhat, amennyi idejébe belefér, amennyit túlzott fáradtság nélkül bír. Ha az alsó tagozatosnak kétféle szakkörhöz is nagy kedve van, de látszik, hogy nem bírja az azokkal járó terhelést, akkor érdemes meggyőzni arról, hogy egyik évben az egyikre, a másikkra járjon. S majd később kialakul, melyikhez ragaszkodik tartósan. Az se legyen kőbe vésve, hogy ha elkezdett egy különórára járni, akkor legalább egy tanév idejére annál kell maradnia. Ha pár hét, hónap után meggondolja magát, már nem szívesen jár például edzésre, akkor egyáltalán nem biztos, hogy arról van szó, nincs kitartása. Az ilyen helyzetet inkább úgy kell felfogni, hogy a tehetségkutatás legjobb módja, ha sokféle területen kipróbálja magát. Engedjük más szakkörre beiratkozni.

- A diákoknak sokféle versenyt is szerveznek. Jó, ha versengenek egymással? Mikor számíthat ez már ártalmasnak?

- Például ha testvérek ugyanazokra a különórákra járnak, lehet, hogy túlságosan is versengenek egymással. Ha például mindegyikük úszni tanul, de a korosztályos versenyeken rendre egyikük ér el jobb helyezéseket, akkor a rosszabbul teljesítő hozzá fogja hasonlítani magát, és ez nem jó. Előfordulhat ez barátok, osztálytársak között is. A győzelem sokszor csak a jól megválasztott ellenfeleken múlik. A verseny, a megmérettetés viszont lényeges, és az is, hogy versenyképesek maradjunk. Fontos, hogy mennyit fejlődött-e korábbi eredményeihez képest a gyermek. Az is fontos, örömmel megy-e a különórákra. Amiben jó, ami tetszik neki, abban általában fáradhatatlannak mutatkozik.

– S ilyenkor érdemes dicsérni. De mennyire, sokat, keveset, s milyen szempontok szerint?

– Önbeteljesítő jóslat lehet, ha azt mondja a felnőtt a gyerekeknek, hogy „ez neked úgyse fog menni”. Ha viszont megelégedezünk a bizalmat, megfelelően motiválunk a dicsérettel, katalizátorként hathatunk a gyermek fejlődésére. Szórt képességstruktúrával rendelkezik, aki valamiben kiemelkedően jó, más területen viszont jócskán elmarad kortársaitól, mondhatni „megfizet a tehetségéért”. Gyógypedagógushoz rendre azok kerülnek, akikről előbb az derül ki, miben gyengék. A jó szakember azonban általában azt is kideríti, hogy miben kiválóak. Nem baj, ha nem mindenben ügyes a gyerek.

– Nem baj, de mégis ezt érezheti.

– A dicséret különösen fontos lehet azoknál, akik látszólag hátrányban vannak az átlagos gyerekekhez képest, de egy területen kimondottan tehetségesek. Nekik rendszerint a pszichés terheik nagyobbak, a lelkivilágukkal többet kell foglalkozni. S azon a téren is kudarc érheti őket, amiben jók. A fejlődés ugyanis általában hullámszó, de lehet, hogy ezt a gyerek nehezen dolgozza fel. Pozitív megerősítés nélkül leblokkolhat. Nem lehet eleget dicsérni, biztatni. Ez olyan erőt adhat, hogy azon a területen, ahol mindenképpen érdemes fejleszteni, elismerésre méltó szintet ér el. A környezet tehetségtelemné tehet, ahogy tehetségessé is. Ma már a tudásnál fontosabb az alkotás, ezért nagyon fontos minden gyermeknél a dicsérettel, a biztatással érlelt önbizalom. Nagyvállalatok vezetőit kérdezték meg arról, milyen embereket vesznek fel szívesen. Kiderült, hogy nem az a fontos, hányféle számítógépes programnyelvet tudnak, vagy más szakterületeken mekkora a lexikális tudásuk, hanem az a lényeg, hogy legyenek ötleteik és tudjanak csapatmunkában dolgozni. Ami szükséges és nem tudják, azt a cégnél megtanítják nekik. Amúgy is annyira gyorsan változik manapság a világ, hogy például az informatika területén egyre újabb ismereteket kell szerezni, mert a régiek hamar elavulnak.

– Csökkenteni kellene a gyerekekben a szorongást, a túlzott teljesítménykényszert, megfelelni vágyást, de azt szinte öntudatlanul adják át manapság a felnőttek.

– A stressz, az aggodalom helyett tudatos tervezés, jövőre készülés kell. A nevelésben nem a szó számít, hanem a példamutatás. A feszültségoldásnál is ez a fontos. Ha valóban nyugodt tud maradni a felnőtt, akkor lesz hiteles, akkor hiszi azt el a gyerek. Ahogy mondani szokták, a kicsik az érzékeny csápjajkkal ráhangolódnak a felnőttek érzelmeire, átveszik feszültségeiket, s akkor hiába erőltetnek magukra pókerarcot, ha közben igazából nem tudták feldolgozni a történeteket, a gondokat. Azt is tudni kell, hogy szükség van a stresszre – ez a pozitív stressz –, csak nem a hosszantartóra, az állandóra. Rövidtávon a stressz-szint megemelkedése jobb teljesítményre sarkall, segít a túlélésben. Például a zebra, ha megkergette egy nagymacska, de sikerült elmenekülnie, akkor

megpihenhet, a feszültebb időszakot békésebb követi. Korunkban viszont kezd állandósulni a fokozott készenlét állapota, s ez gyerekeinket is fenyegeti. Azért, hogy ezt kezelni tudják, meg kell tanítani nekik az ellazulási módszereket.

– Arra kell megtanítani a gyerekeket, a fiatalokat, hogy fel tudjanak állni, ha elestek?

– Igen, arra is, hogy ha kudarc éri őket, abból is erőt gyűjtsenek. Kell is az ilyesfajta pofon a tapasztalatok szerint, mert az igazán nagy teljesítményt elérték többsége korábban versenyt veszített, elbukott. Minden kudarc egy siker kezdete. A lényeg, hogy találjon megoldást az ember a továbblépésre, ezáltal fejlődik. Ez a hajtóereje sokszor a tehetségnek. Érdemes kitenni téthelyzeteknek a gyereket, versenyekre, szintfelmérésekre benevezni, ez is a tehetséggondozás része. Bírnia kell az azzal járó izgalmat, s annak visszafogásában a gyakorlat segít. Tehát egy verseny akkor is hasznos lehet, ha nem nyer rajta semmit. Teljesíthető kihívásokat kell kapnia, és mindig magához képest kell mérni a fejlődését, nem másokhoz hasonlítani.

> A gyógypedagógust vezérlő elv

Kozma Szabolcs munkája során azt a vezérlő elvet követi, hogy többféle módszer együttes vagy egymás utáni alkalmazása esetén érhető el a legjobb eredmény. A mozgásos és szenzoros terápiák alapjait képezik annak, hogy érzékszerveink hatékonyan működjenek. Meghatározó, hogy hányféle információra tudunk odafigyelni, és miként tudjuk feldolgozni őket. A kimeneti szakaszban, amelyben már megnyilvánul a teljesítmény, választ kapunk akár szóbeli, akár írásbeli vagy éppen művészi alkotás formájában. Az érzékelés és az észlelés, az emlékezet és a figyelem, a gondolkodás és a fantázia fejlesztésével indirekt módon segíti a tanulási folyamatot.

Az Ayres-terápiás, a zenedrámás, a táblajátékos és a lopotéziai foglalkozásokra járó gyerekek mindegyikéről természetesen nem állítható, hogy tehetséges, de ezek az alkalmak megadják arra a lehetőséget, hogy ha bennük szunnyad a tehetség, akkor ki is tudják bontakoztatni. Ha a gyermek a képességeinek megfelelően tud teljesíteni, már nem volt hiábavaló a szakember munkája. Mivel huszonhárom éve ezen a területen dolgozik, konkrét példát tud mondani arra, hogy az óvodáskorban súlyos tanulási problémákkal diagnosztizált gyermekből később köztársasági ösztöndíjjal elismert egyetemi hallgató lett. A célja az, hogy megtalálja minden diáknál, miben annyira jó, hogy azzal aztán élete során boldogulhat.

FELHÍVÁS Álláshelyek betöltése

Az EVANGÉLIKUS PEDAGÓGIAI SZAKMAI SZOLGÁLTATÓ KÖZPONT

előreláthatólag

2014. szeptember elsején kezdi meg működését.

Pedagógiai előadó, pedagógiai szakértő munkakörökbe (elsősorban teljes munkaidőbe) várják azoknak a leendő munkatársaknak a jelentkezését, akik legalább 10 éves, kiemelkedő, eredményes szakmai munkával, kifejezetten jó együttműködési és kommunikációs készséggel rendelkeznek. Pedagógus szakvizsga előfeltétele az alkalmazásnak.

Jelentkezni lehet:

Önéletrajz és motivációs levél elektronikus úton történő megküldésével.

Levellezési cím: Magyarországi Evangélikus Egyház
Nevelési és Oktatási osztály
1085 Budapest, Üllői út 24.

E-mail cím: marta.varga@lutheran.hu

Jelentkezési határidő: 2014. május 15.

DÍJMENTESEN
hozzáférhető
online munkavédelmi
tananyag számítógép
mellett dolgozók
számára

KOMFORTOS

MUNKAKÖRNYEZET

KOMFORTOS

MUNKATEVÉKENYSÉG

KÖZÉP- ÉS FELSŐOKTATÁSBAN DOLGOZÓ PEDAGÓGUSOKNAK kívánunk segítséget nyújtani interaktív e-learning tananyagunkkal, amely a diákok későbbi pályaeorientációjához, illetve számítógépes környezetben végzett munkavégzéshez nyújt **informatikai munkavédelmi** tudásanyagot.

Az érdeklődők olyan ismeretekhez jutnak, amely a számítógépes munkakörnyezetben munkát végző ember egészségének, testi épségének, munkaképességének megővését, védelmét szolgálják.

A tananyag interneten, online elérhető, böngészőben futó e-learning alkalmazás. A könnyebb elsajátítást hanganyagok, animációk, interaktív gyakorló feladatok és ellenőrző tesztek segítik elő. Regisztráció után a tanári segédletek elérhetőek.

Látogasson el honlapunkra:
mv.webulo.hu

A tananyag az Országos Munkavédelmi és Munkaügyi Főfelügyelőség által a munkavédelmi bírságok felhasználása során nyújtott támogatásból készült el. (OMF-11-P-0089)

Tanítás a 21. században

Microsoft®
Partners in Learning

Ingyenes konferencia és műhelymunka pedagógusoknak

Hogyan fejlesztheti az iskola a 21. századi kompetenciákat – kritikus gondolkodás, kommunikáció, közös munka, kreativitás?

A félnapos konferencia célja, hogy olyan, a tanítási gyakorlatban használható eszközöket adjon a tanároknak, amelyekkel felkészíthetik diákjaikat a 21. század kihívásaira.

Jöjjön el a Microsoft, a [Tanárblog.hu](http://Tanarblog.hu), a [Videotanár.hu](http://Videotanar.hu) és a Modern Iskola rendezvényére!

Időpontok és helyszínek:

- Győr – Mobilis Interaktív Kiállítási Központ, 2014. április 28., hétfő, 14–18 óra között
- Debrecen – MODEM Modern és Kortárs Művészeti Központ, 2014. május 21., szerda, 14–18 óra között
- Pécs – Zsolnay Kulturális Negyed, 2014. május 28., szerda, 14–18 óra között

A konferencia látogatása 5 továbbképzési kreditpontot ér a tanárok számára, valamint megkaphatják a Microsoft nemzetközileg is elismert Windows in the Classroom képzésének tanúsítványát.

Regisztráció és részletek a www.moderniskola.hu/regisztracio oldalon.

Faktorláz

Szöveg: **Aczél Petra** | Fotó: Nagy Gábor

Ha a tehetségkutatók, busás hasznot hozó faktor-elemzők és megaversenyek tehetségképét nézzük, akkor biztosak lehetünk abban, hogy valaki akkor tehetséges, ha kellően jellegtelen, jól alakítható, mindenben képes ügyesen mutatkozni, bármire hajlandó, és előre aláírja, hogy eladja azt a tálumát is, amivel talán nem is bír.

Nem szeretném értelmiségi lenézéssel szidni és hibáztatni a média sztárgárainak mechanizmusait, és azokat sem bírálni, akik szerencsét próbálni állnak be egy többszázezettől hömpölygő sorba, hogy a sorsuk jobbra, de legalábbis a nyilvánosságba forduljon. Azt azonban fontosnak tartom, hogy tisztábban lássuk: ezek a „tehetségkutatóknak” nevezett műsorok immár egy évtizede hirdetik, mi is a tehetség. És éppen az ellenkezőjét üzenik annak, amit a valódi tehetség jelent.

”

Nem beszélhetünk diákunknak a tehetsége jövőjéről a pénz, a hírnév vagy a haszon szótárával. Mert a tehetségről csak az anyagtalan, múlhatatlan, lényegi nyelven lehet szólni. Olyan nyelven, amely ismeri az áldozatot, az elköteleződést, az odaadást.

”

A felmérések szerint a mai iskolásoknak alig egy százaléka tekinti példaképnek a tanárát, és alig valamivel többen gondolnak követendő mintaként a szüleikre. A példakép ma a megamédia, a showbiznisz sztárjai és a milliárdokért sportoló futballcsillagok közül kerülhet ki. Rendben van, ne fanyalogjunk. A világ már csak ilyen, minden kor megteremti a maga ideáljait.

Azzal azonban mégiscsak gondunk van, hogy amikor felfedezzük diákunkban a tehetséget, akkor korunk nyelvén nehezen tudjuk elmondani, miért is fontos,

hogy kibontakoztassa. Merthogy nem ígérhetjük azt, hogy mindenki ismerni fogja, és autogramot kérnek majd tőle az utcán. Azt sem mondhatjuk, hogy tejbenvajban fürösztött, luxusélet vár rá. Nem beszélhetünk neki a tehetsége jövőjéről a pénz, a hírnév vagy a haszon szótárával. Mert a tehetségről csak az anyagtalan, múlhatatlan, lényegi nyelven lehet szólni. Olyan nyelven, amely ismeri az áldozatot, az elköteleződést, az odaadást. Amely képes azt mondani: csak azt érdemes megcsinálni, ami lehetetlen.

A tehetséges emberre sok lelki és szellemi csúcstámadás vár. És sok érlelő, fontos kudarc. Olyan mélységek és magasságok, amelyeket nem jutalmaz meg senki, és amelyet nem biztos, hogy értékeli a világ, amiben él. A tehetség vállalásához ezért derűs nagyvonalúság és boldog bátorság kell. Hogyan lehet ezt elmondani egy nyolcévesnek? Egy kamasznak, aki mindenkinek tetszeni akar, miközben önmaga legjavát keresi? Hogyan lehet ezt elmondani órán, tanfolyamon, továbbképzésen? Azt hiszem, az igazi tehetséggondozás a figyelem. Ami kiemel és megtart. Ami nem kér semmit cserébe. Azt hiszem, az igazi tehetséggondozás a bizalom. Ami felfedez, meglát és adni képes. Azt hiszem, a legfőbb tehetséggondozás a szeretet. Ami szolgál, árad és teremt. Akire figyelnek, akiben bíznak, akit szeretnek, annak láthatóvá válik egyedülálló, csodás tehetsége.

Szikrázó tehetség

Szöveg: **Balázs Géza** | Fotó: Nagy Gábor

> Az antropológia, az ember tudománya arra is tanít, hogy a jelenségek magyarázatában törekedjünk a legegyszerűbb megoldásokra. A tudósok hajlamosak bonyolult magyarázatokra, a mindennapi emberek is sokszor túlbonyolítják az ügyeiket. Nem beszélve a mindennapi embereket védeni hivatott bürokráciáról, ami gyakorlatilag felépít egy élhetetlen, nem embernek való párhuzamos világot. Már sajátos nyelve, nyelvtana is van: a bürokratikus stílus, avagy ahogy elődeink nevezték: bikkfanyelv. Beletörik az ember bicskája... Egyre nagyobb művészet egyszerűen elmondani, végrehajtani a feladatainkat.

A tehetségről korábban kevesebbet beszéltek. Azután megjelent a tehetség mérése egyre rafináltabb módszerekkel. Dicsekedni is szokás az IQ-val. S mivel néhány nagy IQ-jú személyiség dicstelennek mutatkozott, kidolgoztak még finomabb módszereket a tehetség árnyalására. A tehetség kérdése értelemyszerűen a nevelésben a legfontosabb. „Ez a gyerek tehetséges” mondta valamikor a tanító néni a szülőknél, s ennél nagyobb dicséret nem volt. Nem volt tehetségfejlesztés, tehetséggondozás. A „tehetségjelenség” terjedésének legfőbb bizonyítékai az egyre összetettebb nyelvi megnyilvánulások: tehetségpont, tehetségpárta, tehetségnagykövet. Ennek akár örvendhetnénk is, ha közben nem nyerne egyre nagyobb teret az egyszerű, mindennapi tehetségfelfedezésben a tehetetlenség.

A tehetségfelfedezésben is a legegyszerűbb megoldások a legfontosabbak. Például: az odafigyelés, az empátia. Meglátani valakiben a tehetséget. Még egyszerűbben: a szikrát. Mert lehet, hogy a szülő nem látja meg, egyszerűen azért, mert nincs akkora összehasonlítási alapja. Vagy azért, mert éppen túlárado szeretetéből vagy pusztán jóindulatból bele akarja látni vágyait.

Tehát a legfontosabb az a bizonyos szikra. Felvillanhat már a legelső mozdulatokban, tevékenységekben, szavakban, időtöltésben, csak észre kell venni. A szikra azért is pontos képi kifejezés, mert egyszerre van benne

a fellobbanás, a fény, a csillogás, egy nagy tűz (újabb metafora) ígérete. A gyermekben fölfedezhető, fényhez hasonlított jelenség („fellobbanó tehetség”, „szikrázó tehetség”) a tartalmas, boldog élet és társadalom alapja. Hogy nem kell túlzottan misztifikálni, kategorizálni, külön kasztként meghatározni a tehetséget, mutatja a szó eredete és szócsaládjának vizsgálata. Tehetség. Alapja a legáltalánosabb emberi cselekvéseket magában foglaló *tesz* ige. A ható képző arra figyelmeztet, hogy ehhez a kibontakoztatás lehetősége kapcsolódik. Az ember alapvetően cselekszik, „tesz” és ezt növelhetik („nevelhetik”) további, a kultúra és körülmények által segített lehetőségek. A szó végére illesztett *-ség* képző összefoglaló jelentőségűvé avatja az alapvető, általános jelentésű szót. Azt sugallja, hogy a cselekvésnek, „tevésnek” lehetséges magasabb, emelkedettebb szintje.

A tehetség szó boncolgatása a legegyszerűbb magyarázatra is rávilágít. Ha a *tesz* szó tövéből egy másik lehetséges irányba indulunk el, könnyen fölépíthetjük a tevékenység szót is, mely láthatóan kapcsolatban van a tehetséggel. A tudomány csak megerősíteni tudja a régi pedagógiai mondást: mindenki ott van a tehetség. Azért van ott, mert a cselekvés, a tevékenység vágya alapvető emberi tulajdonság. Csak az a kérdés, hogy észrevesszük-e és jól értelmezzük-e azt a bizonyos szikrát.

Előterben az iskolai informatika

Szöveg: **Pintér Balázs** | Fotó: Nagy Gábor

Már negyedik alkalommal mérték föl, hogy az iskolák hogyan használják az informatikai eszközöket. A tapasztalatokról **dr. Hunya Márta**val, az OFI tudományos főmunkatársával, az eLEMÉRés projektvezetőjével beszélgettünk.

➤ – Miről szól az eLEMÉRés?

– Azt méri föl, hogy a tanulók és tanáraik szempontjából az informatika mennyire van jelen a tanulási folyamatban. Kimutatja azt is, hogy az iskola szervezeti működésében mit jelent az informatika, és hogy általában milyen az intézmény informatikai infrastruktúrája.

– Miként zajlik a felmérés?

– Az EMMI és az Oktatási Hivatal támogatásával minden év elején kiküldünk egy felhívást az iskolákba. Az intézmények egy hónapot kapnak arra, hogy az önértékelést elvégezzék. A felmérés ebben az évben is február 28-án, Elemér napján zárult. Az eLEMÉRés nem csak iskolai önértékelő eszköz, hanem országos monitorozás is egyúttal. Hogy az eredmények megbízhatók legyenek, s hogy országosan is meg lehessen vizsgálni a helyzetet, ahhoz sok részt vevő iskolára van szükség. Nagyon örülünk, hogy már harmadik éve hétszázon felül van a kérdőívet kitöltő iskolák száma. Sok intézmény elkötelezett, és minden eddigi felmérésben részt vett.

– Mik a tapasztalatok az idei, negyedik felmérés alapján?

– A rendszer száz olyan állítást fogalmaz meg, amelyekről el kell döntenie a kitöltőknek, hogy igaz-e az iskolára, s ha igen, milyen mértékben. Olyan természetesen előfordul, hogy egy-egy állítás esetében rosszabb eredmény „jön ki” az egy évvel korábbihoz képest. De évről évre mind a négy nagy mérési területen, ha kis mértékben is, de javulás látható. Érdekes módon az infrastruktúra esetében láttunk némi megtorpanást az idén.

– Mi lehet ennek az oka?

– Az eszközellátás, valamint a csere, a karbantartás megoldatlansága. Az utóbbi egy-két évben kevés forrása volt az iskoláknak a fejlesztésre, kevés pályázat jelent meg. Másrészt a változások még nem zajlottak le teljesen.

– Milyen kép rajzolódik ki egy-egy felmérés során?

– Az iskolákat – nemzetközi minta alapján – négy csoportba szoktuk sorolni informatikai fejlettség szempontjából. Az első csoportba azok az intézmények tartoznak, ahol ugyan megjelent az informatika, de épp csak barátkoznak vele. A második csoportnál már alkalmazzák is ezeket az eszközöket, a harmadik csoportba pedig azok kerülnek, ahol integráltan használják, vagyis a tanulási-tanítási folyamat szerves részévé váltak az eszközök. A negyedik csoport iskoláiban bizonyos munkafolyamatok teljesen megváltoztak az informatikának köszönhetően, például a tanulók és a pedagógusok távolról is elérhetik az oktatási tartalmakat. Ebben a csoportban még most is kevés iskola van. Három éve viszont az első csoportba tartozott az intézmények fele, ez az arány 2014-re húsz százalék alá csökkent.

– Miben kellene változtatni?

– Egyre többet halljuk uniós szinten, hogy az informatikának kiemelt szerepet kellene kapnia az oktatási intézményekben. Az új tantervek e szempontból előrelépést mutatnak Magyarországon. Bár attól, hogy a tantervben az informatikai eszközök használata minden tárgy keretében megjelenik, a gyakorlatban ez még nem feltétlenül van így. Még most is alig adnak a tanárok olyan házi feladatot, amelynek eszközigénye lenne, pedig ahol több a hátrányos helyzetű gyerek, ott is van legalább mobiltelefon – amelyek alkalmasak hangfelvételre –, vagy éppen könyvtár, informatikaterem. Szinte minden iskolának van digitális fényképezőgépe, de alig tanítják meg a gyerekeket a használatára. Az iskolai világ és az élet olykor nagyon távol van egymástól. Ezt a távolságot csökkenteni kell, mert ezzel az iskolában is jobban érezhetnék magukat a diákok. Ha például számítógépen is meg lehet írni a házi feladatot, akkor kevesebbeknek hiányzik a leckéje. Egyszerűen azért, mert a gyerekek azt az eszközt használhatják, amely a mindennapi életük része.

eLEMÉR

BETT Show 2014

Szöveg: **Medvey Tamás** | Fotó: Medvey Tamás

2014. január 22–25. között immáron 30. alkalommal tartották meg a **BETT Show-t**, ami már nemcsak a brit, hanem már nemzetközi szintű, oktatástechnológiával, -innovációval foglalkozó expó.

BETT Show – British Educational Training and Technology Show

- Több, mint 600 előadó
- Több, mint 1500 forgalmazott termék
- Több, mint 30 000 látogató
- Több, mint 100 országból

A rendezvényt először 1985 januárjában tartották; hamar kinőtte a Barbican Központot, 1993-ban már az Olimpiai Kiállító Központ két legnagyobb termében rendezték, egészen 2012-ig. 2013-ban átköltöztették az ExCel London (Exhibition Centre London – Londoni Kiállító Központ) épületébe – érdekességképpen a 2012-es olimpián szintén ez a hely fogadta be a 6–10 ezer érdeklődőt, 400 ezer m² alapterületén hét sportágban (pl. bokszt, vívást, judo).

A kiállító cégek között megtalálhatók mind a nagy multik – Microsoft, Apple –, mind a kisebb, egy-két terméket forgalmazó kis cégek és a különböző tanári szakszervezetek, az érdeklődők között pedig találhatunk tanárokat, iskolai döntéshozókat, de vezetett kisiskolás csoportok, diákok is megfordulnak ott, hiszen a rendezvény érdekes, színvonalas és ingyenesen látogatható.

A kiállítók alapvetően az iskolai döntéshozókat célozzák meg különböző termékeikkel, csomagjaikkal (a teljesség igénye nélkül): iskolarádiók, stúdiófelszerelések, iskolai mágneskártya, beléptető rendszerek, iskolai „hitelkártya-program” (a szülő kontrollálhatja a tanuló költségeit, és nem kell magánál készpénzt tartani), elektronikus tananyagok, tananyagcsomagok. Jelenleg vezetik be az új kerettanterveket, így a csomag-megoldásokkal segítik az iskolákat a nekik legjobban megfelelő tananyag-tartalmakat kiválasztani.

Az expó nemzetközi és üzleti jellegét is jól mutatja, hogy egyes brosrúráknál, ahol országoként felsorolják a kiállítókat, minden egyes területhez csoportosítanak már ott levő irodákat, cégeket, beszállítókat és érdeklődőket, akik az adott országba terjeszkednének – a kapcsolatfelvételt segítő.

Ezen kívül több előadást is tartanak: általában mind a kormányzati oldalról megjelennek reprezentatív személyek, mind iskolákból, programokból tanárok,

különböző jó gyakorlatokkal. Mivel többnapos a rendezvény, így próbálják minél jobban lefedni a teljes kínálatot, több párhuzamos szekció fut érdekesebbnél érdekesebb előadásokkal. Ezen kívül van kimondottan csak tanároknak szóló kerekasztal, ahol a kapcsolati hálójukat bővíthetik. És ha mindez nem lenne elegendő, a nagyobb kiállítóstandoknál is kisebb-nagyobb programokkal várják az érdeklődőket.

A kiállítókra lehet szavazni is, idén már 18 kategóriában indulhattak a kiállítók, a díj az oktatási IKT egyik legrangosabb díjának számít.

A BETT Show 1985-ös alapításához képest többször költözött, átalakult, és kinőtte magát egy brit oktatási konferenciából egy nemzetközi expóvá – olyannyira, hogy a BETT Brasil-t 2014 májusában tartják meg Sao Paulo-ban.

Találkozzunk 2015. január 21–24-én, a 31. BETT Show-n!

április 5. ÖRKÉNY ISTVÁN

102 éve született Örkény István. Az általa meghonosított műfajjal, egy egyperccsel emlékezünk rá.

Egyperces groteszk egy groteszk életről

65 évesen, véletlenül tudta meg, hogy a *Karinthy Frigyes* szülőházával

szemközti lakásban jött világra. A gimnázium hetedik osztályában megbukott magyarból; később felváltva járt két egyetemre, így vegyészmérnöki és gyógyszerészi diplomát is szerzett. Első novellája *József Attila* lapjában, a *Szép Szóban* jelent meg, mire apját a nyomozók értesítették, hogy rossz társaságba keveredett, legjobb, ha egy időre külföldre küldi. A párizsi bohéméletet rövidesen munkatábor és ötévi hadifogság váltotta fel.

Az ötvenes években sorozatos botrányokat vívott ki írásaival. De legalább hasznát vehette eredeti végzettségének, amikor a mellőztetés ideje alatt egy gyógyszergyárban dolgozott.

A 60-as években felfedezték. Világsikert aratott a *Tótkkal* és a *Macskajátékkal*, az Egyperces novellákkal pedig megteremtette a „magyar abszurd” műfaját.

1973-ban végre megkapta a Kossuth-díjat. Két évtizeddel korábban már jelölték egyszer, s csak útban a Parlament felé értesült róla, hogy az utolsó pillanatban kihúzták a listáról. 1979 júniusában kórházi ágyon fejezte be *Forgatókönyv* című drámáját, s néhány nap múlva meghalt.

április 12. SARKADI IMRE

53 éve halt meg Sarkadi Imre, mindössze 40 évesen, és máig tisztázatlan körülmények között. Magánéleti válsága hihetővé tenné az öngyilkosságot, utolsó műveinek végkicsengése azonban véletlen balesetként indokolja lezuhanását egy ház hatodik emeletéről.

Az író a nagy múltú városból, Debrecenből indult. Egy ideig jogot tanult, de 21 évesen megunta, és átnyergelt újságírónak. Több lapnál is dolgozott egyszerre; írt vezércikket, színházi kritikát, sporttudósítást egyaránt. A háború után Pesten próbált szerencsét. A rutinból írt cikkek mellett már novellái, szociográfiai is megjelentek. Élénken foglalkoztatta az ország újjászületése, a parasztság helyzetének megváltozása. Ekkoriban vállalt szerkesztői állást a Falurádiónál, s így napról-napra szembetalálta magát a problémákkal, melyeket azután elbeszéléseiben fel is dolgozott. Írói

mintaképe Móricz volt, hőseit pedig a gyerekkori vakációkon megismert tanyasi emberekről mintázta. Az 50-es évek közepét az írói sikerek jellemezték Sarkadi életében: *Körhinta* címmel megfilmesítették *Kútban* című novelláját, melynek bemutatójára Cannes-ba is elutazhatott; elismerést aratott *Verébdűlő* című kötete és *Szeptember* című drámája, majd egymásután megkapta a József Attila- díjat és a Kossuth-díjat. Bár családi élete rendezett volt, pályája pedig jól alakult, a politikai helyzet nyomasztó hatása őt is válságba sodorta. Meghasonlott önmagával, a társadalommal, a városi életformával, az értelmiségi léttel egyaránt. Több évi hallgatás és vívódás után egyszer csak mintha megtáltosodott volna. Két év alatt írta meg legjobb műveit: a *Bolond és szörnyeteget*, az *Oszlopos Simeont*, *A gyávát* és az *Elveszett paradicsomot*.

április 13. EÖTVÖS KÁROLY

A századforduló körüli évtizedekben gyakran lehetett kisebb csődületet látni az Abbázia kávéház egyik sarokasztalánál. Egy testes, szakállas, selyemsapkás férfit ültek körül csodálói, s erdélyi származására utalva, tiszteletük jeléül csak Vajdának szólították.

Ő volt Eötvös Károly, aki 98 éve halt meg. Egy dunántúli birtokos nemes fiaként született 1842-ben. Apja 48-as honvéd volt, nem csoda hát, hogy már gyerekkorában átitatódott a szabadságharc eszméjével és a Kossuth iránti rajongással.

A jogi egyetem elvégzése után Veszprémben lett aljegyző, igaz, nem sokáig, mert 21 éves korában egy Habsburg-ellenes összeesküvésben való részvétele miatt várfogságra ítélték. A kiegyezés után parlamenti képviselőként és Deák Ferenc Pesti Naplójának munkatársaként tevékenykedett.

Ügyvédi hivatását sem hanyagolta el; pesti irodáját szinte előzönlötték az ügyfelek, aki pedig nem jutott be hozzá, nyugodtan felkereshette a kávéházban, ott is bárkinek szívesen rendelkezésére állt. Az emberek nemcsak szakmai tudását tisztelték, rajongtak humoráért és szórakoztató anekdotáiért is.

1899-ben egy addig ismeretlen oldaláról is bemutatkozott. Mindenki tudta ugyan, hogy remek szónok és sziporkázó stílusú elbeszélő, de azt nem gondolták, hogy szabadidejében le is írja történeteit. A Jókai szellemében papírra vetett novelláit, csevegő hangú közéleti portréit, a nagy perről megemlékező könyvét és az *Utazás a Balaton körül* című vaskos elbeszélésgyűjteményét egyaránt nagy tetszéssel fogadta a közönség, a magyar irodalomtörténet pedig becses értéként tartja számon.

Programajánló

összeállította: **Gyimesné Szekeres Ágnes, Indri Dániel**

III. Budavári Húsvéti Sokadalom

Budavári Palota, április 19–21.
A háromnapos családi rendezvényen a legnagyobb szerepet a hagyomány, a művészet és a gasztronómia kapja. Az idei díszvendég Székelyföld, melynek húsvéti hagyományait ismerhetjük meg. Lesz kézműves, népművészeti és gasztronómiai vásár mesterségbemutatókkal és valódi hungarikumokkal fűszerezve, továbbá fellép a Ghymes együttes, Ferenczi György és a Rackajam, a Balkan Fanatik, Szalóki Ági, Gryllus Vilmos és a Kolompos együttes, Sebestyén Márta és Andrejszki Judit, de különleges élménynek ígérkezik a Vízbevető hétfői néptáncfaló programja is.
<http://szazadokoroksege.hu>

3. Digitális Pedagógus Konferencia

ELTE PPK, Budapest, április 26.
Már lehet regisztrálni az április 26-án megrendezendő Digitális pedagógus konferenciára, melynek célja a digitális nemzedékkel, illetve a digitális pedagógussal foglalkozó szakmai tanácskozás. Az IKT-eszközök kreatív használatától kezdve a szülők és pedagógusok online és offline kommunikációjáig számos plenáris előadás teszi színessé a konferenciát.
<http://digitalispedagogus.hu/>

Seuso-kincsek

Parlament, március 29-től
A hét minden napján, előzetes regisztráció nélkül, három hónapig ingyenesen tekinthetik meg az érdeklődők a Seuso-kincsek az Országházban március 29-től. Az ókori római eredetű, páratlan Seuso-kincs hét darabját bemutató kiállítás minden nap 9 és 17 óra között látogatható, az érdeklődők az Alkotmány utca felől közelíthetik meg a tárlatot. A kiállítás nem része az Országház turisztikai célú látogatási útvonalának.
<http://www.parlament.hu>

Föld napja

Országszerte, április 22.
A Föld Napja alkalmából országsszerte számos rendezvény tartanak. Április 22-én Bátán a felelősségteljes gazdálkodásról lesz szakmai nap a helyi termékek és a háztáji termelés témakörében, Egerben pedig a városi kerékpározást népszerűsíthetjük a Critical Mass keretében. Április 26-án Poroszlón közösen tisztíthatjuk meg a Tisza-tavat. Szintén ugyanaznap várják a látogatókat interaktív programokkal Pécsen: lesz idegenvezetés a Pintér-kert Arborétumban, ASZPIK Alkotói Piac, kukásautó-bemutató, retro könyvvásár természet- és környezetvédelmi témájú könyvekkel, pecsétgyűjtő játék és madárgondozás is.
<http://fna.hu/afoldnapja/rendezvenyek>

32. Magyar Sajtófotó Kiállítás

Budapest, március 28. – május 18.
A Magyar Sajtófotó Kiállítás a hazai fotóriporter-szakma legnagyobb seregszemléje. Idén a Robert Capa Kortárs Fotográfiai Központban (Budapest, Nagymező utca 8.), a kortárs vizuális kultúra és fotográfia intézményében látható.
<http://www.sajto-foto.hu>

Öt Templom Fesztivál

Győr, május 15–19.
Kilencedik alkalommal várja templomaiba, parókiaudvaraira és a megújuló Győr-Újváros köztereire vendégeit az Öt Templom Fesztivál. Koncertek, szakrális színházak, templomtörténeti előadások, zeneiskolai növendékhangversenyek, kiállítások, városnéző séták várják az érdeklődőket. A fesztivál ideje alatt zenei workshopok zajlanak, a fesztivál vasárnapján különleges zenés istentiszteletekkel köszöntik gyülekezeteiket az újvárosi templomok. Az Öt Templom Fesztivál a hitről és az elfogadásról szól, párbeszédéről kultúrák és vallások között. Apropójául és helyszínül öt templom szolgál, öt különböző felekezet egyenként nem is túl különleges temploma, amik együtt válhatnak európai szintű kuriózummá, hiszen békében egymás mellett állva évszázadok óta hirdetik az európai kulturális sokszínűség értékeit.
<http://www.karzat.hu>

Iránytű

Összeállította: Gyimesné Szekeres Ágnes, Indri Dániel

Megjelent hat szakterület tanfelügyeleti Kézikönyve

Az Útmutatóval egyidejűleg, 2013. december 12-én megjelent az országos pedagógiai-szakmai ellenőrzés pedagógusok, intézményvezetők és intézmények értékelésére vonatkozó standardjait bemutató, általános iskolák számára készült Kézikönyv. Az elmúlt időszakban az Oktatási Hivatal szakemberei az általános iskolai standardok mintájára kidolgozták az alábbi szakterületekhez tartozó kézikönyveket is: Óvoda, Gimnázium, Szakközépiskola és szakiskola, Kollégium, Alapfokú művészeti iskola és Gyógypedagógiai intézmény – általános iskola. ([oktatas.hu](http://www.oktatas.hu))

Részletek: http://www.oktatas.hu/pub_bin/download/unios_projektek/kiadvanyok/tanfelugyeleti_kezikonyv_eloszo.pdf

Az Erasmus+ információs napok előadásai elérhetőek a Tempus Közalapítvány honlapjáról

A tavalyi év novemberében és decemberében tartott Erasmus+ információs napok előadásai: www.tka.hu

Civil információs portált indított az EMMI

Az oldalon elérhető valamennyi társadalmi szervezet, köztük a pártok bíróságon bejegyzett adatai, a pályázati lehetőségek, továbbá az is, hogy 1 százalékos felajánlásaikkal hányan és mekkora összeggel támogatták e szervezeteket.

<http://www.civil.info.hu>

Elindult a regisztráció a Diplomamentő programra

A pályázati kiírások várhatóan április közepén jelennek meg, és azok is pályázhatnak, akik előzetesen nem regisztráltak!
www.kormany.hu

HELYREIGAZÍTÁS

Az előző lapszámunkban „Gyarapodó pedagógus-továbbképzési kínálat az Educatiónál” címmel megjelent cikk végső változata ugyanezen lapszám online változatában érhető el a www.ofi.hu oldalon.

PÁLYÁZATOK

Egyhetes izraeli tanulmányút és továbbképzés

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma Köznevelésért Felelős Államtitkársága felhívást intéz a magyarországi nevelési-oktatási intézmények pedagógusaihoz, egyhetes izraeli tanulmányúton és továbbképzésen való részvétellel a jeruzsálemi Jad Vasem Holokauszt Mártírok és Hősök Emlékezete Intézetben. A pályázat célja: segíteni a pedagógusokat a holokauszt oktatásában és az oktatásához szükséges módszertani ismeretekben a Jad Vasem Intézet által rendelkezésre álló eszközök, lehetőségek felhasználásával, másrészt tanulságok, következtetések levonásához, egyben a témához kapcsolódó emléknapi, rendezvények szervezéséhez a továbbképzésen és tanulmányúton szerzett ismeretek hasznosításával.

Beküldési határidő: 2014. július 31.

Részletek: <http://www.hdke.hu>

TAMO – TANulj és MOZogj!

A Challengeland Kalandpálya és a Tantaki Oktatóprogramok célul tűzte ki, hogy megmutassa a gyermekeknek, szülőknek és pedagógusoknak, hogy a tanulás és a mozgás milyen szoros kapcsolatban áll egymással. Ennek fényében megszületett a Tanulj és Mozogj! kampány, amelyben egy sor izgalmas program várja a családokat, pedagógusokat. Az első megmozdulás pedig nem más, mint egy rajzpályázat általános iskolás osztályok számára. Itt az ideje, hogy még a tanév vége előtt összefogjon az osztály! Ragadatok ceruzát, filctollat vagy zsírkrétát és rajzoljátok le együtt, hogy szerintetek mit jelent a **tanulás és mozgás!**

Pályázati időszak: 2014. április 1–30.

Fődíj: tanulás és mozgás 140 ezer forint értékben! (Májusi osztálykirándulás a Kalandpályán, illetve Tantaki oktatóprogram, amelyet az egész osztály használhat: matek oktatóprogram választható évfolyamból.)

Részletek: <http://www.tantaki.hu>

Szabad Föld pályázat általános iskolai osztályoknak

A Szabad Föld hetilap pályázatot hirdet általános iskolai osztályok részére. A versengés fődíja egy **2 napos osztálykirándulás Sümegre** 2014. június 2–3-án, ahol a játék, a szórakozás kapja a főszerepet. Az osztályok feladata, hogy a felkészítő tanárral válasszanak a megadott témák (Én, a kapitány; Én, a ceremóniamester; Játék az élet) közül egyet – mely számukra a legizgalmasabb – és dolgozzák fel a pályázatban leírtak szerint. **A pályamunkák beérkezési határideje 2014. május 5.**

Részletek: <http://ok.szfo.hu>

ISMERETTERJESZTŐ.

A gyermek intelligenciájáról.

Dr. Stern William első előadása a Székesfevárosi Pedagógiai Szemináriumban.

Írta: Dr. Gockler Lajos tanár.

Kezdjétek azon, hogy gyermekeiteket jobban megismerjétek! kiáltja Rousseau Emile bevezetésében és szava nem hangzott el a pusztaban. Pestalozzi — mint maga mondja — arra törekedett, hogy az oktatást «pszichologizálja». Herbart már teljesen lélektan alapon építi fel neveléstudományi rendszerét s halála óta, legkivált az utolsó félszázad alatt a lélektan oly hatalmas lendületet vett, hogy például csak angol könyvszete egy vaskos kötetre terjed, pedig francia és német irodalma nem igen áll mögötte az angolnak.

A lélektan nagyarányú fejlődése Spencer törvénye szerint fokozatos differenciálódásban is nyert kifejezést. Egymásután jelentkeztek e tudománynak újabb s újabb hajtásai. Így ötven évvel ezelőtt a természet-tudományi módszer alkalmazása folytán létrejött a *kísérleti lélektan*, amelynek főbb képviselői Ribot-nak Die Experimentelle Psychologie der Gegenwart in Deutschland címe alatt németre fordított műve alapján nálunk is eléggé ismeretesek. Amit Ribot e könyvében 30 évvel ezelőtt a kísérleti lélektanról mondott, hogy t. i. még gyermekkorát éli, ugyanazt mondja ma Stern William e tudománynak egy újabb hajtásáról, az *alkalmazott lélektanról*, amely a társadalomtudományok hatása alatt mintegy 15 évvel ezelőtt sarjadt a kísérleti lélektanból, célul kitűzve azt, hogy a politikusnak, az orvosnak, a jogásznak, de első sorban a nevelőnek, szülőnek és tanítónak egyaránt, gyakorlati útbaigazításokkal és tanácsokkal szolgáljon.

Dr. Stern William első előadásában ennek az új tudománynak, amelynek ő legkiválóbb művelője, egy igen érdekes fejezetével, a gyermek *intelligenciájával* foglalkozott.* Kénytelenek vagyunk Stern nyomán ezt az idegen szót használni, mert fogalma nem fedi teljesen azt, amit közönségesen értelemszerűen mondunk. Ő ugyanis intelligencia alatt érti «az általános szellemi alkalmazkodó képességet az élet új feltételeihez vagy új feladataihoz.» Tehát nem tudásról, nem az ismeretek halmazáról van itt szó, amire iskoláinkban törekszünk, nem régebbi lelkiállapotok megőrzéséről és későbbi értékesítéséről, mert ez az emlékezet dolga. De nem is tehetségekről, mert ezek szigorúan körülhatárolt teljesítőképességek, bizonyos egyoldalú lelkitartalommal. Szólhatunk zenéi talentumról, (tehetségről,) matematikai és nyelvi vagy más tehetségről, de nem szólhatunk zenéi, matematikai vagy nyelvi intelligenciáról. Az intelligencia nem függ kizárólag a tanulástól és sok esetben nincs is arányban a tanulás-előmenettel, mert a szorgalom nem ritkán tévedésbe ejt a valódi intelligencia felől.

Az új tudomány művelőinek törekvése első sorban arra irányult, hogy a különböző életkorú gyermekek intelligenciáját összehasonlítsák és ennek nyomán az intelligencia mértékét az egyes életkorok számára megállapítsák. E megállapítás az úgynevezett *teszt*-ek

* Az előadás külön lenyomatban is megjelent e címmel: *Intelligenzproblem und Schule*. (Sonderabdruck aus den «Arbeiten des Bundes für Schulreform» No. 5. Druck u. verl. v. B. G. Teubner in Leipzig.)

sorozata által történik.* Egy-egy *teszt* a megvizsgált egyén egy-egy vonását adja.

A korán elhunyt francia tudós Alfred Binet éveken át folytatott kísérletek alapján összeállította azt a *teszt-sorozatot*, amely az intelligencia mértékéül szolgálhat. Azaz: meghatározta azokat az ismereteket és képességeket, amelyek az egyes életkorokban minden normálisan fejlődő gyermekben megvannak. Ily módon szembe lehet állítani minden gyermek értelmi korát az életkorával s meg határozhatjuk, hogy a gyermek szellemi fejlődése lépést tart-e az évekkal, vagy visszamaradt, avagy előbbre van. Ezt a teszt-sorozatot az *intelligencia próbamértékének* nevezzük.

E mérték alkalmazásával már eddig is figyelemre méltó eredményeket értek el. Megállapították például azt, hogy a különböző országokban a különböző osztályok és néprétegek gyermekeinek átlag 50%-a teljesen egyforma értelmi színvonalon áll; 25% 1—2 évvel mélyebb, 25% pedig 1—2 évvel magasabb fokba tartozik. Az is érdekes, hogy a városi, rendszerint jobb családok gyermekeiből alkotott német középiskolai előkészítő osztályokban (Vorschule) a 9 éves gyermekek intelligenciája egy évvel magasabb, mint a falusi elemi iskolai gyermekeké.

Az intelligencia-mérések különböző módjairól szólván, német tudósunk néhány példában a *Binet-Simon*-féle módszer alkalmazását is szemlélte. E módszer segítségével különösebb eszközök nélkül is, főleg e célra kiválogatott és összeállított kérdések és feladatok alapján minden tanító könnyen megállapíthatja, hogy egyes tanítványai az intelligencia mily fokán állanak.**

Az intelligencia-mérésnek nagy gyakorlati fontossága van úgy a normális, mint az abnormis gyermekekénél. Münsterberg «Vocation Bureau» néven már intézetet is alapított, ahol teszt-vizsgálatok alapján tanácsokat adnak a pályaválasztás nehéz kérdésében. A gyermekbíróknak is tudnia kellene, vajjon a hozzá került 15—18 éves bűnös nem áll-e a 8—9 évesnek intelligencia fokán? A tanítónak is ismernie kellene minden tanítványának intelligenciáját, hogy őt egyéni oktatásban s nevelésben részesíthesse. Sőt az egész iskolai oktatást úgy kellene szerveznünk, hogy az egyforma intelligenciájú tanulók egy osztályba kerüljenek, hogy együttesen, egyformán haladhassanak.

Érdekes fejtegetéseit dr. Stern azzal végzi, hogy nemcsak iskola-orvosokra, hanem «iskola-pszichológusokra» is volna szükségünk, akik a szülőknél és tanítóknál felvilágosításokat adhatnának a gyermekek intelligenciája és tehetsége tárgyában. Ennek az intézménynek nagy nemzetgazdasági hordereje is volna, mert — mint mondja — «minden fel nem ismert és parlagon maradt tehetség a nemzeti javok gyarapodása szempontjából nemzeti veszteséget jelent.»

* *Test* (kiejtése: teszt) angol szó, amely egyrészt próbakövet, másrészt valaminek jellemzésére szolgáló és kutatás útján leszűrt megállapítást jelent.

** E tárgyban bővebb felvilágosításokkal szívesen szolgál a Magyar Gyermektanulmányi Társaság, Budapest, VIII., Üllői-út 16/B. Jó útmutató *Otto Boberlag*: Kurze Anleitung zur Ausführung der Intelligenzprüfung nach Binet und Simon. Herausgegeben vom Institut für angewandte Psychologie und psychologische Sammelforschung. Institut der Gesellschaft für experimentelle Psychologie. Kleinglienicke bei Potsdam, Wannsee-Strasse. 1913. Naumburg, G. Petz'sche Buchdruckerei.

Mi a közös Petőfi Sándorban
és a Nemzeti Tehetség Programban?

1823

Petőfi Sándor születési éve
és a Nemzeti Tehetség Program
technikai száma: 1823

PETŐFI SÁNDOR
AJÁNlja

NEMZETI TEHETSÉG
PROGRAM

Ajánlja fel adója **1%**-át
a tehetségeknek!

www.1823.hu

AZ ÉV TALENTUMA DÍJ 2013

KALÁNYOS MELINDA,
vers- és mesemondó

VALKUSZ MÁTÉ,
teniszező

SZABÓ ATTILA,
fizikus-hallgató